

ဂျပန်-အာဆီယံ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေး အေဂျင်စီ

“ကမ္ဘောဒီးယား၊ လာအို၊ မြန်မာနှင့် ဗီယက်နမ်နိုင်ငံတို့ရှိ
အီလက်ထရောနစ်ဆက်သွယ်ရေးနည်းဖြင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ခြင်းဆိုင်ရာ ဥပဒေနှင့်
ပြဋ္ဌာန်းချက်မူဘောင်များကို အကဲဖြတ်ခြင်း”

အကဲဖြတ် အစီရင်ခံစာ

မတ်လ ၊ ၂၀၂၀ ခုနှစ်

နိဒါန်း

အင်တာနက်ကွန်ယက်ချိတ်ဆက်မှုများ တိုးတက်များပြားလာခြင်းနှင့်အတူ စမတ်ဖုန်း ထိုးဖောက် ဝင်ရောက်မှု မြင့်မားလာခြင်း၊ အင်တာနက်ရရှိအသုံးပြုနိုင်မှုနှင့် ငွေပေးချေခြင်း နည်းလမ်းအသစ်များ များပြားလာခြင်းကြောင့် အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ရေးနည်းဖြင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေး (e-Commerce) သည် အာဆီယံနိုင်ငံများအတွင်း အလျင်အမြန် တိုးတက်လာသည်။ ဤကဲ့သို့ ဖွံ့ဖြိုး တိုးတက်မှုသည် အာဆီယံဒေသတွင်းတွင် လူလတ်တန်းစားနှင့် လူငယ်လူဦးရေ တိုးပွားလာခြင်းနှင့် အတူ ယှဉ်တွဲ ဆက်နွယ်နေသည်။ ၂၀၀၉ ခုနှစ်နှင့် ၂၀၁၄ ခုနှစ် အတွင်း အာဆီယံလူဦးရေနှင့် အင်တာနက် အသုံးပြုမှုအချိုးသည် ၁၂.၆ ရာခိုင်နှုန်းမှ ၂၅.၈ ရာခိုင်နှုန်းထိ မြင့်တက်လာခဲ့သည်။

မကြာသေးမီနှစ်များအတွင်း ကမ္ဘောဒီးယား၊ လာအို၊ မြန်မာနှင့် ဗီယက်နမ် (CLMV) နိုင်ငံများ၌ အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ရေးနည်းဖြင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးနှင့် အင်တာနက်အသုံးပြုမှုများ၏ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုသည် သိသာထင်ရှားလာသည်။ ၂၀၁၈ ခုနှစ်တွင် အင်တာနက် သုံးစွဲသူဦးရေသည် ဗီယက်နမ်နိုင်ငံတွင် ၎င်းလူဦးရေ၏ ၆၇ ရာခိုင်နှုန်း၊ ကမ္ဘောဒီးယားနိုင်ငံတွင် ယင်းလူဦးရေ၏ ၅၀ ရာခိုင်နှုန်း၊ လာအိုနိုင်ငံနှင့် မြန်မာနိုင်ငံတို့တွင် လူဦးရေ၏ ၃၅ ရာခိုင်နှုန်းနှင့် ၃၄ ရာခိုင်နှုန်း အသီးသီး ရှိခဲ့သည်။ ဥပမာအားဖြင့် ကမ္ဘောဒီးယားနိုင်ငံတွင် အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ရေးနည်းဖြင့် ကူးသန်း ရောင်းဝယ်ရေး လုပ်ငန်းသစ်များအတွက် စားသုံးသူဦးရေ ၁၅,၀၀၀ ခန့်ရှိသည်။ လက်ရှိအချိန်တွင် ဗီယက်နမ်နိုင်ငံ၏ အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ရေးနည်းဖြင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးဆိုင်ရာ ဈေးကွက်၏ စုစုပေါင်း ဈေးကွက်တန်ဖိုးမှာ အမေရိကန် ဒေါ်လာ ၁.၈ ဘီလီယံ ရှိနေပြီး နိုင်ငံတွင်း အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ရေးနည်းဖြင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေး အသုံးပြုမှု နှုန်းမှာ လူဦးရေ၏ ၃၅ ရာခိုင်နှုန်းရှိနေပြီ ဖြစ်သည်။

ဒေသတွင်း၌ အားကောင်းသော အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ရေးနည်းဖြင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေး တိုးတက်မှု အလားအလာနှင့်အတူ ဖြစ်ပေါ်လာသော စိန်ခေါ်မှုအသစ်များကို အစိုးရသည် ဖြေရှင်းနိုင် လိမ့်မည်ဟု မျှော်မှန်းလျက်ရှိပါသည်။ အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ရေးနည်းဖြင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ် ရေး တိုးတက်ဖွံ့ဖြိုးမှုကြောင့် ပေါ်ပေါက်လာသော စိန်ခေါ်မှုများကို ဖြေရှင်းရန် နည်းလမ်းတစ်ခုမှာ အကျိုးရှိ ထိရောက်စွာ အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်နေသည့် အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ရေး နည်းဖြင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးဆိုင်ရာ ကောင်းမွန် သင့်လျော်သော ဥပဒေရေးရာနှင့် စည်းမျဉ်း မူဘောင်များ ရှိနေခြင်းဖြစ်သည်။

အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ရေးနည်းဖြင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးတွင် စင်းလုံးချော မဟုတ်သည့် ဥပဒေရေးရာနှင့် စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းအပိုင်းများသည် လုပ်သာကိုင်သာ မရှိသောစီးပွားရေး ပတ်ဝန်းကျင် ကို ဖြစ်စေနိုင်သကဲ့သို့ အဓိကကျသည့် ပါဝင်သူများ၏ ရှေးရိုးစွဲ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုဆုံးဖြတ်ချက်များ အပါ

အဝင် ပုဂ္ဂလိကကဏ္ဍများနှင့် စားသုံးသူများ၏ အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ရေးနည်းဖြင့် ကူးသန်း ရောင်းဝယ်ရေးကို အသုံးပြုမှုနည်းပါးခြင်းတို့သည်လည်း ရှေးရိုးစွဲ လုပ်ဆောင်ချက်များဆီသို့ ဦးတည် စေသည်။

ထိုကဲ့သို့သော နောက်ခံအခြေအနေ အကြောင်းအရာများကြောင့် ဒေသတွင်း ကတိကဝတ်များနှင့်အညီ CLMV နိုင်ငံများတွင် ယခုနောက်ဆုံးဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုအသစ်များကို ထင်ဟပ်စေမည့် အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ရေးနည်းဖြင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးအတွက် ဥပဒေရေးရာ ပတ်ဝန်းကျင်ကောင်း ဖန်တီး ပေးရာတွင်လည်းကောင်း၊ အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ရေးနည်းဖြင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေး ဥပဒေ များကို ခေတ်မီအောင် ပြုပြင်ပေးရာတွင်လည်းကောင်း တိုးတက်မှုအချို့ကို တွေ့မြင်နိုင်သည်။ ထို့ကြောင့် ဤစီမံကိန်း၏ ရည်ရွယ်ချက်ဖြစ်သော CLMV နိုင်ငံများတွင် ကွာဟချက်များကို သတ်မှတ် ဖော်ထုတ်နိုင်ရေးအတွက် အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ရေးနည်းဖြင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးဆိုင်ရာ ဥပဒေနှင့် စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများကို လေ့လာဆန်းစစ် အကဲဖြတ်ရန်၊ ဒေသတွင်း ကတိကဝတ်များ အောင်မြင်စွာ အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်နိုင်ရန်နှင့် လက်ရှိအီလက်ထရောနစ်ဆက်သွယ်ရေး နည်းဖြင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးဆိုင်ရာ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုများကို ထင်ဟပ်စေမည့် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ ချင်းစီရှိ ဥပဒေနှင့် စည်းမျဉ်းမူဘောင်များကို ခေတ်နှင့်အညီ ပြန်လည်ရေးဆွဲ အကောင်အထည်ဖော် နိုင်စေရန်နှင့်/သို့မဟုတ် ခေတ်မီအောင် ပြောင်းလဲပြင်ဆင်ရန်အတွက် ယေဘုယျကွာဟချက်များကို ပြေလည်စေရန် အကြံပြုချက်များပေးသွားရန် ဖြစ်သည်။

ဤအစီရင်ခံစာ ထုတ်ဝေခြင်းကို "ကမ္ဘောဒီးယား၊ လာအို၊ မြန်မာနှင့် ဗီယက်နမ်နိုင်ငံတို့ရှိ အီလက် ထရောနစ် ဆက်သွယ်ရေးနည်းဖြင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးဆိုင်ရာ ဥပဒေရေးရာနှင့် စည်းမျဉ်း စည်းကမ်း မူဘောင်တို့အား လေ့လာဆန်းစစ်အကဲဖြတ်ခြင်း(Assessment of the Legal and Regulatory Frameworks on Electronic Commerce in Cambodia, Lao PDR, Myanmar, and Viet Nam)" စီမံကိန်းမှတစ်ဆင့် Japan-ASEAN Integration Fund (JAIF) မှ ကူညီထောက်ပံ့ ပေးခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ဤအစီရင်ခံစာတွင် ဖော်ပြထားသော အမြင်များသည် စာရေးသူတစ်ဦးတည်း၏ အမြင်သာဖြစ်ပြီး ဂျပန်နိုင်ငံအစိုးရ၊ အာဆီယံအဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများနှင့် အာဆီယံအတွင်းရေးမှူးချုပ်ရုံး တို့၏ အမြင်များ မဟုတ်ပါ။

စီမံကိန်း အနှစ်ချုပ်

စီးပွားရေးတစ်ခုလုံးကို ဒစ်ဂျစ်တယ်စနစ်သို့ ကူးပြောင်းခြင်းသည် ကမ္ဘာပေါ်ရှိ နိုင်ငံတိုင်းနီးပါး၏ အစိုးရအတွက် အဓိကဦးစားပေးမှုများထဲမှ တစ်ခုဖြစ်လာသည်။ အထူးသဖြင့် မိုဘိုင်းကိရိယာများ ထိုးဖောက်ဝင်ရောက်မှု တိုးမြှင့်လာခြင်းနှင့်အတူ တိုးတက်လာသည့် အွန်လိုင်းချိတ်ဆက်မှုသည် စီးပွားရေး ဖွံ့ဖြိုးမှုအတွက် အခွင့်အရေးများကို တိုးမြှင့်ပေးပြီး ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ တည်နေရာနှင့် အချိန် ခြားနားမှုများကို ထည့်တွက်စရာမလိုဘဲ အချိန်တိုတိုနှင့် အကျိုးများသော လူနေမှုပုံစံသို့ ကူးပြောင်း လာစေသည်။ အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ရေးနည်းဖြင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးကို စီးပွားရေး လုပ် ဆောင်သူများနှင့် အွန်လိုင်းဈေးဝယ်သူများကြား ကုန်ပစ္စည်းများလွှဲပြောင်းမှုကို ချိတ်ဆက်ပေးသည့် အကျိုးအရှိဆုံး စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများထဲမှ တစ်ခုအဖြစ် ယူဆပြီး ၎င်းသည် စီးပွားရေး တိုးတက်မှု အတွက် များစွာ အလားအလာရှိသည်။

ထိုသို့ အရှိန်အဟုန်ဖြင့် တိုးတက်ရန် အလားအလာရှိသည်နှင့်အတူ အာဆီယံအဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများသည် ဒေသတွင်း သဟဇာတဖြစ်ပြီး ကောင်းမွန်သော စီးပွားရေး အသိုက်အဝန်းရရှိရန် ဒစ်ဂျစ်တယ် စီးပွားရေး ကို ကြိုတင်ရေးဆွဲထားသော ဒေသဆိုင်ရာ စီးပွားရေး ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့်အညီ အမျိုးမျိုးသော မိတ်ဆက်ပေးခြင်းများနှင့် အစီအစဉ်များပြုလုပ်ပြီး မြှင့်တင်ရန် ဆောင်ရွက်လျက်ရှိသည်။ မကြာသေး မီက လက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့သော အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ရေးနည်းဖြင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေး သဘောတူစာချုပ်အပေါ် အာဆီယံ သဘောတူညီချက်သည် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံချင်း အနေဖြင့်သာမက အနာ ဂတ် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုအတွက် ဒေသတစ်ခုအဖြစ်လည်း အလားအလာရှိသော အခွင့်အရေးများကို ဆုပ် ကိုင်နိုင်ရန် ၎င်းတို့၏ အကျိုးစီးပွားများကို မီးမောင်းထိုးပြနေသည့် ဥပမာ အနည်းငယ်ထဲမှ တစ်ခု ဖြစ်သည်။ သို့သော် ထိုကဲ့သို့အလားအလာကို သိရှိပြီး အဆင်သင့် ပြင်ဆင်ထား မှုသည် CLMV နိုင်ငံများအပါအဝင် အာဆီယံအဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများအကြား ကွဲပြားသည်။ အလားတူ ကြီးထွားမှု ခေတ်ရေစီး ကြောင်းနောက်သို့ လိုက်ပါရန် မျှော်လင့်နေစဉ်တွင် ဤစီမံကိန်းမှ ပြုလုပ်ခဲ့သော လေ့လာမှုနှင့် အကဲ ဖြတ်မှုတို့သည် အဆိုပါနိုင်ငံများတွင် အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ရေးနည်းဖြင့် ကူးသန်းရောင်း ဝယ်ရေးမှ ရရှိလာသော အကျိုးအမြတ်နှင့်အတူ ကျော်ဖြတ်ရန် လိုအပ်သည့် ပြဿနာများနှင့် စိန်ခေါ်မှု များရှိနေသည်ကို သက်သေပြခဲ့သည်။ မည်သို့ပင်ဆိုစေကာမူ ဒစ်ဂျစ်တယ် စီးပွားရေးဆီသို့ ဦးတည် လမ်းခင်းပေးသည့် ထိရောက်မှုရှိသော အမျိုးသား မဟာဗျူဟာနှင့်အတူ CLMV နိုင်ငံများရှိ ဥပဒေရေး ရာနှင့်စည်းမျဉ်းမူဘောင်တို့ကို မြှင့်တင်မှုသည် မရှိမဖြစ် လိုအပ်သည်။

ဤအစီရင်ခံစာသည် CLMV နိုင်ငံများရှိ အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ရေးနည်းဖြင့် ကူးသန်းရောင်း ဝယ်ရေး အပေါ်မူတည်သည့် လက်ရှိ ဥပဒေရေးရာနှင့် စည်းမျဉ်းမူဘောင်အခြေအနေတို့ကို အနှစ်ချုပ် ထားခြင်းဖြစ်ပြီး အကဲဖြတ်မှုရလဒ်များအပေါ်မူတည်၍ အကြံပြုချက်များ ပါရှိသည်။ ထို့ပြင် CLMV

နိုင်ငံများအတွက် အလားအလာရှိသော/ဖြစ်နိုင်သော နည်းပညာပိုင်းအကူအညီပေးသည့် အစီအစဉ် လေးခုကို အဆိုပြုထားသည်။ ၎င်းနည်းပညာပိုင်း အကူအညီပေးသည့် အစီအစဉ်များသည် ရှေ့ဆက် သွားနေသော နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံချင်းစီတွင် အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ရေးနည်းဖြင့် ကူးသန်းရောင်း ဝယ်ရေး ဥပဒေရေးရာနှင့် စည်းမျဉ်း မူဘောင်တို့ကို ဆက်လက်မြှင့်တင်ရာတွင် တိုက်ရိုက်သော်လည်း ကောင်း သွယ်ဝိုက်၍ သော်လည်းကောင်း အထောက်အပံ့ပေးမည်ဟု မျှော်လင့်ထားသည်။

နိုင်ငံ (၄) နိုင်ငံလုံးတွင် ဥပဒေရေးရာနှင့် စည်းမျဉ်းမူဘောင်တို့နှင့်ပတ်သက်၍ တိုးတက်မှုများကို လေ့လာတွေ့ရှိခဲ့သည်။ နိုင်ငံတကာအလှူရှင်များမှ စဉ်ဆက်မပြတ်ပံ့ပိုးမှုဖြင့် CLMV နိုင်ငံများသည် အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ရေးနည်းဖြင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေး စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ ဆောင်ရွက်ရာတွင် နိုင်ငံတကာ အလေ့အကျင့်များနှင့် ဒေသဆိုင်ရာ သဘောတူညီချက်များနှင့်အညီ အွန်လိုင်း ရောင်းချသူများနှင့် ဝယ်ယူသူများကို အကာအကွယ်ပေးသည့် ဥပဒေများရေးဆွဲ အကောင်အထည် ဖော်ရန် အားသွန်ခွန်စိုက် ဆောင်ရွက်လျက်ရှိသည်။ သို့သော် အခြားတစ်ဖက်တွင် အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ရေးနည်းဖြင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေး ဥပဒေရေးရာနှင့် စည်းမျဉ်းမူဘောင်များကို ဆက်လက် မြှင့်တင်ရာတွင် အာရုံစိုက်ရန် လိုအပ်သည့် ပြဿနာများစွာ ကျန်ရှိနေသည်။ ဖွံ့ဖြိုးမှုအဆင့်နှင့် အဆင် သင့်ဖြစ်မှုတို့ ကွာခြားခြင်းကြောင့် CLM နိုင်ငံများနှင့် ဗီယက်နမ်နိုင်ငံသည် မတူညီသောကိစ္စရပ်များ နှင့် စိန်ခေါ်မှုများကို ရင်ဆိုင်နေရသည်။ ၎င်းတို့၏အကျဉ်းချုပ်မှာ အောက်ပါအတိုင်းဖြစ်သည်-

ကမ္ဘောဒီးယား၊ လာအို နှင့် မြန်မာ

- အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ရေးနည်းဖြင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေး ဥပဒေ၊ သီးသန့် အချက် အလက် ကာကွယ်ရေးဥပဒေနှင့် စားသုံးသူကာကွယ်ရေး ဥပဒေတို့ကဲ့သို့ သက်ဆိုင်ရာဥပဒေများ နှင့် စည်းမျဉ်းများသည် ပျောက်ဆုံးနေခြင်း သို့မဟုတ် တိုးတက်ကောင်းမွန်ရန် လိုအပ်နေခြင်း
- သက်ဆိုင်ရာ အဖွဲ့ဝင်များ၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများကို ရှင်းရှင်းလင်းလင်း သတ်မှတ်ရန် လိုအပ်ခြင်းနှင့် ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်မှုကို ပိုမိုအားကောင်းစေရန် ဆောင်ရွက်သင့်ခြင်း
- ထပ်တူဖြစ်နေသော/ ပဋိပက္ခဖြစ်နေသော ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို အဆင်ပြေချောမွေ့အောင် ပြု လုပ်ရန် လိုအပ်ခြင်း
- ကျွမ်းကျင်ပြီး ဗဟုသုတကြွယ်ဝသော IT နှင့် ICT ကျွမ်းကျင်သူများ လစ်လပ်နေခြင်း

ဗီယက်နမ်

- တည်ဆဲဥပဒေနှင့်စည်းမျဉ်းမူဘောင်များကို ပြုပြင်ရန်/ တိုးတက်ကောင်းမွန်ရန် လိုအပ်ခြင်း
- အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ရေးနည်းဖြင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးနှင့် အီလက်ထရောနစ် အသုံးပြု ပိုက်ဆံအိတ် (e-wallet) ပါဝင်သော စီးပွားရေးလုပ်ငန်းသစ်များကို တည်ဆဲ စည်းမျဉ်း စည်းကမ်းများနှင့်အညီ ရှင်းရှင်းလင်းလင်းထားရှိခြင်း

- ဆိုက်ဘာလုံခြုံရေးဆိုင်ရာ ဥပဒေတွင် အချက်အလက် ရွှေ့ပြောင်းမှုသတ်မှတ်သော ပြဋ္ဌာန်းချက်သည် ပစ်မှတ်အဖွဲ့အစည်း၊ အချက်အလက်ပမာဏများ နှင့်ပတ်သက်၍ ရှင်းလင်းမှုမရှိခြင်း ဖော်ပြပါ လေ့လာတွေ့ရှိရသော ကိစ္စရပ်များနှင့် စိန်ခေါ်မှုများအရ ဤအစီရင်ခံစာသည် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံချင်းစီအတွက် အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ရေးနည်းဖြင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေး ဥပဒေရေးရာနှင့် စည်းမျဉ်းမူဘောင်တို့ကို ဆက်လက်မြှင့်တင်ရန် အကြံပြုချက်များ ပါရှိသည်။ ၎င်းတို့ကို အောက်တွင် အကျဉ်းချုပ်ဖော်ပြထားသည်-

ကမ္ဘောဒီးယား၊ လာအို နှင့် မြန်မာ

- အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ရေးနည်းဖြင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေး ဖွံ့ဖြိုးမှုအစီအစဉ်ကို တည်ဆောက်ခြင်း
- ပျောက်ဆုံးနေသော ဥပဒေရေးရာနှင့် စည်းမျဉ်းမူဘောင် အစိတ်အပိုင်းများကို ချောမွေ့အောင် ဆောင်ရွက်ခြင်း
- ငွေပေးချေမှု အစီအစဉ်ကို တိုးတက်ကောင်းမွန်စေခြင်း
- ဒစ်ဂျစ်တယ် စွမ်းရည်နှင့် ကျွမ်းကျင်မှုတို့၏ နားလည်နိုင်စွမ်းကို တိုးမြှင့်ပေးခြင်း

ဗီယက်နမ်

- တည်ဆဲဥပဒေနှင့် စည်းမျဉ်းမူဘောင်၏ ပျောက်ဆုံးနေသော အစိတ်အပိုင်းများကို လွယ်ကူ ချောမွေ့အောင် ဆောင်ရွက်ခြင်း
- ထိရောက်သော ဒဏ်ငွေနှင့် ပြစ်ဒဏ်ပေးမှုအစီအစဉ်များဖြင့် အွန်လိုင်း စားသုံးသူ ကာကွယ်ရေး ကို တိုးမြှင့်ခြင်း
- အသိပညာတိုးမြှင့်ပေးခြင်း
- ငွေပေးချေမှု အစီအစဉ်ကို တိုးတက်ကောင်းမွန်စေခြင်း

အထက်ပါ အကဲဖြတ်ရလဒ်၊ သက်ဆိုင်ရာ မူဝါဒချမှတ်သူများနှင့် CLMV နိုင်ငံများမှ အကျိုးခံစားခွင့်ရှိသူများနှင့် ဆွေးနွေးမှုများပေါ်အခြေခံပြီး ဤအစီရင်ခံစာသည် အောက်တွင် ဖော်ပြထားသော အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ရေးနည်းဖြင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေး ဥပဒေရေးရာနှင့် စည်းမျဉ်းမူဘောင်ကို ဆက်လက်မြှင့်တင်ရန်အတွက် လက်ခံနိုင်ငံများကို အထောက်အပံ့ပေးရန် ဒီဇိုင်းဆွဲထားသော ဖြစ်နိုင်သည့် နည်းပညာအကူအညီ အစီအစဉ် (၃) ခု ကို ထောက်ပံ့ပေးသည်။

- (၁) လိုအပ်သော ဥပဒေနှင့် စည်းမျဉ်းမူဘောင်များကို တည်ထောင်ခြင်း/အကောင်အထည်ဖော်ခြင်း
- (၂) တည်ဆဲဥပဒေနှင့်စည်းမျဉ်းမူဘောင်များကို ပြုပြင်မွမ်းမံခြင်း
- (၃) အမှန်တကယ် လည်ပတ်မှုများနှင့် အကောင်အထည်ဖော်မှုများကို တွန်းအားပေးခြင်း

၁။ CLMV နိုင်ငံများရှိ E-Commerce ဥပဒေ နှင့် စည်းမျဉ်းမူဘောင်

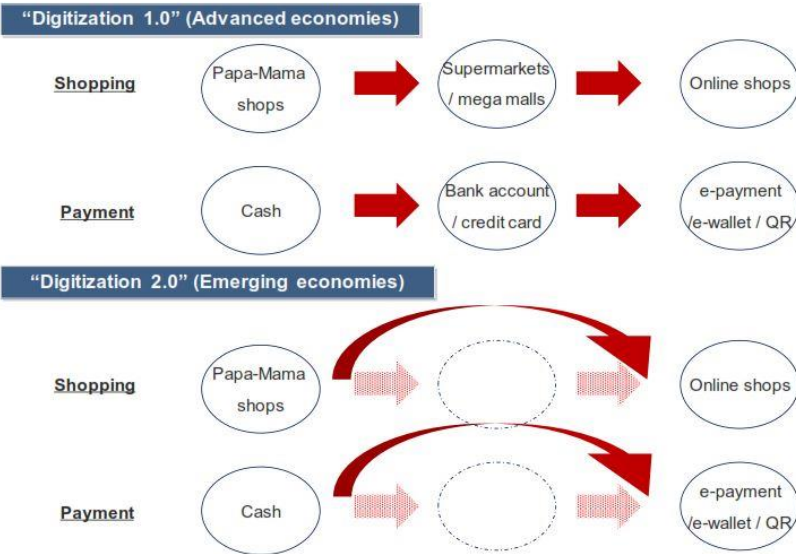
- ၁-၁ ဒေသတွင်း ကနဦး လုပ်ငန်းစဉ်များနှင့် ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ အလေ့အကျင့်ကောင်းများ
- ၁-၁-၁ ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ ဦးတည်ရာနှင့် အချက်အလက်များ

“ကျော်လွှားခုန်တက်ခြင်း” အကျိုးသက်ရောက်မှုသည် ယခင်မိရိုးဖလာပြုလုပ်နေသည့် ဒစ်ဂျစ်တယ် မဟုတ်သည့် အန်နလော့ခံအဆင့်မှ ခေတ်မီ ဒစ်ဂျစ်တယ်အဆင့်သို့ တပြိုင်တည်း တိုးတက်လာသည့် ဖြစ်ထွန်းစ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ၏ များစွာ ပြောင်းလဲတိုးတက်ခြင်းအတွက် အပြောများသော ဖော်ပြချက်တစ်ခု ဖြစ်လာသည်။ အဆိုပါ အကျိုးသက်ရောက်မှု၏ ထူးခြားသောဥပမာကို အကန့်အသတ် ဖြင့်ရှိသော အရင်းအမြစ်များနှင့် မလုံလောက်သည့် အခြေခံအဆောက်အအုံများနှင့်အတူ ပေါ်ပေါက်လာသည့် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများဖြစ်သည့် အီလက်ထရွန်နစ် ဆက်သွယ်ရေးနည်းဖြင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးလုပ်ငန်းများ နယ်ပယ်တွင်လည်း စောင့်ကြည့် လေ့လာတွေ့ရှိနိုင်ပါသည်။ မကြာသေးမီနှစ်များက စမတ်ဖုန်းကဲ့သို့သော မိုဘိုင်းကိရိယာများ ကျယ်ပြန့်စွာ အသုံးပြုမှုများပြားလာခြင်းသည်လက်ငင်း ငွေသားဖြင့် ငွေပေးချေခြင်း မဟုတ်ဘဲ မိုဘိုင်းဖုန်း အက်ပ်ပလီကေးရှင်းများ အသုံးပြု၍ ငွေသားမဲ့ ငွေပေးချေပြီး ဝေးလံသော လက်လီစတိုးဆိုင်များကို သွားရောက်ဝယ်ယူရသည်ထက် အွန်လိုင်းမှ ဈေးဝယ်ယူနိုင်သည့် နိုင်ငံများတွင် သိသာထင်ရှားသည့် အကျိုးသက်ရောက်မှု ရှိလာသည်။

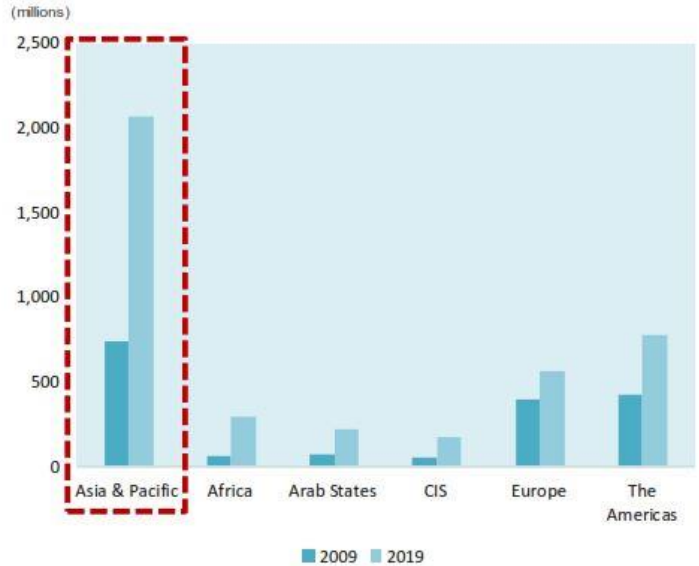
ဒစ်ဂျစ်တယ်စနစ်ဖြင့် ငွေပေးချေမှုများသည် ဘဏ်များ/ဘဏ်ဝန်ဆောင်မှုများကို အသုံးပြုခြင်း မရှိသော ပြည်သူများအား ငွေရေးကြေးရေးဆိုင်ရာကြားခံ အကူအညီမပါဘဲ ငွေပေးချေရန် ခွင့်ပြုပြီး ယင်းနိုင်ငံများရှိ ငွေကြေးဆိုင်ရာပြဿနာများကို ဖြေရှင်းရာတွင် အကူအညီပေးပါသည်။

သိသာထင်ရှားစွာပင် မကြာသေးမီနှစ်များက စမတ်ဖုန်းများနှင့် မိုဘိုင်းကိရိယာများကို ကျယ်ပြန့်စွာ အသုံးပြုလာခြင်းကို နောက်ခံပြု၍ အင်တာနက်အသုံးပြုမှုနှုန်း မြင့်မားလာခြင်းကြောင့် CLMV နိုင်ငံများသည် ဤအကျိုးသက်ရောက်မှုကို သိရှိနိုင်လိမ့်မည်ဟု မျှော်လင့်ရသည်။

ပုံ ၁-၁ ဖြစ်ထွန်းစ စီးပွားရေးတွင် “ကျော်လွှားခုန်တက်ခြင်း” အကျိုးသက်ရောက်မှု

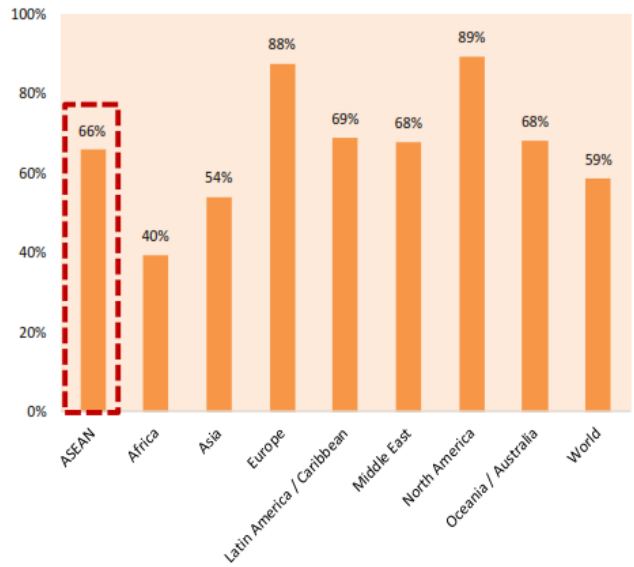
ပုံ (၁-၂) ၂၀၀၉ ခုနှစ်နှင့် ၂၀၁၉ ခုနှစ်တွင် ဒေသအလိုက် အင်တာနက်အသုံးပြုသူအရေအတွက်

မှတ်ချက်။ ပုံတွင်ဖော်ပြထားသော ၂၀၁၉ သည် ခန့်မှန်းခြေဖြစ်သည်။

Source။ International Telecommunication Union (ITU), Internet World Stats)

ပုံ (၁-၃) ဒေသအလိုက် အင်တာနက်အသုံးပြုသူအရေအတွက် (၂၀၁၉)

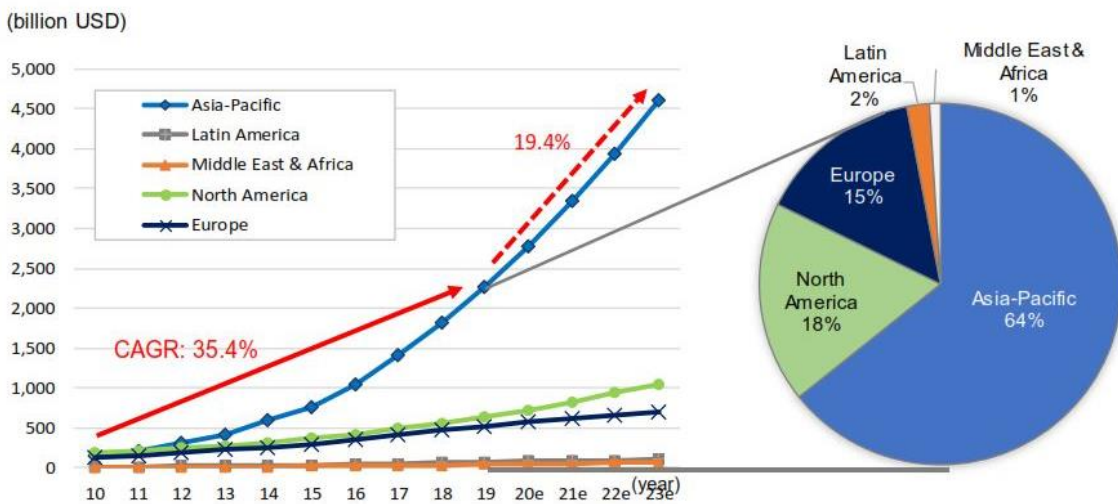
Source: Internet World Stats

အင်တာနက်အသုံးပြုမှုနှင့် မိုဘိုင်းဖုန်းအသုံးပြုသူအရေအတွက် တိုးတက်များပြားလာသည်နှင့်အညီ အီလက်ထရွန်နစ် ဆက်သွယ်ရေးနည်းဖြင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေး ဈေးကွက်သည် ကမ္ဘာအနှံ့ ကြီးထွားလာမည်ဟု မျှော်မှန်းထားသည်။ အီလက်ထရွန်နစ် ဆက်သွယ်ရေးနည်းဖြင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေး မှတစ်ဆင့် ကမ္ဘာအနှံ့ လက်လီရောင်းအားပမာဏသည် ပျမ်းမျှကြီးထွားနှုန်း (CAGR) နှင့်တွက်ပါက

၂၀၁၉ ခုနှစ်တွင် အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၃,၅၃၄ ဘီလီယံကျော်ရှိပြီး ၂၀၁၀ ခုနှစ်မှစ၍ ၂၅ ရာခိုင်နှုန်း အထက်ရှိပါသည်။

ဒေသအလိုက်နှိုင်းယှဉ်ပါက အာရှနှင့် ပစိဖိတ်ဒေသတွင် အီလက်ထရွန်နစ် ဆက်သွယ်ရေးနည်းဖြင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေး၏ ရောင်းအား စုစုပေါင်းသည် တစ်ကမ္ဘာလုံး ရောင်းအား၏ ၆၀ ရာခိုင်နှုန်း အထက်ရှိသဖြင့် သိသာထင်ရှားပြီး CAGR သည် ၃၅ ရာခိုင်နှုန်း အထက်ရှိသောကြောင့် အခြားဒေသ များနှင့် နှိုင်းယှဉ်လျှင် သိသာထင်ရှားသည်။ အဆိုပါဒေသတွင်းတွင် တရုတ်၊ အိန္ဒိယနှင့် ဂျပန်နိုင်ငံ တို့ကဲ့သို့ အင်အားကြီးနိုင်ငံများ ပါဝင်ရုံသာမက အာဆီယံ၏ ပိုမိုကြီးထွားလာသည့် အီလက်ထရွန်နစ် ဆက်သွယ်ရေးနည်းဖြင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေး၏ ရောင်းအားများသည် ဖော်ပြပါနိုင်ငံများထက် ကျယ်ပြန့်လာပါသည်။

ပုံ (၁-၄) ဒေသအလိုက် အီလက်ထရွန်နစ် ဆက်သွယ်ရေးနည်းဖြင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေး လက်လီရောင်းအား

Source: eMarketer

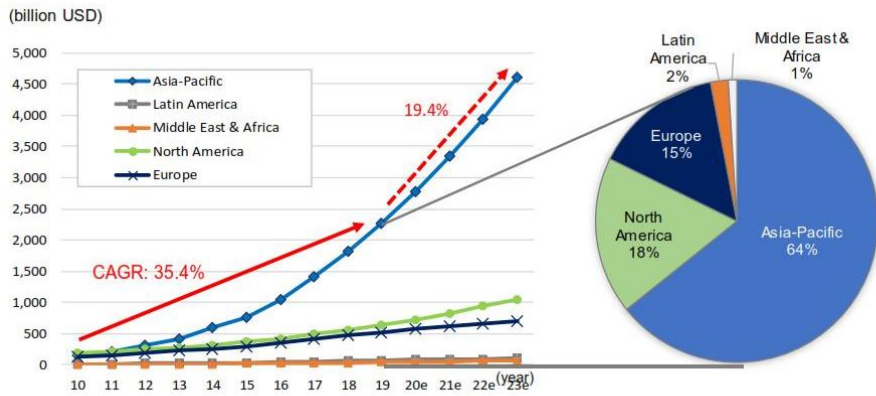
အာဆီယံ (၆) နိုင်ငံ^(၁)ရှိ အီလက်ထရွန်နစ် ဆက်သွယ်ရေးနည်းဖြင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေး ဈေးကွက် ၏ အရွယ်အစားသည် ၂၀၁၇ ခုနှစ်တွင် အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၂၉ ဘီလီယံနီးပါးရှိပြီး ၂၀၂၁ ခုနှစ်တွင် ၎င်းပမာဏ၏ နှစ်ဆ၊ အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၅၃ ဘီလီယံအထိ ရှိလာမည်ဟု မျှော်မှန်းထားသည်။

ပုံ (၁-၅) တွင် ပြထားသည့်အတိုင်း ရွေးချယ်ထားသော အာဆီယံအဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများအကြား ဈေးကွက် ပါဝင်မှုအမြင့်ဆုံးသည် စုစုပေါင်း အာဆီယံလူဦးရေ၏ သုံးပုံတစ်ပုံနီးပါးရှိသော လူဦးရေ အထူထပ်ဆုံး ဖြစ်သည့် အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံဖြစ်ပြီး အလယ်အလတ်ဝင်ငွေရှိသော အိမ်ထောင်စုများ တိုးပွားလာခြင်းနှင့်

¹ (၁) အာဆီယံ (၆) နိုင်ငံမှာ အင်ဒိုနီးရှား၊ မလေးရှား၊ ဖိလစ်ပိုင်၊ စင်ကာပူ၊ ထိုင်းနှင့် ဗီယက်နမ်နိုင်ငံတို့ဖြစ်ပါသည်။

မိုဘိုင်းကိရိယာများမှတစ်ဆင့် အင်တာနက်ကို ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် အသုံးပြုနိုင်သောကြောင့် ဖြစ်မည်ဟု မျှော်လင့်ထားသည်။

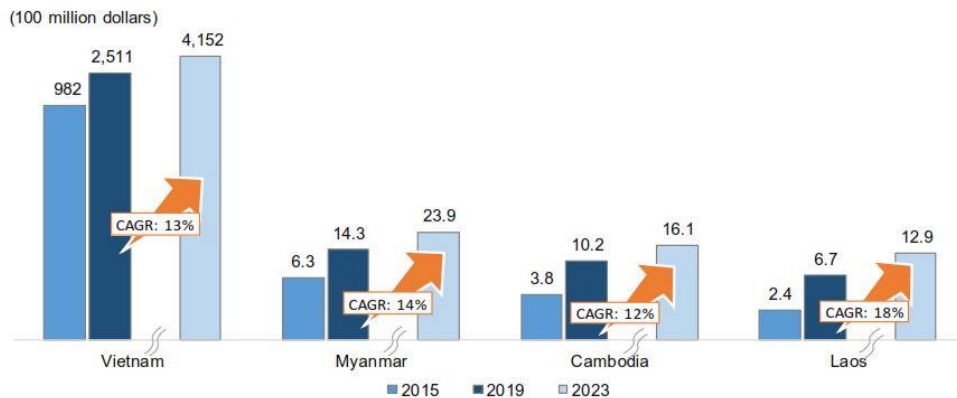
ပုံ (၁-၅) အာဆီယံရှိ အီလက်ထရွန်နစ် ဆက်သွယ်ရေးနည်းဖြင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေး ဈေးကွက် အရွယ်အစား

Source: eMarketer

ပုံ (၁-၆) တွင် အခြားအရင်းအမြစ်မှ ရရှိထားသည့် CLMV ရှိ အီလက်ထရွန်နစ် ဆက်သွယ်ရေးနည်းဖြင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေး ဈေးကွက်ကို ခန့်မှန်းစာရင်း အချက်အလက်များကို ဖော်ပြထားသည်။ ယင်းစာရင်းအချက်အလက်များသည် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံချင်းစီ၏ စီးပွားရေး အခြေအနေနှင့် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု အနေအထားတို့ပေါ်မူတည်၍ ခန့်မှန်းတွက်ချက်ပြီး ချိန်ညှိဖော်ပြထားခြင်းဖြစ်သော်လည်း ယခုအချိန်အထိ CLMV အတွက် အချက်အလက်အရင်း အမြစ်ရရှိနိုင်သည်မှာ အဆိုပါ အရင်းအမြစ်သာ ရှိသေးသည်။

ပုံ (၁-၆) CLMV နိုင်ငံများရှိ အီလက်ထရွန်နစ် ဆက်သွယ်ရေးနည်းဖြင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေး ဈေးကွက်

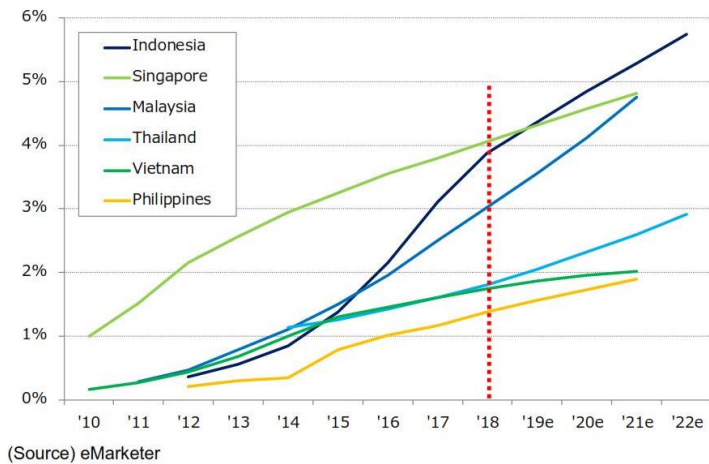
Source: Euromonitor International

CLM နိုင်ငံများတွင် အီလက်ထရွန်နစ် ဆက်သွယ်ရေးနည်းဖြင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေး ဈေးကွက် များသည် ရှေ့တွင်ဖော်ပြခဲ့သော အာဆီယံနိုင်ငံများထက် သေးငယ်သော်လည်း CLM နိုင်ငံများ၏ ပါဝင်မှု သည် ဒေသတွင်း ရှေ့ဆက်ဆောင်ရွက်သွားမှုအပေါ် တိကျသောအကျိုး သက်ရောက်မှု ရှိနိုင်သည် မှာ သံသယဖြစ်ဖွယ်မရှိပေ။

CLM နိုင်ငံများရှိ အင်တာနက်အသုံးပြု လက်လီအရောင်းဈေးကွက်သည် ၂၀၁၉ ခုနှစ်မှစ၍ CAGR ၏ ၁၄ ရာခိုင်နှုန်းအထက်ရှိပြီး ၂၀၂၃ ခုနှစ်မတိုင်မီ အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၅၂.၉ မီလီယံအထိ ကြီးထွား လာမည်ဟု ခန့်မှန်းထားသည်။

ကြိုတင်မျှော်မှန်းချက်များနှင့် ကိုက်ညီရန်အလို့ငှာ တိုးတက်မှုလမ်းကြောင်းနှင့် စီးပွားရေး ပတ်ဝန်း ကျင်ကို အထောက်အပံ့ပေးပြီး အကျိုးခံစားခွင့်ရှိသူများကို အကာအကွယ်ပေးသည့် သင့်လျော်သော ဥပဒေနှင့် စည်းမျဉ်းမူဘောင်တို့ကို မျှော်မှန်းပြီး ဖြစ်နိုင်ချေရှိသော မဟာဗျူဟာမြောက် အမျိုးသား စီမံကိန်းကို အဆင့်မြှင့်တင်ရမည် ဖြစ်သည်။

ပုံ(၁-၇) အာဆီယံ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများ၏ စုစုပေါင်းလက်လီရောင်းအားနှင့်ယှဉ်တွဲလျက် အီလက်ထရွန်နစ် ဆက်သွယ်ရေးနည်းဖြင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေး၏ ဈေးကွက်ဝေစု

ပုံ (၁-၇) တွင် တွေ့မြင်ရသည့်အတိုင်း ရွေးချယ်ဖော်ပြထားသည့် အာဆီယံ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများ၏ စုစုပေါင်း လက်လီရောင်းအားနှင့် ယှဉ်တွဲလျက် အီလက်ထရွန်နစ် ဆက်သွယ်ရေးနည်းဖြင့် ကူးသန်း ရောင်းဝယ်ရေး၏ ဈေးကွက်ဝေစုသည် နောင်လာမည့် နှစ်များတွင် ကြီးထွားလာမည်ဟု ခန့်မှန်း ထားပါသည်။ အီလက်ထရွန်နစ် ဆက်သွယ်ရေးနည်းဖြင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးမှတစ်ဆင့် စုစုပေါင်း ရောင်းအားသည် စုစုပေါင်း လက်လီရောင်းအားများ၏ ၁.၅ ရာခိုင်နှုန်းမှ ၄.၁ ရာခိုင်နှုန်း အတွင်း ရှိနေ

ပြီး နိုင်ငံများအားလုံးတွင် စဉ်ဆက်မပြတ် မြင့်တက်နေသည်မှာ သိသာထင်ရှားလျက်ရှိပြီး တိုးတက်မှု လမ်းကြောင်းတွင် ဆက်လက်ရှိနေပါသည်။

အဆိုပါ အီလက်ထရွန်နစ် ဆက်သွယ်ရေးနည်းဖြင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေး လက်လီ ရောင်းအား အများစုတွင် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းမှ စီးပွားရေးလုပ်ငန်း (B2B) သို့မဟုတ် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းမှ စားသုံး သူများ (B2C) တို့ ပါဝင်ပါသည်။ ထို့ပြင် သက်ဆိုင်ရာ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများနှင့် ဒစ်ဂျစ်တယ် ကုန်သွယ်ရေးတို့ကို မြှင့်တင်ထောက်ပံ့ပေးနိုင်သော လုံလောက်သည့် စည်းမျဉ်းမူဘောင်သည် အီလက် ထရွန်နစ် ဆက်သွယ်ရေးနည်းဖြင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေး ဈေးကွက်တွင် ရေရှည်တည်တံ့ ခိုင်မြဲသော ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုကို အောင်မြင်စွာ အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်နိုင်ရန် အဓိကကျသည့် ကဏ္ဍများ ထဲမှ တစ်ခုဖြစ်လာမည်ဖြစ်ပါသည်။

ပုံ ၁-၈ အာဆီယံအဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံအချို့တွင်ရှိသော SNS အသုံးပြုသူအရေအတွက် (၂၀၁၈)

Facebook				Instagram			
	Countries	Users(millions)	Penetration		Countries	Users(millions)	Penetration
1	Indonesia	78.4	70.5%	1	Indonesia	48.4	43.5%
2	Philippines	53.0	93.5%	2	Malaysia	9.7	42.6%
3	Vietnam	47.3	88.6%	3	Philippines	8	14.2%
4	Thailand	33.9	88.6%	4	Singapore	2	40.4%
5	Malaysia	20.4	89.8%	5	Thailand	11.7	28.8%
6	Singapore	3.6	73.7%	6	Vietnam	5.7	10.6%
	Asia-Pacific	666.4	33.2%		Asia-Pacific	205	10.2%
	US	169.2	60.5%		US	100.5	35.9%
	India	217.9	48.0%		India	51.3	11.3%

(Source) eMarketer

အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ရေးနည်းဖြင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက် နေသော နောက်ထပ် အချက်တစ်ချက်မှာ လူမှုကွန်ယက်ဝန်ဆောင်မှု (SNS) အသုံးပြုမှုများ မြင့် တက်လာခြင်းဖြစ်ပါသည်။ နိုင်ငံအများစုတွင် ပြည်တွင်း၌ လူသုံးများသည့် WhatsApp၊ LINE နှင့် WeChat တို့သည် လူငယ်လူဦးရေများအကြားရေပန်းစားလျက်ရှိသည့်အပြင် Twitter၊ You Tube၊ Facebook နှင့် Instagram စသည့် ကမ္ဘာအနှံ့ထင်ရှားသော SNS^(၂) အများအပြားလည်း ရှိပါသည်။ အထူးသဖြင့် Consumer to Consumer (C2C) အဆင့်တွင် အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ရေးနည်း ဖြင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေး စင်္ကြံ(Platform) မရှိသော ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်လာသည့် စီးပွားရေးလုပ်ငန်း

² (၂) ၎င်း SNS များ၏အဆင့်သတ်မှတ်ချက်များကို အထောက်အထားအများအပြားတွင်တွေ့ရသော်လည်း ရည်မှန်း ထားသည့်လူဦးရေ နိုင်ငံနှင့်ဒေသပေါ်လိုက်၍ ရလဒ်များသည် အမျိုးမျိုးကွဲပြားနေကြပါသည်။ ထို့အပြင် ထိုဝန်ဆောင် မှုများသည် လူကြိုက်များမှုနှင့် အမှတ်တံဆိပ်အသစ်ချက်ချင်းပေါ်သည်ကို အလွန်အမင်း မူတည်နေရာ အဆင့် သတ်မှတ် ချက်များသည် နှစ်စဉ် ကြီးမားစွာ ပြောင်းလဲလျက်ရှိပါသည်။

အချို့တွင်လည်း ၎င်း SNS များကို ကုန်သွယ်ရေးလုပ်ငန်းများဆောင်ရွက်ရာ၌ Platform အဖြစ် အသုံး ချလာကြသည်ကို သိသာထင်ရှားစွာတွေ့ရပါသည်။ ပုံ ၁-၈ တွင် ရွေးချယ်ထားသည့် အာဆီယံအဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံများရှိ Facebook နှင့် Instagram ၏ ထိုးဖောက်ဝင်ရောက်မှုနှုန်းကို ဖော်ပြထားပါသည်။ ၎င်း နိုင်ငံများအတွင်း ထိုးဖောက်ဝင်ရောက်မှုနှုန်း မြင့်မားသည့် SNS များသည် စီးပွားရေး လုပ်ငန်းများ အပါအဝင် ဆက်သွယ်ရေးလုပ်ငန်းများ ဆောင်ရွက်ရာ၌ စွမ်းအားမြင့်မားသည့် လက်နက်များဖြစ် လာပြီး မကြာမီ CLM နိုင်ငံများတွင်လည်း အလားတူ အတွေ့အကြုံများ ကြုံတွေ့ရနိုင်ပါသည်။

၁.၁.၂ အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ရေးနည်းဖြင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ခြင်းနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ကမ္ဘာလုံး ဆိုင်ရာ နှင့် ဒေသတွင်းတွင်ချမှတ်ထားသည့်မူဘောင်

ကမ္ဘာလူနေမှုအသိုက်အဝန်းတွင် အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ရေးနည်းဖြင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေး နှင့် ဒီဂျစ်တယ်ကုန်သွယ်ရေး အပေါ်၌ အဓိကထား၍ ဆွေးနွေးသည့် မူဝါဒနှင့် ဆက်နွယ်သော ကနဦး ဆောင်ရွက်လှုပ်ရှားမှု နှစ်ခုရှိပါသည်။ ကမ္ဘာ့ကုန်သွယ်ရေးအဖွဲ့ (WTO) သည် “ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ရေးနည်းဖြင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေး ကြေညာချက်” နှင့် “အီလက် ထရောနစ် ဆက်သွယ်ရေးနည်းဖြင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ခြင်းဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းအစီအစဉ်^{(၃)3}” ကို စတင်ပြီး နောက် ၁၉၈၈ ခုနှစ် မှစ၍ ဆွေးနွေးချက်ကို ဦးဆောင်သည့် အတက်ကြွဆုံးသော ကမ္ဘာ့အဖွဲ့ အစည်းတစ်ခု ဖြစ်ပါသည်။

(၁) ကမ္ဘာ့ကုန်သွယ်ရေးအဖွဲ့(WTO) ၏ အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ရေးနည်းဖြင့် ကူးသန်း ရောင်းဝယ်ခြင်းဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းအစီအစဉ်

ဤလုပ်ငန်းအစီအစဉ်ကို ၁၉၉၈ ခုနှစ်တွင် အထွေထွေကောင်စီမှ အတည်ပြုခဲ့ပါသည်။ ဤအစီအစဉ် တွင် (၁) GATS ဥပဒေမူဘောင်တွင်ပါဝင်သော အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ရေးနည်းဖြင့် ကူးသန်း ရောင်းဝယ်ခြင်း ရှုထောင့်အပေါ်၌ စစ်ဆေး၊ အစီရင်ခံသော ဝန်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းဆိုင်ရာ ကုန်သွယ်ရေး ကောင်စီ၊ (၂) WTO သဘောတူညီချက်၏ ပူးတွဲ ၁(က) တွင် ခြုံငုံမိသော ဘက်ပေါင်းစုံ ပါဝင်သည့် ကုန်သွယ်ရေး သဘောတူညီချက်နှင့် သဘောတူညီထားသော လုပ်ငန်းအစီအစဉ် ဖြစ်သည့် GATT (၁၉၉၄) ၏ ဦးတည်ချက်နှင့်သက်ဆိုင်သည့် အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ရေးနည်းဖြင့် ကူးသန်း ရောင်းဝယ်ရေး အခန်းကဏ္ဍအပေါ်တွင် စစ်ဆေး၊ အစီရင်ခံသော ကုန်စည်ပစ္စည်းများဆိုင်ရာ ကုန် သွယ်ရေးကောင်စီ၊ (၃) အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ရေးနည်းဖြင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးနှင့် ချိတ်ဆက်၍ ဉာဏပစ္စည်းဆိုင်ရာ ဆွေးနွေးချက်များအပေါ်တွင် စစ်ဆေး၊ အစီရင်ခံသော TRIPS

³ (၃) WTO သည် ၎င်းတို့၏ website “Electronic Commerce Gateway” မှတစ်ဆင့် ကျင်းပခဲ့သည့် သက်ဆိုင်ရာအစည်း အဝေးများမှ ရရှိလာသော ပြင်ဆင်ချက်အများနှင့် အရင်းအမြစ်များကို ဖြန့်ဝေပေးပါသည်။ (https://www.wto.org/english/tratop_e/ecom_e/ecom_e.htm)

ကောင်စီ၊ (၄) ဖွံ့ဖြိုးဆဲနိုင်ငံများအတွက် စီးပွားရေး၊ ဘဏ္ဍာရေး၊ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု လိုအပ်ချက်များကို ထည့်သွင်းစဉ်းစား၍ အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ရေးနည်းဖြင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေး ဖွံ့ဖြိုး တိုးတက်မှုကို စစ်ဆေး၊အစီရင်ခံသော ကုန်သွယ်ရေးနှင့်ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုကောင်စီဟူ၍ ပါဝင်ပါသည်။

မကြာသေးမီက အောက်ဖော်ပြပါ နယ်ပယ် (၄) ခုကို အဓိကထားဆွေးနွေးခဲ့ပါသည်-

- (က) လုပ်ငန်းအစီအစဉ်၏အနာဂတ်၊ (ခ) တရားဝင်ဆိုင်းငံ့ထားခြင်း၊^{(၄)4}(ဂ) အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ရေးနည်းဖြင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးအပေါ်တွင် ဖြစ်နိုင်ချေရှိသော ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးချက်
- (ဃ) လုပ်ငန်းအဖွဲ့နှင့် အခြားအဖွဲ့အစည်းများကိုတည်ထောင်ခြင်း။

(၂) အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ရေးနည်းဖြင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးဆိုင်ရာ ပူးတွဲထုတ်ပြန်ချက် (ဒီဇင်ဘာ၊ ၂၀၁၇)

၂၀၁၇ ခုနှစ်၊ ဒီဇင်ဘာ (၁၃) ရက်နေ့တွင် အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ရေးနည်းဖြင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးကို အားပေးမြှင့်တင်သော ရည်မှန်းချက်ပန်းတိုင်အားမျှဝေသည့် WTO တွင် ပါဝင်သော (၇၁) နိုင်ငံသည် ဤပူးတွဲထုတ်ပြန်ချက်ကို ထုတ်ပြန်ခဲ့ပါသည်။ ပူးတွဲထုတ်ပြန်ချက်၏ စိတ်ဝင်စားဖွယ် အကောင်းဆုံးအချက်များနှင့် ၎င်း၏ကနဦး လုပ်ငန်းစဉ်များမှာ အောက်ပါအတိုင်း ဖြစ်ပါသည်-

(၁) အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများသည် ကုန်သွယ်ရေးနှင့်ဆက်စပ်သော အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ရေးနည်းဖြင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးကဏ္ဍတွင် အနာဂတ်၌ဆောင်ရွက်ရမည့် WTO ၏ ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းခြင်းနှင့်စပ်လျဉ်း၍ စူးစမ်းလေ့လာဆောင်ရွက်မှုများကို စတင်မည်ဖြစ်ကြောင်း၊

(၂) WTO အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံ များအားလုံး ပူးပေါင်းပါဝင်နိုင်ပါကြောင်း၊

(၃) ၂၀၁၈ ခုနှစ်၏ ပထမ သုံးလပတ်ကာလတွင် ပထမဆုံး အစည်းအဝေးကို ပြုလုပ်မည်ဖြစ်ကြောင်း။ နောက်ဆုံးအစည်းအဝေးကို ၂၀၂၀ ပြည့်နှစ်၊ ဇန်နဝါရီလတွင် အင်ဒိုနီးရှားနှင့် ကမ္ဘရွန်နိုင်ငံများ အဖွဲ့ဝင်အသစ်အဖြစ် ဝင်ရောက်သည့် ဒါဗော့စ်မြို့ (Davos) ၌ ကျင်းပပြုလုပ်ခဲ့ပါသည်။

ပူးတွဲထုတ်ပြန်ချက်တွင် မိတ်ဖက်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများသည် WTO ၏ သဘောတူညီချက်နှင့် မူဘောင်များ ပေါ်မူတည်၍ အဆင့်အတန်းမြင့်မားသည့် ရလဒ်ရရှိရန် လုပ်ဆောင်မည်ဖြစ်ပြီး စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ၊ သုံးစွဲသူများနှင့် ကမ္ဘာ့စီးပွားရေးအတွက် အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ရေးနည်းဖြင့် ကူးသန်းရောင်း ဝယ်ရေး၏ အကျိုးကျေးဇူးများကို ထပ်မံတိုးမြှင့် ရရှိစေရန် အခြား WTO အဖွဲ့ဝင်

⁴ (၄) အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ရေးနည်းဖြင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးနှင့်ပတ်သက်၍ တရားဝင်ဆိုင်းငံ့ခြင်းဟု ဆိုရာ၌ “WTO အဖွဲ့ဝင်များမှ အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ရေးနည်းဖြင့် အခွန်ကောက်ရာတွင် ပြစ်ဒဏ် သတ်မှတ် ခြင်းမပြုလုပ်ရန် ဆုံးဖြတ်ချက်ချခြင်း” ဖြစ်ပါသည်။
(https://www.wto.org/english/thewto_e/minist_e/mc11_e/briefing_notes_e/bfecom_e.htm)

နိုင်ငံများအား စုစည်းရာ၌ ပါဝင်ရန် ဆက်လက် တွန်းအားပေး တိုက်တွန်းသည်” ဟု ဖော်ပြထားပါသည်။^{(၅)5}

ပုံ(၁-၉) သည် ၂၀၁၇ ခုနှစ်တွင် ထုတ်ပြန်ထားသော အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ရေးနည်းဖြင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေး ပူးတွဲထုတ်ပြန်ချက်အပေါ် မူတည်၍ တိုက်ရိုက်ဖြစ်စေ၊ သွယ်ဝိုက်၍ဖြစ်စေ သက်ရောက်သော အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ရေးနည်းဖြင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ရွေးချယ်ထားသည့် နိုင်ငံများနှင့်ဒေသများ၏ ရပ်တည်ချက်များကို ဖော်ပြပါသည်။

အီးယူ (EU) သည် အွန်လိုင်းသုံးစွဲသူနှင့် ပုဂ္ဂိုလ်ရေးအချက်အလက်များကို ကာကွယ်ခြင်းကဲ့သို့ ပို၍ အရေးပါသော အခန်းကဏ္ဍဖြစ်သည့် “ကာကွယ်ရေး” ကို အလေးပေးသော်လည်း တစ်ဖက်တွင် အမေရိကန်နှင့် ဂျပန်နိုင်ငံများသည် အချက်အလက်များကို ကန့်သတ်ခြင်း(Data Localization)၊ Source Code ကို ရယူခြင်းများဖြစ်သည့် လိုအပ်ချက်များကိုမရှိဘဲ နယ်စပ်ဖြတ်ကျော်၍ အချက်အလက်များကို လွတ်လပ်စွာ စီးဆင်းစေမှု (Cross border free data flow) ကို အထောက်အကူပေးပါသည်။ အမှန်စင်စစ် ကမ္ဘာ့လူမှုအသိုင်းအဝန်းတွင်ရှိသော နိုင်ငံများနှင့်ဒေသများ၌ ဥပဒေ အကြောင်းအရာများကို စိတ်ဝင်စားမှုနှင့် အလေးပေးမှုတွင် ကွာဟချက်များ ရှိနေပါသေးသည်။

ပုံ(၁-၉) WTO တွင် ရွေးချယ်ထားသည့်နိုင်ငံများ/ဒေသများ၏ လက်ရှိရပ်တည်ချက်များ

		EU	Japan	US	China
Trade	Digital Trade		○		○
	No imposition customs duties on electronic transmissions	○	○	○	△
	Non-discrimination obligation		○	○	
Factors that are related to E-Commerce					
Transaction	Digital contract / authorization / signature	○	○		○
	Electronic payment		○		○
Protection	Online consumer protection	○	○		○
	Unsolicited e-mail	○	○		○
	Personal data protection	○			○
Factors not directly related to EC					
Data	Cross border free data flow		○	○	
	no requirement of data Localization	○	○	○	
	no requirement of access to source code	○	○	○	
ICT Environment	Internet connectivity	○	○	○	
	Market access	○	○	○	
Transparency / Cooperation	Publication of information	○	○		○
	Technical assistance / capacity building				○

Note: ○: included; △: partially included
 Note: information as of end July 2019
 Source: various reports, WTO

ဒုတိယလမ်းကြောင်းသည် ကုလသမဂ္ဂမှ စတင်ခဲ့ပါသည်။ အထူးသဖြင့် ၁၉၆၆ ခုနှစ်၊ ဒီဇင်ဘာ ၁၇ ရက်နေ့တွင် ကျင်းပသည့် ကုလသမဂ္ဂအထွေထွေညီလာခံ၏ ဆုံးဖြတ်ချက်၂၂၀၅ မှချမှတ်ထားသော

⁵(၅) DG Roberto Azevêdo ၏ မှတ်ချက်အရ WTO “အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ရေးနည်းဖြင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေး အပေါ်တွင်ထုတ်ပြန်သော ပူးတွဲထုတ်ပြန်ချက်၊ Davos အစည်းအဝေး”၊ (https://www.wto.org/english/news_e/spra_e/spra300_e.htm)

နိုင်ငံတကာ ကုန်သွယ်ရေးဥပဒေဆိုင်ရာ ကုလသမဂ္ဂကော်မရှင် (UNCITRAL) သည် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ကုန်သွယ်ရေးနှင့် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုကို လွယ်ကူချောမွေ့စေရန် ရည်ရွယ်ရေးဆွဲသည့် ဥပဒေမူဘောင်များ ချမှတ်ရာ၌ အရေးပါသောအခန်းကဏ္ဍတွင်ပါဝင်ပါသည်။

UNCITRAL သည် ၎င်း၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်အရ လိုက်လျောညီထွေမှုရှိပြီး ခေတ်မီသော အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ကုန်သွယ်ရေးဥပဒေကို ပိုမိုကောင်းမွန်အောင် ရေးဆွဲရန် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးဆိုင်ရာ ဥပဒေတွင် ပါဝင်သော အဓိကနယ်ပယ်များတွင် ဥပဒေပြုခြင်းနှင့် ဆိုင်၍ဖြစ်စေ၊ မဆိုင်၍ဖြစ်စေ တရားဝင် ရေးသားထားသည့် စာရွက်စာတမ်းများအား လက်ခံအတည်ပြုမှုနှင့် အသုံးပြုမှုများကို အားပေး မြှင့်တင်ခြင်းနှင့် ပြင်ဆင်ခြင်းအားဖြင့် အစီအစဉ်အမျိုးမျိုးကို စတင်ဆောင်ရွက်သည်။

လုပ်ငန်းအဖွဲ့တွင် ဆွေးနွေးရာ၌ UNCITRAL နှင့် အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ရေးနည်းဖြင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေး အောက်တွင် လုပ်ငန်းအဖွဲ့ (၆) ဖွဲ့ ပါဝင်ပါသည်။ အောက်ဖော်ပြပါ အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ရေးနည်းဖြင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးနှင့် ဆက်နွယ်သော စံဥပဒေ (model law) သည် အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများအကြား သဘောတူကျင့်သုံးနေသော စံလုပ်ထုံးလုပ်နည်း နမူနာများ ဖြစ်ပါသည်။

(၁) အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ရေးနည်းဖြင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေး နှင့်သက်ဆိုင်သော စံဥပဒေ (၁၉၉၆)

ဤစံဥပဒေသည် အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ရေးနည်းဖြင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးအတွက် ဥပဒေဆိုင်ရာ အဟန့်အတား၊ အတားအဆီးများကို ဖယ်ရှားပေးစေရန်၊ ကြိုတင်တွက်ဆခြင်းများကို မြှင့်တင်ပေးနိုင်စေရန် ရည်ရွယ်ပါသည်။ စာရွက်စာတမ်းတစ်ခုသည် အီလက်ထရောနစ် ပုံစံဖြစ်နေရုံမျှဖြင့် စာရွက်ပေါ်တွင် အခြေခံ၍ဖြစ်စေ၊ အီလက်ထရောနစ် အချက်အလက်များ အပေါ်တွင် အခြေခံ၍ဖြစ်စေ တန်းတူညီမျှဖြစ်စေခြင်းဖြင့် ဥပဒေအရ ကျိုးကြောင်းညီညွတ်ခိုင်လုံစေခြင်း (သို့မဟုတ်) သြဇာအာဏာ သက်ရောက်စေခြင်းကို ငြင်းပယ်နိုင်ခြင်းမရှိစေရန် ရေးဆွဲထားပါသည်။ ဤကဲ့သို့ တန်းတူညီမျှရှိစေခြင်းသည် Paperless ဆက်သွယ်နည်းစနစ် အသုံးပြုရာ၌ အရေးကြီးပြီး အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ကုန်သွယ်ရေးတွင် အကျိုးသက်ရောက်မှုကောင်းအောင် အားပေးမြှင့်တင် ပေးပါ သည်။ ကမ္ဘောဒီးယား၊ အင်ဒိုနီးရှားနှင့် မြန်မာနိုင်ငံများမှလွဲ၍ အာဆီယံအဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများ အပါအဝင် (၇၂) နိုင်ငံသည် ၎င်းတို့၏ ဥပဒေများ ပြဋ္ဌာန်းရာ၌ ဤစံကိုမှီငြမ်း၍ဖြစ်စေ၊ လွှမ်းမိုးသက်ရောက်ခံ၍ဖြစ်စေ ဥပဒေများကို ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းလာကြပါသည်။

(၂) အီလက်ထရောနစ်နည်းဖြင့် လက်မှတ်ရေးထိုးခြင်းဆိုင်ရာ စံဥပဒေ(၂၀၀၁)

ဤစံနမူနာသည် အီလက်ထရောနစ်နည်းဖြင့် သော်လည်းကောင်း၊ လက်ရေးဖြင့်သော်လည်းကောင်း လက်မှတ်ရေးထိုးရာ၌ တန်းတူညီမျှဖြစ်စေရန် နည်းပညာအရ ယုံကြည်စိတ်ချနိုင်စေသည့် စံ သတ်မှတ်ထားခြင်းဖြင့် အီလက်ထရောနစ်နည်းဖြင့် လက်မှတ်ရေးထိုးခြင်းကို ပိုမို လွယ်ကူချောမွေ့စေရန်

ရည်ရွယ်ပါသည်။ (၃၃) နိုင်ငံအပါအဝင် အာဆီယံအဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံအချို့ဖြစ်သော ထိုင်းနှင့် ဗီယက်နမ် နိုင်ငံများတွင် ၎င်းတို့၏ ဥပဒေများပြဋ္ဌာန်းရာ၌ ဤစံကို မှီငြမ်း၍ဖြစ်စေ၊ လွှမ်းမိုး သက်ရောက်ခံ၍ ဖြစ်စေ ဥပဒေများကို ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းလာကြပါသည်။

(၃) အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာစာချုပ်များတွင် အီလက်ထရောနစ်နည်းဖြင့်ဆက်သွယ်ရေးကို အသုံးပြုခြင်း ညီလာခံ (၂၀၀၅)

ဤညီလာခံသည် ၂၀၀၅ ခုနှစ်တွင် အခြားဆက်သွယ်ရေးနည်းစနစ်များ အပါအဝင် စာချုပ်များတွင် အီလက်ထရောနစ်နည်းစနစ်ဖြင့် အလဲအလှယ်ပြုလုပ်ခြင်းသည် အစဉ်အလာအတိုင်း အသုံးပြုခဲ့သော စာရွက်ပေါ်အခြေခံသည့်စနစ်ကဲ့သို့ တန်းတူညီမျှဖြစ်စေပြီး ကျိုးကြောင်းညီညွတ်ခိုင်လုံမှု၊ အာဏာ သက်ရောက်မှုရှိစေရန် အခိုင်အမာဆိုခြင်းဖြင့် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာကုန်သွယ်ရေးတွင် အီလက်ထရောနစ် နည်းစနစ်ဖြင့်ဆက်သွယ်ရာ၌ လွယ်ကူချောမွေ့စေရန် ရည်ရွယ်၍ ကျင်းပပြုလုပ်ခဲ့ပါသည်။^(၆) (၂၄) နိုင်ငံအပါအဝင် အာဆီယံအဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံ အချို့ဖြစ်သော စင်ကာပူနှင့်ဖိလစ်ပိုင်နိုင်ငံများတွင် ဤစာချုပ် အပေါ်တွင် လက်မှတ်ရေးထိုးလာခြင်း (သို့မဟုတ်) ထပ်တိုးခြင်းများ ပြုလုပ်လာကြပါသည်။

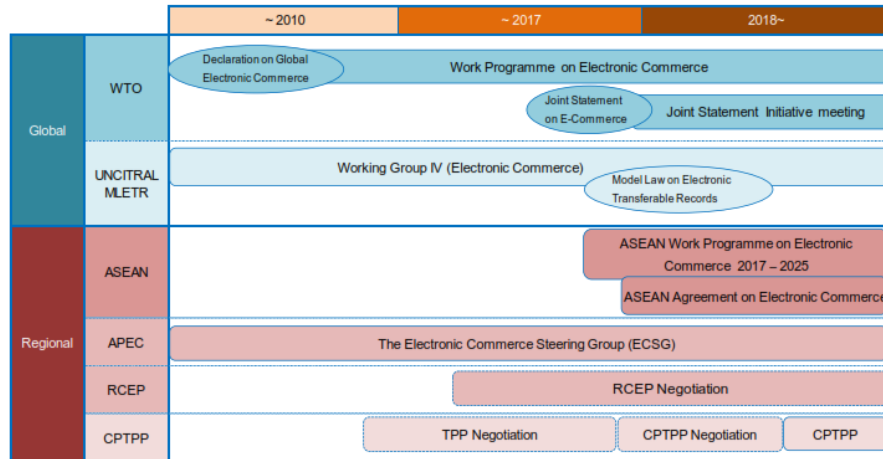
(၄) အီလက်ထရောနစ်နည်းစနစ်ဖြင့် လွှဲပြောင်းပေးနိုင်သော မှတ်တမ်းများနှင့် သက်ဆိုင်သော စံဥပဒေ (၂၀၁၇)

ဤစံဥပဒေသည် ပြည်တွင်းတွင်ဖြစ်စေ၊ နယ်စပ်ဖြတ်ကျော်၍ဖြစ်စေ အီလက်ထရောနစ်နည်းဖြင့် လွှဲပြောင်းပေးနိုင်သော မှတ်တမ်းများကို တရားဝင် အသုံးပြုနိုင်ရန် ရည်ရွယ်ပါသည်။ ဤစံဥပဒေသည် အီလက်ထရောနစ်နည်းစနစ်ဖြင့် လွှဲပြောင်းပေးနိုင်သော စာရွက်စာတမ်းများ (သို့မဟုတ်) စာချုပ် စာတမ်းများကဲ့သို့ လက်တွေ့အသုံးဝင်ပြီး တန်းတူညီမျှဖြစ်သော လွှဲပြောင်းပေးနိုင်သည့် မှတ်တမ်းများ အတွက် အကျိုးသက်ရောက်မှုရှိပါသည်။ လွှဲပြောင်းပေးနိုင်သော စာရွက်စာတမ်းများ (သို့မဟုတ်) စာချုပ်စာတမ်းများဆိုသည်မှာ ကိုင်ဆောင်သူသည် ၎င်းစာတမ်းများတွင် ညွှန်းဆိုထားသော တာဝန် ဝတ္တရားများ၏ စွမ်းဆောင်မှုကို အခိုင်အမာ ဆိုခွင့်ရှိပြီး ၎င်းစွမ်းဆောင်မှု၏ အဆိုကို လွှဲပြောင်းရာ၌ စာရွက်စာတမ်း၊ စာချုပ်များ၏ ပိုင်ဆိုင်မှုကို လွှဲပြောင်းခြင်းအားဖြင့် ခွင့်ပြုပေးသည့် စာရွက်ပေါ်တွင် အခြေခံသည့်စာရွက်၊ စာချုပ်စာတမ်းများကိုဆိုလိုပါသည်။ လွှဲပြောင်းပေးနိုင်သော စာရွက်၊ စာချုပ် စာတမ်းများတွင် ပုံမှန်အားဖြင့် သင်္ဘောပါကုန်အသေးစိတ်စာရင်း၊ ငွေလွှဲစာချုပ်၊ ငွေပေးချေရန်ကတိ စာချုပ်၊ ကုန်လှောင်ရုံ လက်ခံရရှိငွေစာရင်းတို့ ပါဝင်ပါသည်။ အောက်တွင် အာဆီယံအဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများ

⁶ (၆) နိုင်ငံတကာ ကုန်သွယ်ရေးဥပဒေဆိုင်ရာ ကုလသမဂ္ဂကော်မရှင်
https://uncitral.un.org/en/texts/ecommerce/conventions/electronic_communications

အတွက် ဆီလျော်သော အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ရေးနည်းဖြင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးနှင့် ပတ်သက်၍ ကမ္ဘာ့အဝှမ်းနှင့် ဒေသတွင်းချမှတ်ထားသော မူဘောင်ကို အလေးပေးဖော်ပြထားပါသည်။

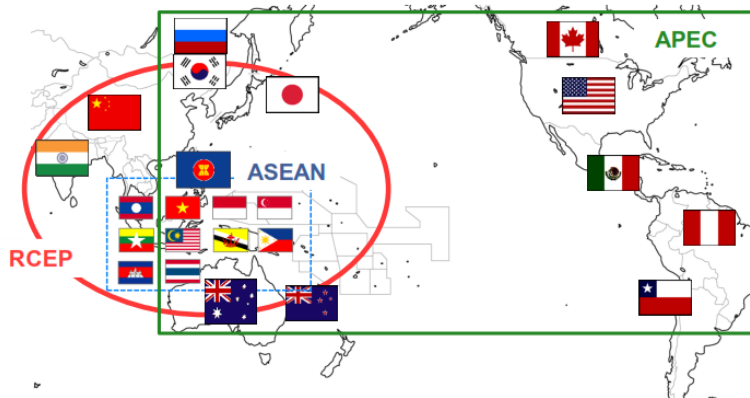
ပုံ ၁-၁၀ အီလက်ထရောနစ်ဆက်သွယ်ရေးနည်းဖြင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ခြင်းဆိုင်ရာ ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာနှင့် ဒေသတွင်း မူဘောင်

Source: Various reports, WTO, United Nations, ASEAN Secretariat, APEC, and EU

မကြာသေးမီနှစ်များက အာဆီယံအဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများမှ ပူးပေါင်းပါဝင် ဆွေးနွေးလျက်ရှိသည့် အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ရေးနည်းဖြင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ခြင်းဆိုင်ရာ အခက်အခဲပြဿနာများကို ဆွေးနွေးသည့် APEC နှင့် RCEP ကဲ့သို့သော အခြားဒေသဆိုင်ရာ ပူးပေါင်း ဆောင်ရွက်မှုများလည်း ရှိသည်။

ပုံ ၁-၁၁ APEC နှင့် RCEP အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများ

(၁) Asia-Pacific Economic Cooperation (APEC)

(၁) အာရှ-ပစိဖိတ်ဒေသ စီးပွားရေးပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုအဖွဲ့ (APEC)

APEC သည် လွတ်လပ်သော ကုန်သွယ်မှုနှင့် စီးပွားရေး ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုများကို မြှင့်တင်ပေးနေသော အာဆီယံအဖွဲ့ဝင် (၇) နိုင်ငံပါဝင်သည့် Asian Pacific Rim ၏ စီးပွားရေး (၂၁) ခု

အတွက် အစိုးရအချင်းချင်း ပြုလုပ်သော ဖိုရမ်တစ်ခုဖြစ်သည်။ အမျိုးမျိုးသော အစီအစဉ်များကြားတွင် အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ရေးနည်းဖြင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးသည် မကြာသေးမီနှစ်များက ပိုမိုအာရုံစူးစိုက် ဆွေးနွေးလာသည့် နယ်ပယ်ဖြစ်လာသော်လည်း အသစ်နီးပါး ဖြစ်နေပါသေးသည်။ ၂၀၁၇ ခုနှစ် APEC နယ်စပ်ဖြတ်ကျော် အီလက်ထရောနစ် စီးပွားရေး ပံ့ပိုးကူညီမှုဘောင် (APEC Cross-Border E-Commerce Facilitation Framework (2017)) သည် အင်တာနက်နှင့် ဒစ်ဂျစ်တယ် စီးပွားရေးအတွက် လမ်းပြမြေပုံ(Roadmap for the Internet and Digital Economy) နှင့် ဆက်စပ်သော လုပ်ဆောင်နေဆဲလုပ်ငန်းများ၏ ဖြည့်စွက်ချက်တစ်ရပ် အနေအဖြစ်လည်းကောင်း၊ APEC တွင် ပါဝင်သော ကုန်သွယ်ရေးနှင့် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုကော်မတီ (Committee on Trade and Investment-CTI) အောက်တွင်ရှိသော ဒစ်ဂျစ်တယ် ကုန်သွယ်ရေးနှင့်ဆက်စပ်သည့် လုပ်ဆောင်နေဆဲလုပ်ငန်းများ၏ ဖြည့်စွက်ချက် တစ်ရပ်အနေအဖြစ်လည်းကောင်း ဆောင်ရွက်ပါသည်။ ပုဂ္ဂိုလ်ဆိုင်ရာလွတ်လပ်မှု (Privacy) နှင့် ပုဂ္ဂိုလ်ရေးဆိုင်ရာ အချက်အလက်တို့ကို ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ရေးနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ၂၀၁၁ ခုနှစ်တွင် သဘောတူညီခဲ့သော နယ်စပ်ဖြတ်ကျော် ပုဂ္ဂိုလ်ဆိုင်ရာလွတ်လပ်မှု စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများ (Cross-Border Privacy Rules -CBPR) သည် အချက်အလက်များရွှေ့ပြောင်းခြင်းနှင့် ဆွေးနွေးမှုများတွင် ပါဝင်သော အမေရိကန်၊ ဂျပန်၊ ကိုရီးယား၊ ကနေဒါ၊ မက္ကစီကိုနှင့် စင်ကာပူကဲ့သို့ အချို့စီးပွားရေးနိုင်ငံများနှင့် ပတ်သက်ပြီး လိုက်နာရမည့် စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများကို ပံ့ပိုးပေးသည်။

(၂) ဒေသတွင်းဘက်စုံစီးပွားရေး ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု

RCEP တွင် အာဆီယံအဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများနှင့် အာဆီယံ လွတ်လပ်စွာကုန်သွယ်ခွင့် သဘောတူညီချက် မိတ်ဖက်နိုင်ငံ (၆) နိုင်ငံဖြစ်သော ဩစတြေးလျ၊ တရုတ်၊ ဂျပန်၊ ကိုရီးယား၊ အိန္ဒိယနှင့် နယူးဇီလန်နိုင်ငံ တို့ပါဝင်သည်။ အဆိုပါ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုတွင် စီးပွားရေးပူးပေါင်း ဆောင်ရွက်မှုနှင့် ကုန်စည် ကုန်သွယ်ရေး (Trade in goods)၊ ဝန်ဆောင်မှု ကုန်သွယ်ရေး (Trade in services)၊ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု (Investment)၊ ပင်ရင်းဒေသစည်းမျဉ်း (Rules of origin)၊ အသိဉာဏ်ပစ္စည်းပိုင်ဆိုင်မှု (Intellectual property) ကဲ့သို့ ကုန်သွယ်ရေးဆိုင်ရာ ပြဿနာများနှင့် အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ရေးနည်းဖြင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ခြင်း (e-Commerce) နှင့်ဆက်စပ်သော အခန်းပေါင်း (၂၀)^(၇) ကို ဆွေးနွေးခဲ့ကြသည်။⁷

⁷ (၇)၂၀၁၉ ခုနှစ်၊ နိုဝင်ဘာလ (၄) ရက်နေ့တွင် ထိုင်းနိုင်ငံ၊ဘန်ကောက်မြို့၌ ဒေသတွင်းဘက်စုံစီးပွားရေးပူးပေါင်း ဆောင်ရွက်မှုအပေါ် ပူးတွဲကြေညာချက်။ ဒေသတွင်းဘက်စုံစီးပွားရေးပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုဆိုင်ရာ ညှိနှိုင်းမှု အစီအစဉ် ကို အောက်ဖော်ပြပါ အခန်းပေါင်း (၂၀) ဖြင့် ဆောင်ရွက်ခဲ့ပြီး ဖြစ်ပါသည်။

1) Initial Provisions and General Definitions; 2) Trade in Goods; 3) Rules of Origin, including Annex on Product Specific Rules; 4) Customs Procedures and Trade Facilitation; 5) Sanitary and Phytosanitary Measures; 6)

အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ရေးနည်းဖြင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ခြင်းဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်သည် အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ရေးနည်းဖြင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေး အသုံးပြုမှုနှင့် အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများ အကြား ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုကို မြှင့်တင်ရန် ရည်ရွယ်သည်။

၁.၁.၃ အာဆီယံ ဒေသတွင်းမူဘောင်များနှင့် အစီအစဉ်

အာဆီယံသည် မကြာသေးမီနှစ်များက ဒေသတွင်း ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုကို လက်တွေ့ အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်နေစဉ်အတွင်း အမျိုးမျိုးသော လုပ်ငန်းစဉ်များကို တိုးမြှင့်ဆောင်ရွက်လျက်ရှိပါသည်။ ဒစ်ဂျစ်တယ်ဆက်စပ် မူဝါဒများနှင့်ပတ်သက်၍ ဒေသတွင်း သဟဇာတဖြစ်သော မူဝါဒ မူဘောင်များ ရရှိရန် ပြီးပြည့်စုံသည့် လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်ချက်များကို ထောက်ပံ့ပေးသော ဒေသဆိုင်ရာ မဟာဗျူဟာဖြစ်သည့် အာဆီယံစီးပွားရေး အသိုက်အဝန်း လမ်းပြမြေပုံ ၂၀၂၅ (ASEAN Economic Community Blueprint 2025) ရှိပြီး အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ရေးနည်းဖြင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေး အပါအဝင် အမျိုးမျိုးသော လုပ်ငန်းအစီအစဉ်နှင့် လုပ်ငန်း ဆောင်ရွက်ချက်များကို သီးသန့် အရေးကြီးခေါင်းစဉ်များ အောက်တွင် ထည့်သွင်းထားသည်။

ပုံ ၁-၁၂ အာရှရှိ ဒီဂျစ်တယ်နှင့် ဆက်စပ် မူဝါဒ မူဘောင်များ

	~2015	2016~
Regional Strategy	ASEAN Economic Community Blueprint 2015	ASEAN Economic Community Blueprint 2025
Electronic Commerce		ASEAN Work Programme on Electronic Commerce 2017-2025
		ASEAN Coordinating Committee on Electronic Commerce
		ASEAN Agreement on Electronic Commerce
		ASEAN Digital Integration Framework ASEAN Customs Transit System
	The Electronic Commerce Steering Group (APEC)	
		RCEP negotiation
Protection		ASEAN Framework on personal data protection
	APEC Privacy Framework	
		Cross-Border Privacy Rules (APEC)
Cyber Security		Cyber Capacity Programme
Data Governance		ASEAN Framework on Digital Data Governance
ICT Environment	ICT Masterplan 2015	ICT Masterplan 2020

Standards, Technical Regulations and Conformity Assessment Procedures; 7) Trade Remedies; 8) Trade in Services, including Annexes on Financial Services, Telecommunication Services, and Professional Services; 9) Movement of Natural Persons; 10) Investment; 11) Intellectual Property; 12) Electronic Commerce; 13) Competition; 14) Small and Medium Enterprises; 15) Economic and Technical Cooperation; 16) Government Procurement; 17) General Provisions and Exceptions; 18) Institutional Provisions; 19) Dispute Settlement; and 20) Final Provisions.

(<https://www.mofa.go.jp/mofaj/files/000534733.pdf>)

Note: pink boxes: ASEAN frameworks / gray boxes: frameworks that some ASEAN Member States participated in.

Source: various reports, ASEAN Secretariat

အောက်ဖော်ပြချက်များသည် အာဆီယံ၏ ထင်ရှားသော လုပ်ဆောင်ချက်များနှင့် အောင်မြင်မှုများနှင့် သက်ဆိုင်သည့် အချို့သော ကနဦးလုပ်ဆောင်ချက်များနှင့် အစီအစဉ်များ ဖြစ်သည်။

(၁) အေအီးစီ ၂၀၂၅ လမ်းပြမြေပုံ

ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ အီလက်ထရောနစ် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးသည် လက်လီအရောင်းဆိုင် တစ်ခု၏ လမ်းကြောင်းများစွာပါဝင်သည့် မဟာဗျူဟာအပိုင်းကဲ့သို့ ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ စီးပွားရေး၏ ပိုမိုအရေးပါသော အစိတ်အပိုင်းတစ်ခု ဖြစ်လာသည်။ ICT နည်းပညာ အသုံးပြုချိတ်ဆက်ထားသော ကမ္ဘာကြီးတွင် အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ရေးနည်းဖြင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးသည် နယ်စပ် ဖြတ်ကျော် ကုန်သွယ်ရေးတွင်သာမက ကြားခံဝန်ဆောင်မှုများ ထောက်ပံ့ရေးမှတစ်ဆင့် နိုင်ငံခြား ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု လွယ်ကူချောမွေ့စေရေးတွင်လည်း အဓိကအခန်း ကဏ္ဍအဖြစ်ပါဝင်သည်။ အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ရေးနည်းဖြင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးသည် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများအတွက် ဝင်ငွေနှင့် လုပ်ငန်းလည်ပတ်မှု ကုန်ကျစရိတ် စသည့် အတားအဆီးများကို သိသာထင်ရှားစွာ လျော့ချပေးပြီး အငယ်စား၊ အသေးစားနှင့် အလတ်စား စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများအတွက် အထူးအကျိုးရှိစေသည်။

ထို့ပြင် လမ်းပြမြေပုံတွင် အာဆီယံတွင် နယ်စပ်ဖြတ်ကျော် အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ရေးနည်းဖြင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးဆိုင်ရာ ဆက်သွယ်ဆောင်ရွက်ချက်များ လွယ်ကူချောမွေ့စေရေးအတွက် အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ရေးနည်းဖြင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးဆိုင်ရာ အာဆီယံ သဘောတူစာချုပ် (ASEAN Agreement on Electronic Commerce) လက်မှတ်ရေးထိုးခြင်းနှင့်အတူ အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ရေးနည်းဖြင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးကို ပြင်းပြင်းထန်ထန် ပူးပေါင်း ဆောင်ရွက်ရမည်ဖြစ်ကြောင်း ဖော်ပြထားသည်။ အဆိုပါ လမ်းပြမြေပုံတွင် အောက်ဖော်ပြပါ အချို့သော မဟာဗျူဟာ အစီအမံများကို ဖော်ပြထားသည်-

- (က) သဟဇာတဖြစ်သော စားသုံးသူ အခွင့်အရေးနှင့် ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ရေး ဥပဒေများ
- (ခ) ရရှိနိုင်သည့် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ စံချိန်စံညွှန်းများကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားပြီး အွန်လိုင်း အငြင်းပွားမှု ဖြေရှင်းရေးအတွက် သဟဇာတဖြစ်သည့် ဥပဒေမူဘောင်
- (ဂ) အပြန်အလှန်ချိတ်ဆက်အသုံးပြုနိုင်သော၊ နှစ်ဦးနှစ်ဖက် အသိအမှတ်ပြုထားသော၊ လုံခြုံသော၊ ယုံကြည်စိတ်ချရသော၊ အသုံးပြုရန်လွယ်ကူသော အီလက်ထရောနစ် မှတ်ပုံတင်ခြင်း (e-Identification) နှင့် အတည်ပြုခြင်း (အီလက်ထရောနစ်လက်မှတ်) အစီအစဉ်များနှင့်

(ဃ) ပုဂ္ဂိုလ်ရေးအချက်အလက် ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ခြင်းအတွက် ညီညွတ်ပြည့်စုံသော မူဘောင်

မကြာသေးမီက ဤမဟာဗျူဟာမြောက် အစီအမံအချို့သည် အာဆီယံအဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများမှ အမှန်တကယ် အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ရမည့် မူဘောင်နှင့် သဘောတူညီချက်များ ဖြစ်လာခဲ့သည်။

(၂) အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ရေးနည်းဖြင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးဆိုင်ရာ အာဆီယံ လုပ်ငန်း အစီအစဉ်(၂၀၁၇-၂၀၂၅)

ဤအစီအစဉ်ကို အေအီးစီ လမ်းပြမြေပုံ ၂၀၂၅(AEC Blueprint 2025) အရ သက်ဆိုင်ရာ ကဏ္ဍ အသီးသီးနှင့် မဟာဗျူဟာအစီအမံများပေါ်မူတည်၍ အခြေခံအဆောက်အအုံ၊ ပညာရေးနှင့် နည်းပညာ ကျွမ်းကျင်မှု၊ စားသုံးသူ ကာကွယ်ရေး၊ ခေတ်မီ ဥပဒေမူဘောင်၊ အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ဆောင် ရွက်ရေးဆိုင်ရာ လုံခြုံမှု၊ ယှဉ်ပြိုင်မှု၊ ထောက်ပံ့ပို့ဆောင်ရေးနှင့် အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ရေးနည်း ဖြင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးဆိုင်ရာ မူဘောင်ဟူ၍ အပိုင်း (၈) ပိုင်း ခွဲခြားထားသည်။ အီလက်ထရော နစ် ဆက်သွယ်ရေးနည်းဖြင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးဆိုင်ရာ အာဆီယံသဘောတူစာချုပ်သည် အာဆီယံ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများတွင် အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ရေးနည်းဖြင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးကို မြှင့် တင်ရာတွင် ပထမဆုံး ခြေလှမ်းများထဲမှ တစ်ခုဖြစ်သည်။

(၃) အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ရေးနည်းဖြင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးဆိုင်ရာ အာဆီယံ ပူးပေါင်း ဆောင်ရွက်ရေး ကော်မတီ

သက်ဆိုင်ရာ အာဆီယံ ကဏ္ဍအသီးသီးနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်၍ ဒေသတွင်း စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုး တိုးတက် မှုနှင့် လူမှုဖွံ့ဖြိုးရေးကို တွန်းအားပေးရန် အာဆီယံအဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများတွင် အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ် ရေးနည်းဖြင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးကို အသုံးပြုမှု ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်လာစေရန် ACCEC ကို ၂၀၁၇ ခုနှစ် တွင် စတင်ဖွဲ့စည်းခဲ့သည်။ ACCEC တွင် ၂၀၁၉ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီလ၌ အာဆီယံ စီးပွားရေးဝန်ကြီးများ လက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့သော အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ရေးနည်းဖြင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ခြင်းဆိုင်ရာ အာဆီယံ သဘောတူစာချုပ်ကို အပြီးသတ်ဆွေးနွေး ညှိနှိုင်းခဲ့ကြသည်။

(၄) အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ရေးနည်းဖြင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ခြင်းဆိုင်ရာ အာဆီယံ သဘောတူစာချုပ်

ဤသဘောတူစာချုပ်ကို ၂၀၁၉ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီလတွင် အပြီးသတ် လက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့သည်။ အာဆီယံ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများသည် အာဆီယံဒေသတွင်း စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုး တိုးတက်မှုနှင့် လူမှုဖွံ့ဖြိုးရေးကို တွန်းအားပေး ဆောင်ရွက်ရာတွင် အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ရေးနည်းဖြင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ် ရေး၏ အခန်းကဏ္ဍကို အသိအမှတ်ပြုခဲ့ကြသည်။ ဤသဘောတူညီချက်၏ ရည်ရွယ်ချက်များမှာ

(က) အာဆီယံဒေသတွင်း နယ်စပ်ဖြတ်ကျော် အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ရေးနည်းဖြင့် ကူးသန်း ရောင်းဝယ်ရေးဆိုင်ရာ ဆက်သွယ်ဆောင်ရွက်ချက်များအား လွယ်ကူချောမွေ့စေရန်၊ (ခ) အာဆီယံ ဒေသတွင်း အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ရေးနည်းဖြင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးအား အသုံးပြုမှုအပေါ် ယုံကြည်စိတ်ချရသော ပတ်ဝန်းကျင်ကောင်းတစ်ရပ် ဖန်တီးရာတွင် အကူအညီပေးရန်နှင့် (ဂ) အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံများအကြား ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုကို တိုးမြှင့်၍ အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ရေးနည်းဖြင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေး အသုံးပြုမှုကို အရှိန်အဟုန်မြှင့် တိုးတက်စေပြီး အားလုံးပါဝင်သည့် ဖွံ့ဖြိုးတိုး တက်မှုကို တွန်းအားပေးဆောင်ရွက်ကာ အာဆီယံဒေသတွင်း ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု ကွာဟချက် ကျဉ်း မြောင်းစေရန်တို့ ဖြစ်သည်။

အဆိုပါ သဘောတူညီချက်သည် နယ်စပ်ဖြတ်ကျော် အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ရေးနည်း ဖြင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးကို လွယ်ကူချောမွေ့စေရန် တိကျစွာ သတ်မှတ်ထားသည့် အရေးကြီး ခေါင်းစဉ် များကိုလည်း မီးမောင်းထိုးပြထားသည်။ ၎င်းတို့မှာ - (က) စက္ကူမဲ့ ကုန်သွယ်ရေး (Paperless Trading)၊ (ခ) အီလက်ထရောနစ် နည်းပညာသုံး မူရင်းစစ်မှန်ကြောင်း စစ်ဆေးခြင်းနှင့် အီလက်ထရောနစ် ထိုးမြဲလက်မှတ်များ(Electronic Authentication and Electronic Signatures)၊ (ဂ) အွန်လိုင်း စားသုံးသူကာကွယ်ရေး (Online Consumer Protection)၊ (ဃ) အီလက်ထရောနစ် နည်း ပညာသုံး နည်းလမ်းများဖြင့် နယ်စပ်ဖြတ်ကျော် သတင်းအချက်အလက်များ လွှဲပြောင်းပေးပို့ခြင်း (Cross-border Transfer of information by Electronic means)၊ (င) အွန်လိုင်း ပုဂ္ဂိုလ်ရေးရာ သတင်းအချက်အလက် ကာကွယ်ရေး (Online Personal Information Protection)၊ (စ) သတင်း အချက်အလက် ပေးပို့လက်ခံခြင်းဆိုင်ရာ ဆက်စပ်ပစ္စည်းများ၏ တည်နေရာ (Location of Computing Facilities) တို့ဖြစ်သည်။ CLM နိုင်ငံများသည် (ခ) အီလက်ထရောနစ် နည်းပညာသုံး မူရင်းစစ်မှန် ကြောင်း စစ်ဆေးခြင်းနှင့် အီလက်ထရောနစ် ထိုးမြဲလက်မှတ်များ (Electronic Authentication and Electronic Signatures)၊ (ဂ) အွန်လိုင်း စားသုံးသူကာကွယ်ရေး (Online Consumer Protection) တို့နှင့်ပတ်သက်၍ (၅) နှစ် ဆိုင်းငံ့ခွင့်ရရှိထားသည်။

(၅) ပုဂ္ဂိုလ်ရေး အချက်အလက်ကာကွယ်ခြင်းဆိုင်ရာအာဆီယံမူဘောင် (၂၀၁၆)

ဤမူဘောင်သည် အာဆီယံ ဆက်သွယ်ရေးနှင့်အိုင်တီဝန်ကြီးများ အစည်းအဝေး (TELMIN) ၏ ရလဒ် တစ်ခုအနေဖြင့် ၂၀၁၆ ခုနှစ်၊ နိုဝင်ဘာလတွင် အတည်ပြုလက်ခံခဲ့သည်။ ၎င်းမူဘောင်၏ ရည်ရွယ် ချက်များမှာ - ဒေသတွင်းနှင့် ကမ္ဘာတစ်ဝှမ်း ကုန်သွယ်ရေး ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုနှင့် သတင်းအချက် အလက် လုံခြုံစွာစီးဆင်းစေရေးကို မြှင့်တင်ရာတွင် အထောက်အကူဖြစ်စေမည့်အမြင် တစ်ရပ်နှင့်

အတူ အာဆီယံတွင် ပုဂ္ဂိုလ်ရေးအချက်အလက် ကာကွယ်မှုကို ပိုမိုခိုင်မာစေရန်နှင့် အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများ ကြား ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုကို လွယ်ကူချောမွေ့စေရန်တို့ ဖြစ်သည်။

၎င်းမူဘောင်သည် ပုဂ္ဂိုလ်ရေးအချက်အလက် ကာကွယ်ခြင်းဆိုင်ရာ အခြေခံမူများကို အောက်ပါ အတိုင်း သတ်မှတ်ထားသည်-

- (က) သဘောတူညီချက်၊ အသိပေးချက်နှင့် ရည်ရွယ်ချက်
- (ခ) ပုဂ္ဂိုလ်ရေးအချက်အလက်များ၏ တိကျမှန်ကန်မှု
- (ဂ) လုံခြုံရေးအကာအကွယ်များ
- (ဃ) အသုံးပြုခွင့်နှင့် ပြင်ဆင်ခွင့်
- (င) အခြားနိုင်ငံ (သို့မဟုတ်) နယ်မြေများသို့ လွှဲပြောင်းခြင်း
- (စ) ထိန်းသိမ်းမှု
- (ဆ) တာဝန်ခံမှု

သို့ရာတွင် ဤမူဘောင်သည် အာဆီယံ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများ၏ ရည်ရွယ်ချက် မှတ်တမ်းတစ်ခု အနေ ဖြင့်သာ ဆောင်ရွက်ပြီး မည်သည့် တရားဝင်ကတိကဝတ်ပြုမှုကိုမဆို ဖန်တီးလိမ့်မည် မဟုတ်ပေ။

(၆) ဒစ်ဂျစ်တယ် အချက်အလက် အုပ်ချုပ်မှုဆိုင်ရာ အာဆီယံ မူဘောင်(၂၀၁၈)

ဤမူဘောင်သည် အာဆီယံအဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများကြား အချက်အလက် စည်းမျဉ်းများ သဟဇာတဖြစ်ခြင်းကို ထောက်ပံ့ပေးရန်နှင့် အချက်အလက်များ စီမံခန့်ခွဲမှုကို မြှင့်တင်ရန်နှင့် အာဆီယံနိုင်ငံများအတွင်း အချက်အလက်များ စီးဆင်းမှုကို မြှင့်တင်ရန် ရည်ရွယ်သည်။ အာဆီယံ ဒစ်ဂျစ်တယ် စီးပွားရေးကို အထောက်အပံ့ပေးသည့် ဒစ်ဂျစ်တယ် အချက်အလက် အုပ်ချုပ်မှုစနစ်၏ ဦးစားပေး ဆောင်ရွက်ချက်များမှာ အောက်ပါအတိုင်း ဖြစ်သည်-

- (က) သတင်းအချက်အလက် သံသရာ (Data Lifecycle) နှင့် ဂေဟစနစ်
- (ခ) နယ်စပ်ဖြတ်ကျော် အချက်အလက် စီးဆင်းမှုများ
- (ဂ) သတင်းအချက်အလက်များကို ဒီဂျစ်တယ်ပုံစံသို့ ပြောင်းလဲခြင်း (Digitalization) နှင့် နည်းပညာများ ပေါ်ထွန်းလာခြင်းနှင့်
- (ဃ) ဥပဒေရေးရာ စည်းမျဉ်းနှင့် မူဝါဒ တို့ဖြစ်သည်။

ဤမူဘောင်သည် မည်သည့် တရားဝင်ကတိကဝတ်ပြုမှုကိုမဆို ဖန်တီးလိမ့်မည် မဟုတ်ပေ။

(၇) အာဆီယံဒီဂျစ်တယ်ပေါင်းစည်းမှု မူဘောင်(၂၀၁၉)

ဤမူဘောင်သည် အာဆီယံအဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများအား ဒစ်ဂျစ်တယ်ပေါင်းစည်းမှု အလားအလာကို အပြည့်အဝ အကောင်အထည်ပေါ်စေမည့် ရှိပြီးဖြစ်သော မူဝါဒ လုပ်ဆောင်ချက်များကို ဦးစားပေး ဆောင်

ရွက်စေသည်။ အရေးကြီးသော အတားအဆီးများကို ချက်ချင်း ဖြေရှင်းနိုင်ရန်နှင့် ဒစ်ဂျစ်တယ် ပေါင်းစည်းမှုကို လက်တွေ့ဖြစ်ပေါ်လာစေရန် ချမှတ်ထားပြီးဖြစ်သော အာဆီယံ စင်္ကြန်များ(ASEAN Platforms) နှင့် အစီအစဉ်များကို အရှိန်အဟုန် မြှင့်တင်ရန်အတွက် အောက်ပါ ဦးစားပေးနယ်ပယ် (၆) ခုကို ခွဲခြားနိုင်သည်-

- (က) အပြစ်အနာအဆာမရှိသော ကုန်သွယ်ရေး(Seamless trade) ကို လွယ်ကူချောမွေ့စေရန်
- (ခ) ဒစ်ဂျစ်တယ် ကုန်သွယ်ရေးနှင့် ဆန်းသစ်တီထွင်မှုကို အထောက်အပံ့ပေးနေစဉ် အချက်အလက်များကို ကာကွယ်ရန်
- (ဂ) အပြစ်အနာအဆာမရှိသော ဒစ်ဂျစ်တယ် ငွေပေးချေမှုများ (Seamless digital payments) ကို ဆောင်ရွက်နိုင်ရန်
- (ဃ) အခြေခံ ဒစ်ဂျစ်တယ် ထူးချွန်မှု (Digital Talent base)ကို ကျယ်ပြန့်စေရန်
- (င) စွန့်ဦးတီထွင် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှုများကို ပံ့ပိုးပေးရန်နှင့်
- (စ) လုပ်ဆောင်ချက်များကို ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရန်

အဆိုပါ ဒေသတွင်းအစီအစဉ်များနှင့် ကနဦးလုပ်ဆောင်ချက်များနှင့်အညီ နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံချင်းစီသည် ဒစ်ဂျစ်တယ်နည်းစနစ်သို့ ပြောင်းလဲခြင်းတွင်သာမက အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ရေးနည်း ဖြင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးတွင်လည်း ၎င်းတို့၏ ကိုယ်ပိုင်အမျိုးသားရေး မဟာဗျူဟာများကို တည်ဆောက်ခဲ့ကြပြီ ဖြစ်သည်။

ပုံ ၁-၁၃ ရွေးချယ်ထားသည့် အာဆီယံအဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများရှိ အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ရေးနည်းဖြင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးနှင့် ဆက်နွယ်သော အမျိုးသားအဆင့်

မဟာဗျူဟာများ

Source: various reports

(*) "Cambodia E-Commerce Strategy" ကို Ministry of Commerce မှ မူကြမ်းရေးဆွဲလျက် ရှိပါသည်။

၁.၂ CLMV နိုင်ငံများရှိ အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ရေးနည်းဖြင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးဆိုင်ရာ ဥပဒေမူဘောင်

အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ရေးနည်းဖြင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးဆိုင်ရာ ဥပဒေ မူဘောင် နှင့်ပတ်သက်၍ လက်ရှိအခြေအနေကို ပိုမိုနားလည်စေရန် ရည်ရွယ်၍ ပုံ (၁-၁၄) တွင် ဖော်ပြထား သကဲ့သို့ အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ရေးနည်းဖြင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေး^(၈) တွင် ပါဝင်သည့် အမှန်တကယ် စီးပွားရေး အလေ့အကျင့်များနှင့် ဥပဒေစည်းမျဉ်းနယ်ပယ်များ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ခြင်း နှင့်သက်ဆိုင်သည့် နယ်ပယ် (၁၀) ခုကို သေချာစွာလေ့လာ ဆန်းစစ်ခဲ့ကြသည်။

Figure 1-14 Study areas

Study Areas	
I	Electronic Transaction
II	Privacy and Personal Data Protection
III	Online Consumer Protection
IV	Cybersecurity and Cybercrime
V	Content Regulations
VI	Domain Names (**)
VII	Paperless
VIII	Spam
IX	Electronic Authentication and Signature
X	Data (**)

Note: These classifications are originally provided from the TOR of this project

(**) အီလက်ထရောနစ်ဆက်သွယ်ရေးနည်းဖြင့်ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးတွင် ဒေတာ အချက်အလက် သည် အရေးကြီးသည့် အကြောင်းရင်းဖြစ်သည်ဟု လေ့လာတွေ့ရှိစဉ် အမှတ်စဉ် (၁၀) တွင် အသစ် ထပ်မံထည့်သွင်းခဲ့သည့် ဒေတာအချက်အလက်တွင် ဒေတာအချက်အလက်ဆိုင်ရာ အခက်အခဲ ပြဿနာ များပါဝင်ပါသည်။ ယင်းတို့တွင် Domain Name သည် ဒေတာ အချက်အလက်ထားရှိရာ နေရာနှင့် ဆိုင်သည့်ကိစ္စဖြစ်သောကြောင့် အမှတ်စဉ်(၆) Domain names ကို ခြုံငုံနိုင်မည့် issue များလည်း ပါဝင်ပါသည်။

^၈(၈) အချို့သောနိုင်ငံများအတွက် အခွန်ကောက်ခံမှုသည် စိတ်ဝင်စားဖွယ် ပြဿနာတစ်ခုဖြစ်နေပြီး အခွန်ကောက်ခံ မှုသည် အမျိုးသားအကျိုးစီးပွားများနှင့် လျှို့ဝှက်ကိစ္စတွင် တိုက်ရိုက်ပါဝင်နေမှုကြောင့် မဖြစ်မနေ ချန်လှပ်ထားခဲ့ ရပါသည်။

မှတ်ချက် : ဖော်ပြပါ ရှင်းလင်းချက်များသည် ဤစီမံကိန်း၏ သတ်မှတ်ထားသည့် တာဝန်နှင့် လုပ်ပိုင်ခွင့်များ (ToR) တွင် ဖော်ပြထားပြီး ဖြစ်ပါသည်။

အောက်ပါတို့သည် ဤစီမံကိန်းအပေါ် လေ့လာရာတွင် တွေ့ရှိရသည့် ပြဿနာ (၁၀) ခုကို ရှင်းပြထားခြင်းဖြစ်သည်။ ဤပြဿနာများ၏ အရေးကြီးမှုနှင့် ဦးစားပေးဆောင်ရွက်မှုများသည် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံချင်းစီ၏ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုအဆင့်ပေါ် မူတည်၍ ကွဲပြားနိုင်သည်။ သို့သော် လေ့လာသူများသည် မည်သည့်တရားစီရင်ပိုင်ခွင့်တွင်မဆို စီးပွားရေးနှင့်ဆက်စပ်သည့် ပြဿနာများနှင့် အီလက်ထရောနစ်ဆက်သွယ်ရေးနည်းဖြင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးကို မြှင့်တင်ရန်တို့နှင့် သက်ဆိုင်သည့် ပြဿနာများကို ခြုံငုံမိစေရန် ကြိုးစားသည်။

(၁) အီလက်ထရောနစ်နည်းဖြင့် ဆက်သွယ်ဆောင်ရွက်ခြင်း

ယေဘုယျအားဖြင့် အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ဆောင်ရွက်မှုများပေါ်တွင် ဥပဒေပြုရေးသည် အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ရေးနည်းဖြင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးနှင့် သက်ဆိုင်သော ဝန်ဆောင်မှုများကို သတိပြုမိစေပြီး အသုံးပြုသူများနှင့် စီးပွားရေးအော်ပရေတာများ နှစ်ခုစလုံးကို အတိုင်းအတာတစ်ခုအထိ တရားဝင်အာမခံချက်ပေးခြင်းဖြင့် ကူညီပံ့ပိုးပေးပါသည်။ နိုင်ငံအများစုသည် အစိုးရအဖွဲ့၊ ပုဂ္ဂလိကအဖွဲ့အစည်းနှင့် နိုင်ငံသားတစ်ဦးချင်းစီ (သို့မဟုတ်) စီးပွားရေးလုပ်ငန်း အမျိုးအစားများဖြင့် လည်းကောင်း၊ အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ရေး၊ အီလက်ထရောနစ် မှတ်တမ်းများနှင့် အီလက်ထရောနစ် လက်မှတ်များကဲ့သို့သော အရာများဖြင့်လည်းကောင်း မတူညီသော ဦးတည်ချက်များဖြင့် မတူညီသော ဥပဒေများကို ပြဋ္ဌာန်းကြသည်။

အများအားဖြင့် အကောင်းဆုံး အလေ့အကျင့်များ၊ နိုင်ငံတကာနှင့် ဒေသတွင်း မူဘောင်များကို လိုက်နာရန် သက်ဆိုင်ရာဥပဒေများကို ရေးဆွဲထားသည်။ အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ရေးနည်းဖြင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးဆိုင်ရာ အာဆီယံ သဘောတူစာချုပ်သည် အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများမှ လိုက်နာရသည့် ဒေသတွင်း စံချိန်စံညွှန်းများထဲမှ တစ်ခုဖြစ်လာသည်။

(၂) ပုဂ္ဂိုလ်ဆိုင်ရာလွတ်လပ်မှုနှင့် ပုဂ္ဂိုလ်ရေးရာအချက်အလက်ကာကွယ်ခြင်း

ပုဂ္ဂိုလ်ဆိုင်ရာလွတ်လပ်မှုဆိုသည်မှာ မည်သည့်အချိန်၊ မည်သို့မည်ပုံနှင့် မည်သည့်အတိုင်း အတာအထိ အခြားသူများနှင့် ဆက်သွယ်သည့် သတင်းအချက်အလက် မှန်သ၍ ဆုံးဖြတ်ရန် အလို့ငှာ တစ်ဦးတစ်ယောက်ချင်းစီ၏ တောင်းဆိုမှုအဖြစ် အဓိပ္ပာယ်သတ်မှတ်နိုင်သည်။ ယင်းသည် ၎င်းတို့၏ ပုဂ္ဂိုလ်ရေးရာ သတင်းအချက်အလက်များနှင့်ပတ်သက်၍ ဖြစ်လာမည့် အခြေအနေကို ထိန်းချုပ်ရန် တစ်ဦး တစ်ယောက်ချင်းစီ၏ အခွင့်အရေးနှင့် ဆက်စပ်နေသည်။ ပုဂ္ဂိုလ်ရေးရာ သတင်းအချက်အလက်များသည် ၎င်းကိုယ်တိုင်အတွက်သာမက ၎င်းတို့၏ မိသားစုနှင့် ဆွေမျိုးသားချင်းများ၏

နေရပ်လိပ်စာ၊ ဆက်သွယ်ရန်အချက်အလက်၊ ငွေကြေးဆိုင်ရာ သတင်းအချက်အလက်တို့ ပါဝင်သော ကြောင့် အမြဲ ကာကွယ်ရန် လိုအပ်သည်။

အာရှနိုင်ငံများ အများအပြားတွင် စီးပွားရေးဆောင်ရွက်ချက်များနှင့် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ အများအပြားသည် ပုဂ္ဂိုလ်ရေးရာ ဆက်ဆံရေးများနှင့် အစဉ်အလာအားဖြင့် အမွေဆက်ခံလာခဲ့သည့် အချို့သော အကြောင်းအရာများတွင် ပုဂ္ဂိုလ်ရေး အချက်အလက်အပါအဝင် အခြားသတင်းအချက် အလက်ဝေမျှခြင်းဆိုင်ရာ ဓလေ့ထုံးတမ်းများအပေါ် မှီခိုနေသောကြောင့် အဆိုပါပြဿနာသည် စိန်ခေါ်မှု အတော်အတန်ရှိသည်ဟု ယူဆနိုင်သည်။ အလားတူပင် အာဆီယံ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများအတွက်လည်း ခြွင်းချက် မရှိပေ။

ဥပဒေမူဘောင်အချို့ရှိသော နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံပင်လျှင် ဤကာကွယ်စောင့်ရှောက်မှု အစီအမံများ ကို အမျိုးမျိုးသော ဥပဒေကဏ္ဍအလိုက် ကျယ်ပြန့်စွာ သတ်မှတ်ထားပြီး နိုင်ငံအများစုတွင် ဥပဒေကို အကောင်အထည်ဖော်ခြင်း/လိုက်နာခြင်း၏ အကျိုးရှိထိရောက်မှုမှာ အကန့်အသတ်နှင့်ပင်ရှိနေပါသည်။ နိုင်ငံအများစုသည် မကြာသေးမီနှစ်များက ဒစ်ဂျစ်တယ်စီးပွားရေးကို တွန်းအားပေး မြှင့်တင်ရန် စိတ်အားထက်သန်ကြပြီး အဆိုပါ ဒီဂျစ်တယ်စီးပွားရေး ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုကို အနှောင့်အယှက် ဖြစ်စေ နိုင်သည့် ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ရေး အစီအမံများကို ဦးစားမပေးရန် ရည်ရွယ်ပါသည်။

(၃) အွန်လိုင်း စားသုံးသူ ကာကွယ်ရေး

စားသုံးသူကာကွယ်ရေးအပေါ် ဥပဒေပြုရေးသည် အစိုးရ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းနှင့်အညီ လုပ်ဆောင် နေသော စားသုံးသူများနှင့် စီးပွားရေးလုပ်ကိုင်သူများကြား အရောင်းအဝယ် ပြုလုပ်ရာတွင် စားသုံး သူများ၏ အကျိုးစီးပွားကို ကာကွယ်ရန် ရည်ရွယ်သည်။ ကာကွယ်ရေး အစီအမံများကို ချိုး ဖောက်မှုများအတွက် ပြစ်ဒဏ်အစီအစဉ်နှင့်တကွ စီးပွားရေးလုပ်ကိုင်သူများ၏ တာဝန်ဝတ္တရားများ မှတစ်ဆင့် လည်းကောင်း၊ စားသုံးသူများကို ထိခိုက်သောအခါ ၎င်းတို့အား လုံခြုံစေရန် နည်းလမ်း များဖြင့် လည်းကောင်း သက်ရောက်နိုင်သည်။ ပြဿနာများသည် တရားမျှတမှုမရှိသည့် စီးပွားရေး လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ၊ ထုတ်ကုန်များနှင့် ဝန်ဆောင်မှုများအပေါ် တာဝန်ယူမှု၊ လိမ်လည်မှုနှင့် လက်မ ခံနိုင်သည့် အပြုအမူများစသည့် နယ်ပယ်များကို ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် ဖုံးလွှမ်းနိုင်သည်။ ဥပဒေရေးရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်များသည် အများအားဖြင့် စီးပွားရေးပိတ်ဆို့မှုများနှင့် ၎င်းတို့၏ လိမ်လည်မှုများနှင့် စည်းမျဉ်း ချိုးဖောက်မှုများကို အပြစ်ပေးရန် ပြစ်ဒဏ်အစီအစဉ်များကို သတ်မှတ်လေ့ရှိသည်။

ပုဂ္ဂိုလ်ဆိုင်ရာလွတ်လပ်မှုနှင့် ပုဂ္ဂိုလ်ရေးရာ အချက်အလက် ကာကွယ်ခြင်းကဲ့သို့ စားသုံးသူ ကာကွယ် ရေးသည်လည်း အချို့သော အာဆီယံနိုင်ငံများအတွက် စိန်ခေါ်မှုပင် ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ အတွက် လုပ်သာကိုင်သာရှိသော စီးပွားရေး ပတ်ဝန်းကျင်ကောင်းတစ်ခုရရှိရန် ဒီဂျစ်တယ်နှင့် ဆက်စပ်သည့်

စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများကို အားပေးမြှင့်တင်ခြင်းနှင့် ပြစ်ဒဏ်သတ်မှတ်ခြင်းတို့ကြား မျှတမှု ရှိစေရန် လိုအပ်ပါသည်။

(၄) ဆိုက်ဘာလုံခြုံရေးနှင့် ဆိုက်ဘာပြစ်မှု

ဆိုက်ဘာပြစ်မှုသည် လိမ်လည်မှုကျူးလွန်ခြင်း၊ ကိုယ်ရေးအချက်အလက်များနှင့် အသိဥက္ကဏ ပစ္စည်း ပိုင်ဆိုင်မှု ချိုးဖောက်ခြင်းစသည့် တရားမဝင်လုပ်ရပ်များ ပြုလုပ်ရန် ကိရိယာတစ်ခုအနေဖြင့် ကွန်ပျူ တာကို အသုံးပြုခြင်းဖြစ်သည်။ လူသိများသော ဆိုက်ဘာပြစ်မှုများမှာ ကွန်ယက်အတွင်းနှင့် မိုဘိုင်း အက်ပလီကေးရှင်းများကဲ့သို့ ဆော့ဖ်ဝဲလ်များမှတစ်ဆင့် လည်းကောင်း၊ ကွန်ပျူတာများနှင့် လက် ကိုင်ဖုန်းများ မှတစ်ဆင့်လည်းကောင်း ဗိုင်းရပ်စ်များ ဖြန့်ခြင်းနှင့် အင်တာနက်မှတစ်ဆင့် ထိုးဖောက် ဝင်ရောက်ခြင်းများဖြစ်သည်။ ကမ္ဘာတစ်ဝှမ်းတွင် ပြစ်မှုဖြစ်ပွားသည့် အရေအတွက်မှာ များပြား လျက်ရှိပြီး အဆိုပါ ပြစ်မှုများကြောင့် ပျက်စီးဆုံးရှုံးမှုမှာ နိုင်ငံအဆင့် ထိခိုက်မှုများအထိ ရှိနိုင်သည်။ ထို့ကြောင့် ဆိုက်ဘာလုံခြုံရေးအပေါ် ဥပဒေပြုရေးသည် မည်သည့်အချိန် မည်သည့်နေရာတွင်မဆို ဖြစ်ပွားနေသည့် ဆိုက်ဘာပြစ်မှုများကို ကာကွယ် တားဆီးရန် အရေးကြီးသည်။

ပုံမှန် လိုက်နာရှောင်ကြဉ်ရမည့် သတိပေးတားမြစ်ချက်များ/ အမူအကျင့်များ အပြင်ရှာဖွေ ဖော်ထုတ် နိုင်သည့် စက်ပစ္စည်းများ (detecting devices) (သို့မဟုတ်) ဆော့ဖ်ဝဲလ်အား တရားဝင် မှတ်ပုံတင် စာရင်းပေးသွင်းဝယ်ယူ၍ တပ်ဆင်အသုံးပြုသည့် မည်သည့် အသုံးပြုသူမဆို ဆိုက်ဘာလုံခြုံ ရေးကို အတိုင်းအတာ တစ်ခုအထိ စိတ်ချနိုင်သည်။ မည်သို့ပင်ဆိုစေကာမူ နိုင်ငံအဆင့် ဖောက်ထွင်းမှုနှင့် အကြမ်းဖက်မှုကဲ့သို့ ပြစ်မှုဆိုင်ရာ လှုပ်ရှားမှုများအားလုံးကို ကာကွယ်တားဆီးရန် မလုံလောက်သေး ပေ။ အချို့သော နိုင်ငံများ၌ ပုံမှန် ပြစ်မှုဆိုင်ရာ ကိုဓဥပဒေတွင် ထပ်တိုးပြဋ္ဌာန်းချက်များ ထည့်သွင်း ထားသည့် ဥပဒေသာ ရှိသော်လည်း နိုင်ငံအများအပြားတွင် ဆိုက်ဘာလုံခြုံရေးအတွက် သီးသန့် ဥပဒေများ ရှိသည်။

နိုင်ငံတကာ အသိုင်းအဝိုင်း၌ ကနဦး အဓိကသော့ချက်တစ်ခုကို ဥရောပမဟုတ်သောနိုင်ငံများမှလည်း အတည်ပြုနိုင်ရန် ဖွင့်လှစ်ထားသည့် ဆိုက်ဘာပြစ်မှုဆိုင်ရာ ဥရောပညီလာခံ ကောင်စီမှ အစပြုခဲ့ သည်။ အဆိုပါ ညီလာခံကို မည်သည့် အာဆီယံအဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံမှ မပါဝင်ရသေးသော်လည်း အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံများသည် ဆိုက်ဘာလုံခြုံရေးအတွက် ညီလာခံတွင်ပါဝင်သည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်များနှင့် ဆင်တူသည့် ၎င်းတို့၏ကိုယ်ပိုင် ဥပဒေပြုရေးအစီအမံများကို ရေးဆွဲနေပြီဖြစ်သည်။

(၅) ပါဝင်သောအကြောင်းအရာများ(Content) ဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်း

ယေဘုယျအားဖြင့် အွန်လိုင်းမှအကြောင်းအရာများကို စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများဖြင့် ထိန်းညှိ၍ ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းရာ၌ အွန်လိုင်းမှဖြစ်စေ အင်တာနက်ကွန်ယက်မှ ဖြစ်စေ ရယူသော အကြောင်းအရာများ

ကို ထိန်းညှိပေးခြင်းဖြစ်သည်။ ထိုဥပဒေကို အာဏာတည်စေရန် ပြဋ္ဌာန်းရာတွင် တိကျသော အခွင့်အာဏာရှိသည့် သက်ဆိုင်ရာ အစိုးရအဖွဲ့အစည်းများမှ အခြားအဖွဲ့အစည်းများနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်၍ ၎င်းတို့ကို ကန့်သတ် ထိန်းချုပ် စောင့်ကြည့် စစ်ဆေးခြင်းလုပ်ငန်းများဖြင့် စီမံ ကွပ်ကဲ လုပ်ဆောင်ရမည်ဖြစ်သည်။

ဤဆွေးနွေးချက်သည် အာဆီယံအဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများအကြားတွင် အခြားဦးစားပေး သတ်မှတ်ထားသော ဆွေးနွေးချက်များနှင့်နှိုင်းယှဉ်လျှင် အရေးကြီးသည့် ဆွေးနွေးချက် တစ်ခုတော့မဟုတ်ပေ။ သို့သော်လည်း နိုင်ငံအချို့တွင် ဒေသတွင်း နယ်စပ်ဖြတ်ကျော်၍ စီးပွားဖြစ်လုပ်ကိုင်သည့် အချို့သော စီးပွားရေး လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်သူများသည် တည်ဆဲဥပဒေများ၏ ရှုပ်ထွေးပြီး ရေရာသေချာမှုမရှိသည့် စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများအပေါ်၌ စိုးရိမ်ပူပန်မှုများကို ဖွင့်ဟပြောဆိုလာကြပါသည်။ ဒေသတွင်း၊ နိုင်ငံတွင်း သုံးစွဲသူများနှင့်စီးပွားရေးလုပ်ငန်း ဆောင်ရွက်သူများကို ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် ဝန်ဆောင်မှုပေးနိုင်ရန်အတွက် ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းရာ၌ ပိုမိုပွင့်လင်းမြင်သာမှုရှိစွာ လုပ်ဆောင်သင့်ပေသည်။

(၆) Domain Name များ

Domain name ဆိုသည်မှာ အင်တာနက်တွင် ဖော်ပြသော အီလက်ထရောနစ် လိပ်စာတစ်ခု ဖြစ်ပြီး ၎င်းလိပ်စာမှာ သတ်မှတ်ထားသော အဖွဲ့အစည်းတစ်ခု၏ ပိုင်ဆိုင်သော လိပ်စာဖြစ်ပါသည်။ IP address သည် စက်ပစ္စည်းတစ်ခုစီတိုင်း ကွန်ယက်ကို လာရောက်ချိတ်ဆက်ရာ၌ သတ်မှတ်ထားသော ဂဏန်းတစ်ခုပင်ဖြစ်သည်။ Domain Name များနှင့်ပတ်သက်၍ ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းခြင်း ဆိုသည်မှာ ယေဘုယျအားဖြင့် ၎င်းအမည်များနှင့် လိပ်စာများကို ရယူနိုင်သော စံနှုန်းများနှင့် ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို သတ်မှတ်ထားရှိခြင်းဖြစ်ပါသည်။ နိုင်ငံတိုင်းအတွက် မတူညီသော Top-level Domain name တစ်ခုစီကို ကမ္ဘာလုံး ဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုဖြစ်သည့် “သတ်မှတ်ထားသော အမည်များနှင့် ကိန်းဂဏန်းများအတွက် အင်တာနက် အဖွဲ့အစည်း (Internet Corporation for Assigned Names and Numbers-ICANN)” မှ သတ်မှတ်ထားရှိပြီး ဥပမာအားဖြင့် ဂျပန်နိုင်ငံအတွက် “.jp” ဟူသော Domain name ကို အသုံးပြုပါသည်။ နိုင်ငံအများစုတွင် အများအားဖြင့် ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာစံနှုန်းကိုမှီငြမ်း၍ ဒီဂျစ်တယ်နှင့် သက်ဆိုင်သော မူဝါဒများနှင့် ဥပဒေမူဘောင်ကို ပြဋ္ဌာန်းရာ၌ အစောဆုံးအဆင့်တွင် Domain name များနှင့်ပတ်သက်သော စည်းမျဉ်းစည်းကမ်း သတ်မှတ်ခြင်းများကို အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်ကြသည်။ ၎င်း စံနှုန်းများကို “တသမတ်တည်းရှိသော Domain-Name အငြင်းပွားမှု ဖြေရှင်းရေး မူဝါဒ (Uniform Domain-Name Dispute Resolution Policy - UDRP)”^၉ ဖြစ်သော နိုင်ငံတကာစံချိန်စံနှုန်း အလေ့ အကျင့်များမှ အထောက်အကူပြုထားပါသည်။

^၉ (၉) မူဘောင်နှင့်လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများသည် ICANN အဖွဲ့အစည်းမှ မျှဝေခြင်းဖြစ်ပါသည်။(<http://www.icann.org>)

(၇) စက္ကူမဲ့

စဉ်ဆက်မပြတ် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုပန်းတိုင်များ (Sustainable Development Goals-SDGs)^(၁၀) အရ အားပေးမြှင့်တင် ဆောင်ရွက်ရမည့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်နှင့် လိုက်လျောညီထွေမှုရှိသည့် အယူအဆ နှင့်အမျိုးမျိုးသော အလေ့အထများနှင့်အညီ ကမ္ဘာ့လူနေမှုအသိုင်းအဝန်းတွင် စက္ကူအစား အီလက်ထရောနစ်ပုံစံဖြင့် သတင်းအချက်အလက်များ ထိမ်းသိမ်းခြင်း သို့မဟုတ် ဆက်သွယ်ဆောင်ရွက်သည့် စက္ကူမဲ့ (Paperless) ကို ပိုမိုအကျွမ်းတဝင် အသုံးပြုလာကြပါသည်။ နိုင်ငံအများစုတွင် စက္ကူမဲ့ (Paperless)ကို အကောင်အထည်ဖော်သည့် လှုပ်ရှားမှုများအဖြစ် မလိုအပ်ဘဲ ပုံနှိပ်ခြင်း၊ မိတ္တူကူးခြင်းများကို လျော့ချ လာကြသည့်အပြင် အစိုးရလုပ်ငန်းများနှင့် ပုဂ္ဂလိကလုပ်ငန်းများသည်လည်း စာရွက်စာတမ်း၊ ဖိုင်နှင့် အခြားလျှောက်လွှာပုံစံများ အားလုံးကို ဒီဂျစ်တယ်နည်းစနစ်သို့ ကူးပြောင်းလာကြ ပါသည်။

အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ရေးနည်းဖြင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးနှင့် ဒီဂျစ်တယ်ကုန်သွယ်ရေးတွင် ပါဝင်သော အကြောင်းအရာများကို ဖော်ပြရာတွင် Cloud computing နှင့် Blockchain နည်းပညာ များသည် စက္ကူမဲ့ဆက်သွယ်ဆောင်ရွက်ရာတွင် များစွာအထောက်အကူ ပြုပေးနိုင်ပါသည်။

လုပ်ငန်းခွင်တွင် လည်းကောင်း၊ စာရွက်စာတမ်းဖြင့် ဆောင်ရွက်ရသည့် လုပ်ငန်းများအားလုံး စက္ကူမဲ့ (Paperless) သို့ ကူးပြောင်းရာတွင်လည်းကောင်း ထောက်ပံ့ပေးသည့် အွန်လိုင်း ဆက်သွယ် ဆောင် ရွက်ချက်များကို ပိုမိုလွယ်ကူချောမွေ့စေရန် Cloud Computing နည်းပညာကို အသုံးပြုခြင်းသည် အလားအလာကောင်းသည့် ဦးတည်ရာ လမ်းကြောင်းတစ်ခု ဖြစ်လာပါသည်။ ၎င်းနည်းပညာသည် အင်တာနက်လိုင်း ကောင်းမွန်စွာရရှိနိုင်ပါက ကမ္ဘာအနှံ့ နေရာဒေသမရွေးအသုံးပြုနိုင်ပါသည်။ ၎င်းကို အသုံးပြုနိုင်သည့်နေရာများမှာ သတင်းအချက်အလက်၊ အရင်းအမြစ်နှင့် အချက်အလက်များ သို့မို သိမ်းဆည်းသည့် နေရာများနှင့် အသုံးချဆော့ဖ်ဝဲလ်များ (Applications) အား မျှဝေအသုံးပြုနိုင်သည့် စင်္ကြံနံ(Platform) များကို ဘုံအဖြစ် ဝေမျှ အသုံးပြုနိုင်ခြင်းပင်ဖြစ်ပါသည်။ “Blockchain” နည်းပညာကို အသုံးပြုပြီး ကုမ္ပဏီ၊ ဘဏ်နှင့် အခြားသော အစုရှယ်ယာကုမ္ပဏီများသည် ဝှက်စာစနစ်ဖြင့် ကာကွယ် ထိမ်းသိမ်းထားသည့် စာရွက်စာတမ်း (encrypted document) များကို ထုတ်ပြန်ခြင်း၊ လဲလှယ်ခြင်း၊ လက်မှတ်ရေးထိုးခြင်း(စာချုပ်ချုပ်ဆိုခြင်း) များပြုလုပ်လာနိုင်ပါသည်။

သို့ဖြစ်ရာ လုံခြုံရေးကို မြှင့်တင်ပေးပြီး Paperless စနစ်ကို ဦးတည်စေ၍ အချိန်နှင့် ငွေကုန် သက်သာ စေပါသည်။ Paperless စနစ်ကို အသုံးပြုသည့် ပတ်ဝန်းကျင်ကိုဖန်တီးရာ၌ ၎င်းနည်းပညာများကို

¹⁰ (၁၀) စဉ်ဆက်မပြတ်ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုပန်းတိုင်များ(SDGs) ကို၂၀၁၅ ခုနှစ်တွင် ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများမှ ထုတ်ပြန်ထားခြင်းဖြစ်ပြီး ကမ္ဘာ့အနှံ့စဉ်ဆက်မပြတ်ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုဖြစ်ပေါ်စေရန်အတွက်ဘုံပန်းတိုင် ၁၇ ချက် ကိုအသေးစိတ်စီမံရေးဆွဲထားပါသည်။ (<https://sustainabledevelopment.un.org/>)

အသိအမှတ်ပြုပြီး ဥပဒေများရေးဆွဲ ပြဋ္ဌာန်းခြင်းနှင့်လိုအပ်သည့် အခြေခံအဆောက်အအုံများကို အထောက်အကူအကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ခြင်း လုပ်ငန်းနှစ်ရပ်လုံးသည် အရေးပါကြပါသည်။ ထို့အပြင် နောက်ဆုံးတွင် Paperless စနစ်ကို ဖော်ဆောင်ခြင်းဆိုသည်မှာ စာရွက်စာတမ်းများအား ဒီဂျစ်တယ် အွန်လိုင်းနည်းပညာဖြင့် စီမံခန့်ခွဲခြင်းသာဖြစ်ရာ အွန်လိုင်းလုံခြုံရေး၊ ဉာဏပစ္စည်း ဆိုင်ရာမူပိုင်ခွင့်နှင့် ပုဂ္ဂိုလ်ဆိုင်ရာလွတ်လပ်မှု (Privacy) အား ကာကွယ်ပေးသည့် မူဝါဒ၊ မူဘောင်များ ချမှတ်ရန် လိုအပ်ပါသည်။ ဤဆွေးနွေးချက်သည် အာဆီယံတွင် အသစ်ဖြစ်သည်နှင့်အညီ လက်ရှိအချိန်တွင် ဘုံလမ်းညွှန်ချက်တစ်ခုမျှ မထွက်ရှိသေးပေ။ ပြည်တွင်း စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများတွင် လုံလောက်စွာ ကာကွယ်ပေးနိုင်သည့် နည်းလမ်းများမရှိသေး၍ ခြိမ်းခြောက်မှုများ ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်သောကြောင့် Cloud computing နည်းပညာမြှင့်တင်ခြင်းကို အချို့နိုင်ငံများက သတိထားရှိနေသော်လည်း နိုင်ငံအသီးသီးသည် မိမိတို့နိုင်ငံအတွင်း Paperless ဖြစ်ပြီး အကျိုးစီးပွားဖြစ်ထွန်းစေရန် ရည်ရွယ်၍ သင့်တော်သော ဥပဒေမူဘောင်များကို အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ရန် ဆန္ဒပြင်းပြနေကြပါသည်။

(၈) တောင်းဆိုခွင့်ပြုထားခြင်းမရှိပဲ ပေးပို့လာသည့် အီးမေးလ်၊ စာများ

တောင်းဆိုခွင့်ပြုထားခြင်းမရှိပဲ ပေးပို့လာသည့် အီးမေးလ်၊ စာများ (Spam) သည် မလိုလားအပ်သည့် ဒီဂျစ်တယ်စာလုံးပုံစံအမျိုးအစားဖြင့် အွန်လိုင်းပေါ်တွင် ကူးလူးသွားလာနေပြီး စာတို၊ အီးမေးလ်၊ စကားစမြည်ပြောဆိုသည့် (chat) ပုံစံများအဖြစ် အစုလိုက် အပုံလိုက် ပေးပို့လာသော ပုံစံဖြစ်ပါသည်။

Anti-spam ဆောင်ရွက်မှု စီမံချက်များမှာ မတူညီသော Layer များအလိုက် အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ရပါသည်။ ကွန်ပျူတာများနှင့် သယ်ဆောင်ရ လွယ်ကူသော စက်ပစ္စည်းများရှိ ဆော့ဖ်ဝဲလ်နှင့် အသုံးချဆော့ဖ်ဝဲလ် (Application) များ၌ သီးခြားအဆင့်အလိုက် စည်းကမ်း စည်းမျဉ်းများကို သတ်မှတ်၍ Spam များကို ကာကွယ်နိုင်သော်လည်း အသုံးများသည့် Layer များ တွင် Internet Service Provider များမှစစ်ထုတ်ခြင်း (filtering) နှင့် ဖြန့်ကြက် စစ်ဆေးခြင်း (scanning) စနစ်ဖြင့် ကာကွယ်လေ့ရှိပါသည်။

အချို့ ဗိုင်းရပ်စ်များနှင့် ကွန်ပျူတာစနစ်ကို နှောင့်ယှက်သည့် ကိရိယာများ ပါဝင်သော ဆန်းပြား ရှုပ်ထွေးသည့် Spam များကို ကမ္ဘာအနှံ့နေ့စဉ်နှင့်အမျှ စစ်ဆေးတွေ့ရှိရပြီး ၎င်းတို့ကို ကန့်သတ် ထိန်းချုပ် ကာကွယ်ပေးနိုင်သည့် နည်းလမ်းမရှိသရွေ့ အန္တရာယ်ပေးနိုင်ပါသည်။ နိုင်ငံအများစုသည် ဆိုက်ဘာပြစ်မှုများအတွက် Anti-spam စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများနှင့်အတူ ဆိုက်ဘာလုံခြုံရေးနှင့် ကာကွယ်ရေး စီမံချက်နည်းလမ်းများကို သတ်မှတ်ပြဋ္ဌာန်းလာပါသည်။ CLMV နိုင်ငံများအနက် ဗီယက်နမ်နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံတည်းကသာ ၎င်းနှင့်သက်ဆိုင်သည့် ဥပဒေကိုရေးဆွဲ ပြဋ္ဌာန်းပြီး ဖြစ်ပါသည်။

(၉) အီလက်ထရောနစ်နည်းစနစ်ဖြင့် မူရင်းစစ်မှန်ကြောင်းစစ်ဆေးခြင်းနှင့် အီလက်ထရောနစ် ထိုးမြဲလက်မှတ်

အီလက်ထရောနစ် မူရင်းစစ်မှန်ကြောင်းစစ်ဆေးခြင်း (Electronic authentication) ဆိုသည်မှာ တစ်စုံတစ်ယောက်၊ တစ်စုံတစ်ရာမှန်ကန်သေချာကြောင်း အာမခံချက်ထားရှိမှုတစ်ခုဖြစ်ပြီး ဒီဂျစ်တယ်ပတ်ဝန်းကျင်တစ်ခုတွင် သေချာစွာစစ်မှန်ကြောင်း လက်မှတ်ရေးထိုးထားသည်ကို အခိုင်အမာပြောဆိုနိုင်ခြင်းပင်ဖြစ်ပါသည်။ ဤစီမံချက်သည် မည်သည့်လုပ်ငန်းကိုမဆို လျင်မြန်အကျိုးရှိစွာ ဆောင်ရွက်ပေးနိုင်သော Paperless သို့မဟုတ် စာရွက်စာတမ်းများကို ဒီဂျစ်တယ်စနစ်သို့ ကူးပြောင်းခြင်းနှင့်လည်း အခိုင်အမာ ဆက်နွယ်ပတ်သက်နေပါသည်။ နိုင်ငံအများစုသည် စီးပွားရေး ပူးပေါင်း ဆောင်ရွက်မှုနှင့် ဖွံ့ဖြိုးမှုအဖွဲ့အစည်း (Organization for Economic Cooperation and Development -OECD) မှ ၂၀၀၇ ခုနှစ်တွင် ထုတ်ဝေခဲ့သော လမ်းညွှန်အကြံပြုချက်များကို လိုက်နာကြပါသည်။¹¹

ဤဆွေးနွေးချက်သည် သဘောသဘာဝအားဖြင့် တခါတရံ နိုင်ငံအများစု၏ အီလက်ထရောနစ် အစိုးရ (e-Government) စနစ်ကို မြှင့်တင်ရာတွင် အပြန်အလှန်အားဖြင့် ဆက်နွယ်နေတတ်ပါသည်။ အာဆီယံအဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများတွင် e-Government စနစ်ကို ကျင့်သုံးသည့် အလားအလာ မြင့်တက်လာသော်လည်း လက်တွေ့တွင်မူ ပဏာမခြေလှမ်းအနေဖြင့် နိုင်ငံအနည်းငယ်ကသာ ဥပဒေမူဘောင်ကို အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်နေပါသည်။ အခြားနိုင်ငံများတွင် အရင်းအမြစ်နှင့် ဘဏ္ဍာရေးအင်အား ကန့်သတ်ထားရှိမှုကြောင့် (အလုံအလောက်မရှိမှု) အဟန့်အတားများ၊ အငြင်းပွားဖွယ်ရာများ ပေါ်ပေါက်နေဟန်ရှိပါသည်။¹²

(၁၀) အချက်အလက်များ

အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ရေးနည်းဖြင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးတွင် ဒေတာအချက်အလက်သည် အရေးကြီးသည့် အကြောင်းရင်းဖြစ်သည်ဟု လေ့လာတွေ့ရှိစဉ် အမှတ်စဉ် (၁၀) တွင် အသစ်

¹¹ (၁၁) OECD ကောင်စီသည် ဤ သဘောထားမှတ်ချက်ကို အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများအား အကျိုးသက်ရောက်မှုရှိသော ပြည်တွင်းနှင့်နိုင်ငံခြားကျော်၍အီလက်ထရောနစ်နည်းပညာဆိုင်ရာမှန်ကန်ကြောင်းသက်သေပြမှုကိစ္စရပ်များအတွက် ကျစ်လျစ်၍နည်းပညာ ဘက်မလိုက်သော ချည်းကပ်မှုနည်းလမ်းများကို အသုံးပြုစေ၍ ထုတ်ပြန်ထားပါသည်။

(<https://www.oecd.org/sti/ieconomy/oecdrecommendationonelectronicauthenticationandguidanceforelectronicauthentication.htm>)

¹² (၁၂) ဘဏ္ဍာရေးနှင့်ပုဂ္ဂိုလ်ရေးအချက်အလက်ကန့်သတ်ချက်များနှင့်ပတ်သက်၍ သက်ဆိုင်သော ဝန်ကြီးဌာနနှင့် အစိုးရအဖွဲ့အစည်းများမှ ပြည်တွင်းနှင့် ဒေသတွင်း အလုပ်ရုံဆွေးနွေးပွဲများတွင်အကြိမ်ကြိမ် ထုတ်ပြန်ထားပါသည်။

ထပ်မံ ထည့်သွင်းခဲ့သည့် ဒေတာအချက်အလက်တွင် ဒေတာအချက်အလက်ဆိုင်ရာ အခက်အခဲ ပြဿနာများ ပါဝင်ပါသည်။ ယင်းတို့တွင် Domain Name သည် ဒေတာအချက်အလက် ထားရှိရာ နေရာနှင့်ဆိုင်သည့် ကိစ္စဖြစ်သောကြောင့် အမှတ်စဉ်(၆) Domain names ကို ခြုံငုံနိုင်မည့် issue များလည်း ပါဝင်ပါသည်။

အချက်အလက်များ (Data) ဟုဆိုရာတွင် ရိုးရှင်းသော သတင်းအချက်အလက်မှစ၍ ဆန်းပြား ရှုပ်ထွေး သည့် သတင်းအချက်အလက်အထိ အမျိုးမျိုးရှိနိုင်ပြီး ၎င်းတို့ကိုအသုံးပြု၍ အခြားစီးပွားရေး လုပ်ငန်း များနှင့်ယှဉ်ပြိုင်ရသောအခါ အလွန်အမင်းတန်ဖိုးရှိလာတတ်ကြပါသည်။

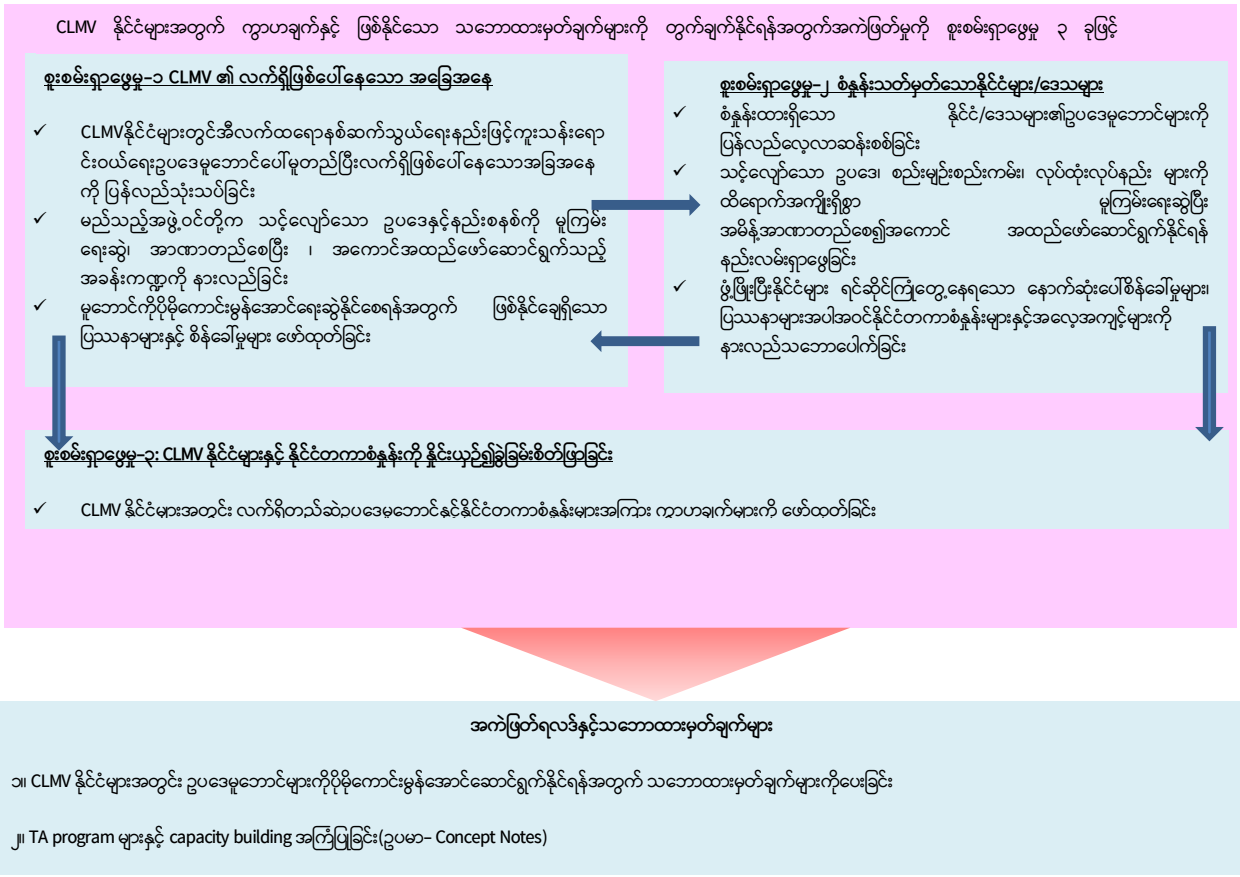
အထူးသဖြင့် စုစည်းထားသော အချက်အလက်များ (သို့မဟုတ်) “Big Data” ကို စီးပွားရေး နယ်ပယ် တွင် အသုံးပြုခြင်းသည် ကမ္ဘာအနှံ့တွင် အထူးဂရုပြုခံရပါသည်။ တန်ဖိုးမြင့် ဝန်ဆောင်မှုအသစ်များသည် အိမ်ထောင်စုများအတွင်း လူနေမှုအဆင့်အတန်းများ မြင့်တင်ရာ၌လည်းကောင်း၊ ကုမ္ပဏီများအတွင်း လုပ်ငန်းလည်ပတ် ကုန်ကျစရိတ် လျှော့ချရာ၌လည်းကောင်း ကြီးမားစွာ လွှမ်းမိုးနိုင်ပေသည်။ အချက် အလက်များကို လွတ်လပ်စွာ အသုံးပြုနိုင်သော အယူအဆဟုဆိုရာတွင် အချို့သော အစိုးရနှင့် ပုဂ္ဂလိက ကုမ္ပဏီများသည် ရရှိပြီးသော အချက်အလက်များမှတစ်ဆင့် အကျိုးကျေးဇူး ရရှိနိုင်ရန် အသုံးပြုခြင်း (သို့မဟုတ်) ဈေးနှုန်းအနိမ့်ဆုံး (သို့မဟုတ်) အခမဲ့ ဈေးနှုန်းများဖြင့် အများပြည်သူထံသို့ အချက် အလက်များ မျှဝေရာမှ တီထွင်ဖန်တီးနိုင်စွမ်းနှင့် အကျိုးအမြတ်ရရှိနိုင်စေသည့် စိတ်ကူးစိတ်သန်း များကို ဖြစ်ပေါ်လာစေပြီး လူနေမှုအဆင့်အတန်းကို မြင့်မားတိုးတက်အောင် ဆောင်ရွက်လာခြင်း ဟူသော နည်းလမ်းပင်ဖြစ်ပါသည်။

စုစည်းထားရှိသော အချက်အလက်အားလုံးနီးပါးသည် ၎င်းတို့ကိုအသုံးပြုနိုင်ရန် (သို့မဟုတ်) လေ့လာ ဆန်းစစ်နိုင်ရန်အတွက် ပြန်လည်ချိန်ညှိပေးခြင်းနှင့် အမျိုးအစားခွဲခြားခြင်းများ လိုအပ်နေပြီး စံနှုန်း သတ်မှတ်ထားသည့် အချက်အလက် ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ပုံသည် ကမ္ဘာအနှံ့ လူကြိုက်များသော ဦးတည်ရာတစ်ခုဖြစ်လာပါသည်။ ဘုံအချက်အလက် ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ပုံကိုအသုံးပြု၍ အချက် အလက်များကို အသုံးပြုခြင်းသည် ပိုမိုလွယ်ကူပြီး အကျိုးသက်ရောက်မှု ရှိလာနိုင်ပါသည်။

၁.၃ အကဲဖြတ်ခြင်းဆိုင်ရာ နည်းလမ်းများ

အတိုင်ပင်ခံပညာရှင်များ(Consultants)သည် CLMV နိုင်ငံများ ရင်ဆိုင်နေရသော အီလက် ထရောနစ် ဆက်သွယ်ရေးနည်းဖြင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးနှင့်သက်ဆိုင်သော တည်ဆဲဥပဒေ မူဘောင်အောက် တွင် ဖြစ်နိုင်သည့် ကွာဟချက်များကို တွက်ချက်နိုင်ရန် အချိန်ကာလ (၄) လကျော် အကဲဖြတ်မှု လုပ်ငန်းများ ဆောင်ရွက်ခဲ့ပါသည်။ ပုံ (၁-၁၅) သည် စူးစမ်းရှာဖွေမှု (၃) ခု ဆောင်ရွက်ရာ၌ အသုံး ပြုခဲ့သော အကဲဖြတ်ခြင်းဆိုင်ရာ နည်းပညာများကို ဖော်ပြထားရှိပါသည်။

ပုံ ၁-၁၅ အကဲဖြတ်မှုနည်းလမ်းများ

ပထမဆုံးစူးစမ်းရှာဖွေမှုကို ပြုလုပ်ရခြင်းမှာ နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံစီ၏ လက်ရှိအခြေအနေ အပါအဝင် အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ရေးနည်းဖြင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးနှင့်ပတ်သက်၍ ဥပဒေမူဘောင်ကို ပြန်လည်ဆန်းစစ်ချက်များနှင့် ဈေးကွက်အခြေအနေများကို နားလည်ရန်ဖြစ်ပါသည်။ ဤလုပ်ဆောင်မှုများကို လိုအပ်သော သတင်းအချက်အလက်များနှင့် ဥပဒေပြု စာရွက်စာတမ်းများ စုဆောင်းနိုင်ရန်အတွက် သက်ဆိုင်ရာ ဌာနအဖွဲ့အစည်းများ၊ ဝန်ကြီးဌာနများနှင့် တိုက်ရိုက် ချိတ်ဆက် ဆောင်ရွက်နေသော ပြည်တွင်းမှကျွမ်းကျင်ပညာရှင်များ၏ အကူအညီဖြင့် ဆောင်ရွက်ခဲ့ပါသည်။

ဒုတိယစူးစမ်းရှာဖွေမှုမှာ အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ရေးနည်းဖြင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးနှင့်ပတ်သက်၍ နိုင်ငံတကာနှင့်ဒေသတွင်းမူဘောင်များကို အဓိကအားဖြင့် လေ့လာ၍ သုတေသနပြု ရှာဖွေတွေ့ရှိချက်များကို လေ့လာခြင်း (Desk study) နှင့် စာရွက်စာတမ်းများကို ပြန်လည်ဆန်းစစ်စိစစ်ခြင်းများ လုပ်ဆောင်ကြရန်ဖြစ်ပါသည်။ ၎င်းလေ့လာမှုမှာ နှိုင်းယှဉ်မည့်နိုင်ငံနှင့် ဒေသများဖြစ်သည့် စင်ကာပူ၊ ဂျပန်၊ အာဆီယံနှင့် အီးယူနိုင်ငံများအထိ တိုးချဲ့ထား၍ ထိုသို့ဆောင်ရွက်ရခြင်းမှာ အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ရေးနည်းဖြင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးကို အထူးဦးစားပေးသော အမျိုးသား မဟာဗျူဟာများနှင့် ဒီဂျစ်တယ်စနစ်သို့ ကူးပြောင်းရေးလုပ်ငန်းများကို လုပ်ဆောင်ရာ၌

၎င်းတို့၏ တရားစီရင်ခြင်းများသည် မည်ကဲ့သို့သော ဥပဒေ မူဘောင်ကို ပေါ်ထွက်လာစေသည် ကိုနားလည်စေရန်ဖြစ်ပါသည်။ ထိုကဲ့သို့ လေ့လာမှုများမှ CLMV နိုင်ငံများအတွင်း ပိုမို ကောင်းမွန် သောမူဘောင်များ ပေါ်ပေါက်လာစေရန်အတွက် သင်ယူ၍ပြန်လည်အသုံးချနိုင်သော အရိပ်အမြွက် နှင့်သင်ခန်းစာများကို မီးမောင်းထိုးပြနိုင်ပါသည်။

တတိယစူးစမ်းရှာဖွေမှုသည် CLMV နိုင်ငံများအတွင်း ဥပဒေမူဘောင်များကို သတ်မှတ်ထား သော စံနှုန်းများနှင့်နှိုင်းယှဉ်၍ ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်သော ကွာဟချက်များကို ဖော်ထုတ်နိုင်ရန်နှင့် နောင်လာ မည့် မူဘောင်များကို ပိုမိုကောင်းမွန်အောင်ဆောင်ရွက်ရာ၌ အနှောင့်အယှက်၊ အဟန့်အတားများကို ရင်ဆိုင်ဖြေရှင်းနိုင်ရန်အတွက် လေ့လာသည့် စိစစ်ချက်အမှန် ဖြစ်ပါသည်။ ဤ အကဲဖြတ်ခြင်းတစ်ခု လုံး၏ ရလဒ်အနေဖြင့် နောင်ပိုမိုတိုးတက် ကောင်းမွန်အောင် ဆောင်ရွက်နိုင်မှုနှင့် ဖြစ်နိုင်သည့် နည်းပညာ အထောက်အပံ့ (TA) အစီအစဉ်အပေါ်တွင် အဆိုပြုချက် (သို့မဟုတ်) Concept Notes များ ပေါ်ထွက်လာမည်ဟုမျှော်လင့်ထားပါသည်။

၁.၃.၁ အကဲဖြတ်မှုများကို သုံးသပ်ခြင်း

ယခုနှစ်ပိုင်းများအတွင်းတွင် အာဆီယံနိုင်ငံများအတွင်း စီးပွားရေးကို ဦးဆောင်နေသည့် အခြား နိုင်ငံများနှင့် အမှီလိုက်နိုင်ရန် စိတ်အားထက်သန်လျက်ရှိသော CLMV နိုင်ငံများသည် လိုအပ်နေသည့် ဥပဒေမူဘောင်များ ပေါ်ထွက်လာစေရန်အတွက် အလွန်အမင်း ဦးစားပေး လုပ်ဆောင်လျက်ရှိပါသည်။ တည့်မတ်ရမည့် လွဲချော်နေသော အချိတ်အဆက်များနှင့် ကျော်လွှားရမည့် စိန်ခေါ်မှုများ အများအပြားကို ရင်ဆိုင် ကြုံတွေ့နေရသော်လည်း အမျိုးသားမဟာဗျူဟာကို အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် သက်ဆိုင်သော အဖွဲ့အစည်းများအတွင်း ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုများကို ပိုမိုမြှင့်တက် လာအောင် ဆောင်ရွက်ခြင်းတို့သည် လာမည့်နှစ်များအတွင်းတွင် အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ရေး နည်းဖြင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးနှင့်ပတ်သက်၍ ခိုင်ခံ့သော မူဘောင်ကို ဖြစ်ပေါ်လာစေမည် ဖြစ်ပါသည်။

ကမ္ဘောဒီးယားနိုင်ငံသည် ယခုနှစ်များအတွင်းတွင် သင့်လျော်သော ဥပဒေများကို အကောင် အထည်ပေါ်လာစေရန်အတွက် ကြိုးပမ်းအားထုတ် ဆောင်ရွက်လျက်ရှိပါသည်။ ၎င်း ဥပဒေများထဲတွင် အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ရေးနည်းဖြင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးနှင့် စားသုံးသူကာကွယ်ရေး ဥပဒေ များသည် ၂၀၁၉ ခုနှစ်၊ နိုဝင်ဘာလတွင် ပြဋ္ဌာန်းခဲ့ပြီး ၂၀၂၀ ပြည့်နှစ်တွင် လက်ရှိမူကြမ်း ရေးဆွဲလျက်ရှိ သော ဆိုက်ဘာပြစ်မှုနှင့်ဆိုင်သည့် ဥပဒေကို ထုတ်ပြန်မည်ဖြစ်ပါသည်။ ထို့အပြင် အမျိုးသားရေး ဦးတည်ချက်နှင့် မဟာဗျူဟာဖြစ်သည့် ယခုလက်ရှိ မူကြမ်းရေးဆွဲလျက်ရှိသော ကမ္ဘောဒီးယား အီလက် ထရောနစ် ဆက်သွယ်ရေးနည်းဖြင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးနှင့်သက်ဆိုင်သည့် ဗျူဟာ (Cambodia E-Commerce Strategy)ကိုလည်း ထုတ်ပြန်မည်ဖြစ်ပါသည်။

လာအိုနိုင်ငံသည် ယခုလက်ရှိတွင် အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ရေးနည်းဖြင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးနှင့် သက်ဆိုင်သည့်အမိန့်ကို မူကြမ်းရေးဆွဲလျက်ရှိရာ နောက်ဆုံးအဆင့်တွင် ရောက်ရှိနေပြီး ၎င်းကိုထုတ်ပြန်ပြီးသည်နှင့် နောက်တစ်ဆင့်တက်နိုင်တော့မည့် အနေအထားရှိပါသည်။ ဆက်သွယ်ရေး အခြေခံအဆောက်အအုံနှင့် ဒီဂျစ်တယ်စနစ်ဖြင့် ငွေပေးချေခြင်း အစီအစဉ်များ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်လာ လျက်ရှိပြီး အင်တာနက်အသုံးပြုသူ ဦးရေမှာလည်း သိသာထင်ရှားစွာ မြင့်တက်လျက်ရှိပါသည်။ အဖွဲ့ဝင်များနှင့် အကျိုးခံစားသူများ၏ ဗဟုသုတနှင့် စွမ်းဆောင်ရည်ကို မြှင့်တင်ပေးခြင်းအားဖြင့် အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ရေးနည်းဖြင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေး ဈေးကွက်နှင့် ဒီဂျစ်တယ်စီးပွားရေး ကို နောင်ပိုမိုကောင်းမွန်လာစေရန် လုပ်ဆောင်ရာ၌ အရှိန်မြှင့်တင် ဆောင်ရွက်နိုင်မည်ဖြစ်ပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံသည်လည်း စီးပွားရေး အသွင်ကူးပြောင်းမှုအဆင့်ဆင့်ကို ဖြတ်ကျော်လာခဲ့ခြင်း သည်ပင် ပိုမိုခေတ်မီပြီး ဒီဂျစ်တယ်စနစ်ကို ကျင့်သုံးသော လူမှုအသိုက်အဝန်းကိုဖြစ်ပေါ်စေသည့် နောက်ထပ် အဆင့်တစ်ခုသို့ တိုးတက်လာခဲ့ပါသည်။ လက်ရှိ တည်ဆဲဥပဒေများကို ထပ်မံပြင်ဆင် ဖြည့်စွက်ရန် လိုအပ်လျက်ရှိပါသည်။ အထူးသဖြင့် အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ရေးနည်းဖြင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေး နှင့်သက်ဆိုင်သည့် ဥပဒေကို အထူးပြု၍ ရေးဆွဲခြင်းသည် နိုင်ငံ၏စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ ရှေ့သို့ ဆက်လက် လှမ်းချီနိုင်ရန်အတွက် အထောက်အပံ့ဖြစ်စေမည် ဖြစ်ပါသည်။

ဗီယက်နမ်နိုင်ငံသည် ၎င်းတို့၏အသင့်ရှိပြီးသား ဥပဒေမူဘောင်များကြောင့် အခြားနိုင်ငံများ နှင့်ယှဉ်လျှင် ရှေ့သို့ရောက်နေသော်လည်း အမှန်စင်စစ်အားဖြင့် အကျိုးထိရောက်မှုရှိစွာ အမိန့်အာဏာတည်စေရန်မှာ စိန်ခေါ်မှုတစ်ရပ်ပင်ဖြစ်နေပါသေးသည်။ သို့သော်လည်း ၎င်းစိန်ခေါ်မှုကို သင့်လျော်သော အစိုးရဝန်ကြီးဌာနများနှင့် အဖွဲ့အစည်းများ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ပြီး ပြဿနာများကို လျင်မြန်စွာဖြေရှင်းပေးနိုင်မည့် ကတိကဝတ်ပြုခြင်းများ လုပ်ဆောင်လျက်ရှိရာ ရင်ဆိုင်ဖြတ်ကျော်သွားနိုင်မည်ဖြစ်ပါသည်။

၁.၃.၂ နိုင်ငံတကာညွှန်းကိန်းများ

နိုင်ငံတကာ အဖွဲ့အစည်းများနှင့် ပညာရေးအသင်းအဖွဲ့များသည် လေ့လာမှုအမျိုးမျိုးကို လုပ်ဆောင်လျက်ရှိပါသည်။ အောက်ဖော်ပြပါပုံသည် အာဆီယံအဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများ၏ ဒီဂျစ်တယ်စနစ်သို့ကူးပြောင်းခြင်းနှင့် အိုင်စီတီအခန်းကဏ္ဍ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုနှင့်ပတ်သက်၍ တိုင်းတာရာ၌ အညွှန်းကိန်းများကို အဆင့်လိုက် အသားပေးဖော်ပြထားပါသည်။ ဤအညွှန်းကိန်းများသည် လေ့လာမှု၏ ရည်ရွယ်ချက်နှင့် သဘောသဘာဝပေါ်လိုက်၍ သိသာထင်ရှားသည့် တိုင်းတာမှု နည်းလမ်းများဖြစ်သော်လည်း နိုင်ငံအချင်းချင်း နှိုင်းယှဉ်ရာမှ ထွက်ပေါ်လာသော ရလဒ်များသည် အာဆီယံနှင့် အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံသစ်များ နှင့်ယှဉ်ပြီး နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံစီ၏ အဆင့်သတ်မှတ်ချက် နှင့်စပ်လျဉ်း၍ ထင်မြင်တွေးဆချက် တစ်ခုကို ပေးပါသည်။

ပုံ ၁-၁၆ အာဆီယံအဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများ၏ဒီဂျစ်တယ်စီးပွားရေးနှင့်သက်ဆိုင်သည့်အညွှန်းကိန်းများ

Digital Economy-related Indices	Year Issued	No. of States	ASEAN Member States									
			BRN	KHM	IDN	LAO	MYS	MMR	PHL	SGP	THA	VNM
Networked Readiness Index	2016	139		109	73	104	31	133	77	1	62	79
Environment subindex	2016	139		119	62	93	21	133	89	1	54	86
Readiness subindex	2016	139		100	81	107	73	118	92	16	62	82
Usage subindex	2016	139		110	78	117	30	137	66	1	63	81
Impact subindex	2016	139		117	78	104	30	135	62	1	65	76
Global Competitiveness Index 4.0	2019	141	56	106	50	113	27		64	1	40	67
ICT adoption pillar	2019	141	26	71	72	102	33		88	5	62	41
ICT Development Index	2017	176	53	128	111	139	63	135	101	18	78	108
World Digital Competitiveness Ranking	2019	63			56		26		55	2	40	
Digital economy rankings	2010	70			65		36		54	8	49	64
Digital Evolution Index	2017	60			45				51	6	42	48
IAC International Digital Government Rankings	2018	65			33		25		35	2	21	45
E-Government Development Index	2018	193	59	145	107	162	48	157	75	7	73	88
E-Participation Index	2018	193	97	171	92	171	32	181	19	13	82	72

မှတ်ချက်: ဇယားထဲတွင်ဖော်ပြထားသော ဂဏန်းများသည် အညွှန်းကိန်း တစ်ခုစီ၏အဆင့် သတ်မှတ်ချက်ဖြစ်ပြီး အနီရောင်သည် ပို၍မြင့်သော အဆင့်ကို ဖော်ပြ၍ အပြာရောင်သည် ပို၍ နိမ့်သော အဆင့်ကိုဖော်ပြပါသည်။

Source: various reports

စင်္ကာပူနိုင်ငံသည် အညွှန်းကိန်းဖော်ပြချက်ထဲတွင် အမြင့်ဆုံးတည်ရှိနေပြီး ဒီဂျစ်တယ် စီးပွားရေးနှင့် သက်ဆိုင်သည့် မူဘောင်များ ချမှတ်ခြင်းတွင် တိုးတက်မြင့်မားလျက်ရှိသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ ဗီယက်နမ်နိုင်ငံသည် အခြားအာဆီယံအဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများနည်းတူ တူညီသော အဆင့်တစ်ခုတွင် ရှိနေ သည်ဟု လေ့လာမှုအများစုက ဖော်ပြနေပြီး CLM နိုင်ငံများအနေဖြင့် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရန် များစွာ လိုအပ်နေသေးကြောင်းတွေ့ရှိရပါသည်။ လိုအပ်နေသည့် ဥပဒေမူဘောင်များကို ပိုမိုကောင်းမွန်အောင် ချမှတ်အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်နိုင်ခြင်းသည် နောင်တွင် အဆင့်သတ်မှတ်ချက် ပိုမိုကောင်းမွန် လာစေမည်ဖြစ်ပါသည်။

၁.၃.၃. ယခင်လေ့လာမှုများကို ကိုးကားခြင်း

၂၀၁၃ ခုနှစ်၌ ကုလသမဂ္ဂကုန်သွယ်ရေးနှင့် ဖွံ့ဖြိုးရေးဆိုင်ရာညီလာခံ (UNCTAD) မှ အာဆီယံတွင် လိုက်လျောညီထွေမှုရှိသော အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ရေးနည်းဖြင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေး

ဥပဒေနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ပဏာမပြုလုပ်သည့်လေ့လာမှုများကို ဆောင်ရွက်ခဲ့ပါသည်။^(၁၃)13 ပုံ-၁၇ နှင့် ၁-၁၈ တွင် ၂၀၀၇ ခုနှစ်နှင့်၂၀၁၃ ခုနှစ်များတွင် အဓိကကဏ္ဍများအလိုက် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံစီတွင် ဖြစ်ပေါ်နေသော အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ရေးနည်းဖြင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေး ဆိုင်ရာဥပဒေ၏ အခြေအနေကို အကျဉ်းချုံးဖော်ပြထားပြီး အာဆီယံနိုင်ငံအတွင်း တိုးတက်မှုများ ရှိလာကြောင်းကိုလည်း တွေ့ရပါသည်။

ခြုံငုံ၍ ဖော်ပြရလျှင် ဥပဒေပြုရေးလုပ်ငန်းစဉ်သည် အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ဆောင်ရွက်ရေး ဥပဒေများ၏ နယ်ပယ်အများစုတွင် တိုးတက်လျက်ရှိသည်ပြီး အာဆီယံအဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများ အားလုံး နီးပါးတွင် ယခုအချိန်၌ အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ဆောင်ရွက်ရေးဆိုင်ရာ ဥပဒေများကို ပြဋ္ဌာန်းထားရှိနေပြီဖြစ်ရာ “Domain-names”နှင့်သက်ဆိုင်သည့် ဥပဒေ ပြုရေးနယ်ပယ်တွင် နိုင်ငံအားလုံး၌ ဥပဒေပြုရေးပုံစံ အမျိုးမျိုးဖြင့် ရှိသည်ကို တွေ့ရပါသည်။

အာဆီယံအဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံအများစုတွင် ဆိုက်ဘာပြစ်မှုနှင့်ပတ်သက်၍ ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းမှု ပုံစံများ ပြုလုပ်လျက်ရှိသော်လည်း အခြားကဏ္ဍများတွင် နှေးကွေးလျက်ရှိသည်ကိုတွေ့ရပါသည်။ လတ်တလော အခြေအနေတွင် နိုင်ငံပေါင်း ၃ နိုင်ငံ၌ ပုဂ္ဂိုလ်ဆိုင်ရာလွတ်လပ်မှု(privacy) ဥပဒေကိုလည်း ထုတ်ပြန်လျက်ရှိပါသည်။ ဤပြန်လည်ဆန်းစစ်လေ့လာချက်များအရ ဖော်ပြထားသော အဓိကကဏ္ဍများ အားလုံးတွင် ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းခြင်း၊ ထုတ်ပြန်ခြင်းများ တိုးတက်ပြုလုပ်လာလျက်ရှိသည်ကို ပုံများတွင် ဖော်ပြထားသည်ကိုမြင်ရပါသည်။ ပုဂ္ဂိုလ်ဆိုင်ရာလွတ်လပ်မှု (privacy) ဥပဒေကို ထုတ်ပြန်ရာ၌ တိုးတက်မှုနှုန်း နှေးကွေးနေဆဲဖြစ်ရာ အရည်အချင်းပြည့်မီအောင် ဆောင်ရွက်နိုင်ခြင်းမရှိပါက အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ရေးနည်းဖြင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးနှင့် Cloud Computing ကို အကောင်အထည်ဖော်ရာတွင် များစွာ နှောင့်နှေးနိုင်မည်ဖြစ်ပါသည်။

ပုံ ၁-၁၇ CLMV နှင့် စင်ကာပူနိုင်ငံအတွင်း ဖြစ်ပေါ်နေသော အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ရေးနည်းဖြင့်ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးနှင့်သက်ဆိုင်သော ဥပဒေရေးဆွဲရေးအခြေအနေ (၂၀၀၇)

	Cambodia	Lao PDR	Myanmar	Vietnam	Singapore
Electronic Transactions	Draft	Draft	Enacted	Enacted	Enacted
Privacy	None	None	None	None	Enacted
Cybercrime	None	None	Enacted	Enacted	Enacted

¹³ (၁၃)ဤ အစီရင်ခံစာသည် ၂၀၁၅ အာဆီယံအိုင်စီတီ master plan အရ အာဆီယံအဖွဲ့ဝင်၁၀ နိုင်ငံလုံးကို အပေါ်သက်ရောက်မှုရှိပြီး ဒေသတွင်းလိုက်ဖက်ညီစွာပေါင်းစည်းခြင်း အဆိုပြုချက် ကို သတ်မှတ်ပေးပါသည်။ (https://unctad.org/es/paginas/newsdetails.aspx?OriginalVersionID=613&Sitemap_x0020_Taxonomy=UNCTAD%20Home;)

Consumer Protection	None	None	None	None	None
Content Regulation	None	None	Enacted	None	Enacted
Domain Names	Enacted	None	None	Enacted	None

Source: "ASEAN e-Commerce Project", ASEAN Secretariat and Galaxia, 2007

ပုံ ၁-၁၈ CLMV နှင့် စင်ကာပူနိုင်ငံအတွင်း ဖြစ်ပေါ်နေသော အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ရေးနည်းဖြင့်ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးနှင့်သက်ဆိုင်သော ဥပဒေရေးဆွဲရေးအခြေအနေ (၂၀၁၃)

	Cambodia	Lao PDR	Myanmar	Vietnam	Singapore
Electronic Transactions	Draft	Enacted	Enacted	Enacted	Enacted
Privacy	None	None	None	Partial	Enacted
Cybercrime	Draft	None	Enacted	Enacted	Enacted
Consumer Protection	None	Draft	Enacted	Enacted	Enacted
Content Regulation	Draft	Enacted	Enacted	Enacted	Enacted
Domain Names	Enacted	Partial	None	Enacted	Enacted

Source: UNCTAD "Review of e-commerce legislation harmonization in ASEAN", 2013

သို့သော်လည်း ဒေသတွင်းတွင် ဥပဒေများကို ထုတ်ပြန်နေခြင်းသည် အကျိုးရှိသော ဥပဒေ မူဘောင် အခြေခံအဆောက်အအုံဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုကို ဖြစ်ပေါ်စေရာ၌ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းသာဖြစ်ပါသည်။ အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံများအနေဖြင့် ဥပဒေတစ်ခုကို ချမှတ်ထားရှိသော်လည်း ၎င်းဥပဒေ၏ ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို အကောင်အထည်ဖော်ခြင်း၊ အမိန့်အာဏာတည်စေရန် မြှင့်တင်ဆောင်ရွက်ခြင်းများ လုပ်ဆောင်ရာ၌ စိန်ခေါ်မှုများကို ကြုံတွေ့လာရနိုင်ပါသည်။ ထို့အပြင် ဒေသတွင်း ဥပဒေများကို ဟန်ချက်ညီအောင် ထိန်းညှိနိုင်ခြင်းသည် နိုင်ငံတကာစံချိန်စံနှုန်းအပေါ် အခြေခံသော လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများနှင့် ဆင်တူသော နည်းလမ်းများကို မှီငြမ်း၍ ရွေးချယ် လုပ်ဆောင်ခြင်း အပေါ်တွင်မူတည်ပါသည်။

ဤ အစီရင်ခံစာတွင်ပါရှိသော နိုင်ငံအကြောင်းကိုဖော်ပြထားသည့် အခန်းများတွင် CLMV နိုင်ငံ တစ်နိုင်ငံစီ၏ အခြေအနေနှင့် သဟဇာတဖြစ်သော ဥပဒေများထွက်ပေါ်ရေးကို ဆောင်ရွက်ရာ၌ ကြုံတွေ့နေရသည့် စိန်ခေါ်မှု အချို့ကို ရင်ဆိုင်ဖြေရှင်းနိုင်ရန် ပိုမို၍အသေးစိတ် ဖော်ပြထားပါသည်။

ပုံ ၁-၁၉ CLMV နှင့် စင်ကာပူနိုင်ငံအတွင်း အီလက်ထရောနစ်ဆက်သွယ်ရေးနည်း ဖြင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးနှင့်သက်ဆိုင်သော ဥပဒေရေးဆွဲရေးအခြေအနေ (၂၀၁၉)

	Cambodia	Lao PDR	Myanmar	Vietnam	Singapore
Electronic Transactions	Enacted	Enacted	Enacted	Enacted	Enacted
Privacy	Draft	Draft	Draft	Enacted	Enacted

Cybercrime	Draft	Enacted	Partial	Enacted	Enacted
Consumer Protection	Enacted	Draft	Enacted	Enacted	Enacted
Content Regulation	Enacted	Enacted	Enacted	Enacted	Enacted
Domain Names	Enacted	Enacted	None	Enacted	Enacted

ဤအစီအစဉ်၏ အကဲဖြတ်မှုအပေါ်မူတည်၍ CLMV နိုင်ငံအားလုံးတွင် အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ရေး နည်းဖြင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေး နှင့်သက်ဆိုင်သည့် ဥပဒေရေးဆွဲနိုင်ရေး အခြေအနေသည် တိုးတက် လျက်ရှိပါသည်။ အထူးသဖြင့် လတ်တလောတွင် ကမ္ဘောဒီးယားနိုင်ငံသည် အီလက်ထရောနစ် ဆက် သွယ်ရေးနည်းဖြင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးနှင့် စားသုံးသူကာကွယ်ရေး ဥပဒေများကို ၂၀၁၉ ခုနှစ်၊ နိုဝင်ဘာလတွင် ပြဋ္ဌာန်းခဲ့ပြီး ၂၀၂၀ ပြည့်နှစ်တွင် ဆိုက်ဘာပြစ်မှုနှင့်ဆိုင်သည့် ဥပဒေကို တရားဝင် ထုတ်ပြန်မည်ဖြစ်ပါသည်။ ထို့အပြင် ကမ္ဘောဒီးယား၊ လာအိုနှင့်မြန်မာနိုင်ငံများတွင်လည်း ပုဂ္ဂိုလ် ဆိုင်ရာလွတ်လပ်မှုနှင့် ပုဂ္ဂိုလ်ရေးရာအချက်အလက်ကာကွယ်ခြင်း (privacy and personal data protection) ဥပဒေကိုလည်း မူကြမ်းရေးဆွဲလျက်ရှိပါသည်။ လက်ရှိတည်ဆဲ မြန်မာနိုင်ငံ၏ ဆိုက် ဘာပြစ်မှုဆိုင်ရာ ဥပဒေသည် အွန်လိုင်းမှပေးသော ဝန်ဆောင်မှုအားလုံးကို မခြုံငုံမိသောကြောင့် ဤ ကဏ္ဍနှင့်ပတ်သက်၍ “တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းသာပြီးစီးခြင်း (partial)” ဟု မှတ်သားထားပါသည်။ နောက် ထပ် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုလုပ်ငန်းများကို ဒေသတွင်း သဘောတူညီချက်နှင့်နိုင်ငံတကာ လုပ်ထုံးလုပ်နည်း များနှင့်အညီ ဆောင်ရွက်ခြင်းအားဖြင့် နောင်လာမည့်နှစ်များအတွက် များစွာ အားတက်စေပါသည်။

၂.၃ မြန်မာ

၂.၃.၁ လက်ရှိအခြေအနေ

မြန်မာနိုင်ငံသည် လက်ရှိကာလတွင် အာဆီယံဒေသတွင်း အခြားဦးဆောင်နိုင်ငံများနှင့် သာမက ကမ္ဘာ လုံးဆိုင်ရာအသိုက်အဝန်းနှင့် လိုက်လျောညီထွေနိုင်စေရန် အမျိုးမျိုးသော အသွင်ကူးပြောင်းခြင်းများ ကို လက်ရှိတွင် လုပ်ဆောင်လျက်ရှိပါသည်။ ထိုကဲ့သို့သော စီးပွားရေးဆိုင်ရာ ပြုပြင်ပြောင်းလဲခြင်း သည် အစိုးရ၏လုပ်ငန်းများကို ခေတ်မီစေပြီး ဒစ်ဂျစ်တယ်အသွင် ကူးပြောင်းစေရုံသာမက ဒစ်ဂျစ်တယ် စီးပွားရေးကို ပိုမိုတိုးမြှင့်စေနိုင်ရေးအတွက် လက်ရှိဥပဒေ စည်းမျဉ်းများကို ပြန်လည် ပြင်ဆင်နိုင် ရေးဆီသို့ ဦးတည်နေပါသည်။ တစ်ပြိုင်တည်းတွင် လိုအပ်သော အိုင်စီတီ အခြေခံ အဆောက်အအုံ များကို တည်ဆောက်ခြင်းသာမက အာဆီယံစီးပွားရေး အသိုက်အဝန်း (AEC) ၏ အစီအစဉ်များနှင့် တစ် ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ အလေ့အကျင့်ကောင်းများ၊ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများနှင့်အညီ ခေတ်မီသော ကုန်သွယ်မှု လွယ်ကူချောမွေ့စေရေးလုပ်ငန်းစဉ်များကို ဆောင်ရွက်ခြင်းအားဖြင့် လျင်မြန်သော တိုးတက်မှုများကို

အွန်လိုင်း (online) နှင့် အော့ဖ်လိုင်း (offline) ချိတ်ဆက်မှုများတွင် တွေ့မြင်နိုင်မည် ဖြစ်ပါသည်။ ထိုသို့သော ထင်သာမြင်သာရှိသော ပြောင်းလဲမှုများကြောင့် အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ရေးနည်းဖြင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးဆိုင်ရာ အခွင့်အလမ်း အမျိုးမျိုးကို ယူဆောင်လာနိုင်မည်ဟု မျှော်မှန်းရပါသည်။

၂၀၁၄ ခုနှစ်တွင် ဆက်သွယ်ရေးကဏ္ဍဈေးကွက် ဖြေလျှော့ပြီးနောက် နိုင်ငံသည် Physical Communication Tool များ မရှိသလောက်နည်းပါးရာမှ မိုဘိုင်းဖုန်းနှင့် Smart apps များ သုံးစွဲနိုင်သည့် အခြေအနေသို့ ခုန်ပျံ့ကျော်လွှားရောက်ရှိခဲ့ပါသည်။ နှစ်အနည်းငယ်အကြာတွင် စမတ်ဖုန်းများ၏ ထိုးဖောက်နှုန်းမှာ ၈၀ ရာခိုင်နှုန်း အထက်ဖြစ်လာပြီး မိုဘိုင်း စက်ပစ္စည်းများ၏ ထိုးဖောက်ဝင်ရောက်မှုနှုန်းမှာ ၁၀၀ ရာခိုင်နှုန်းနီးပါးနှင့် စမတ်ဖုန်းများ၏ ထိုးဖောက်နှုန်းမှာ ၈၀ ရာခိုင်နှုန်း အထက်ဖြစ်လာခဲ့ပါသည်။ အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ရေးနည်းဖြင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးနှင့် သက်ဆိုင်သော စင်္ကြံ (platform) မရှိသည့်အတွက် ဒစ်ဂျစ်တယ်စနစ်ဖြင့် ငွေပေးချေဆောင်ရွက်မှုများ၊ ဆက်သွယ်ဆောင်ရွက်ချက်များ မရှိသလောက် နည်းပါးသော်လည်း စတင်ပေါ်ပေါက်လာသည့် ဒစ်ဂျစ်တယ်ဝန်ဆောင်မှုများနှင့် ငွေကြေးဆိုင်ရာအဖွဲ့အစည်းများ၏ smart apps များမှ တဆင့် ဒစ်ဂျစ်တယ်ငွေပေးချေမှုများကြောင့် ငွေသားကိုိုင်ဆောင်မှု လျှော့ချသည့် လူမှုအဖွဲ့အစည်းသို့ ပြောင်းလဲသွားနိုင်ရန်နှင့် အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ရေးနည်းဖြင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးဆိုင်ရာ အသုံးပြုမှုများကို တိုးပွားမြှင့်တင်ပေးစေနိုင်ပါသည်။

ပုံ ၂-၅ မြန်မာနိုင်ငံရှိ အစိုးရ အဖွဲ့အစည်းများနှင့်ဆက်စပ်အဖွဲ့အစည်းများ

No.	Corresponding responsible agency	Laws and Regulations	Area
1	Ministry of Transport and Communications The Central Body of Electronic Transactions under the Electronic Transaction Law Ministry of Home Affairs	Electronic Transaction Law The Telecommunications Law Law Protecting the Privacy and Security of Citizens	Electronic Transaction Cybercrime Privacy Electronic authentication and signature
2	Ministry of Commerce	Consumer Protection Law(2019) Competition Law (2014) Reform bill of Trade Law Notification No. 1/2019 dated 17-1-2019 Trademark Law	Online Consumer Protection
3	Central Bank of Myanmar	Regulations on Mobile Financial Services (FIL/01/03-2016) Directive on Electronic Card (2/2012) Financial Institution Law (2016)	Electronic Transaction E-Payment
4	Customs	The Sea Customs Act (1878, amended in 2018)	Custom
5	Ministry Of Justice	Penal Code	Cybercrime Privacy

သို့သော်လည်း မြန်မာနိုင်ငံတွင် အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ရေးနည်းဖြင့် ကူးသန်းရောင်း ဝယ်ရေး တိုးတက်မှုကို သိသာထင်ရှားစေနိုင်ရန်အတွက် ယခုအချိန်ထိ စိန်ခေါ်မှုများစွာလည်း ရှိနေပါသေးသည်။ မြန်မာအစိုးရသည် ဥပဒေမူဘောင်ကို ရေးဆွဲနိုင်ရန်အတွက် ၂၀၁၆ ခုနှစ်တွင် ထုတ်ပြန်ခဲ့သော အိုင်စီတီအတွက် စီးပွားရေးမူဝါဒအောက်ရှိ အမျိုးမျိုးသော ကနဦး လုပ်ငန်းစဉ်များကို

နိုင်ငံတကာ အဖွဲ့အစည်းများနှင့် အလှူရှင်နိုင်ငံများ၏ ငွေကြေးဆိုင်ရာနှင့် နည်းပညာပိုင်းဆိုင်ရာ များကို အကျိုးရှိစွာအသုံးပြုခြင်းနှင့် သက်ဆိုင်ရာဝန်ကြီးဌာနများနှင့် အဖွဲ့အစည်းများသည် ပြည့်စုံသော အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ရေးနည်းဖြင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးဆိုင်ရာ မူဘောင် ဖြစ်ပေါ်လာရန်အတွက် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်းများ လုပ်ဆောင်နေပါသော်လည်း ဗဟုသုတများ၊ အတွေ့အကြုံများနှင့် စွမ်းဆောင်ရည်များ မရှိသလောက် နည်းပါးနေသည်။ အစိုးရသည် နိုင်ငံတကာ အဖွဲ့အစည်းများနှင့် အလှူရှင်နိုင်ငံများ၏ ငွေကြေးဆိုင်ရာနှင့် နည်းပညာပိုင်းဆိုင်ရာ အထောက်အပံ့များဖြင့် ၂၀၁၆ ခုနှစ်တွင် ထုတ်ပြန်ခဲ့သော အိုင်စီတီအတွက် စီးပွားရေးမူဝါဒ^(၁၄)¹⁴ အောက်ရှိ အမျိုးမျိုးသော ကနဦးလုပ်ငန်းစဉ်များမှ လိုအပ်သော ဥပဒေမူဘောင်ကို ရေးဆွဲနိုင်ရန် စိတ်အား ထက်သန်နေသော်လည်း လုပ်ဆောင်နေသည့်ဌာနများ အနေဖြင့်လည်း ဗဟုသုတများ၊ အတွေ့အကြုံများနှင့် စွမ်းဆောင်ရည်များ နည်းပါးသောကြောင့် သက်ဆိုင်ရာဝန်ကြီးဌာနများနှင့် အဖွဲ့အစည်းများသည် ပြည့်စုံသော အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ရေးနည်းဖြင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးဆိုင်ရာ မူဘောင် ဖြစ်ပေါ်လာရန်အတွက် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု များစွာလိုအပ်ပါသည်။

ဥပဒေအသစ်များကို ရေးဆွဲခြင်းသာမက ဒစ်ဂျစ်တယ်ခေတ်၏ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများနှင့် နည်းပညာ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုအပြောင်းအလဲအပေါ်တွင် ထင်ဟပ်မှုရှိအောင် အချို့တည်ဆဲ ဥပဒေများ^(၁၅)¹⁵ ကို ပြင်ဆင်ရေးဆွဲခြင်းသည် လိုက်လျောညီထွေမှုရှိပြီး တသမတ်တည်း ဖြစ်စေသော ဥပဒေ မူဘောင်ကို ဖြစ်ပေါ်စေပါသည်။

ဥပဒေ အသစ်များကို ရေးဆွဲခြင်းသာမက နည်းပညာတိုးတက်မှုနှင့် ဒစ်ဂျစ်တယ်ခေတ်၏ စီးပွားရေး လုပ်ငန်းများနှင့် ထင်ဟပ်မှုမရှိနေသော အချို့တည်ဆဲဥပဒေများကို အခြေခံဥပဒေနှင့် လိုက်လျောညီထွေမှုရှိပြီး တသမတ်တည်းဖြစ်စေရန် ပြင်ဆင်ရေးဆွဲရန်လည်း လိုအပ်ပါသည်။

ပို့ဆောင်ရေးနှင့် ဆက်သွယ်ရေးဝန်ကြီးဌာနသည် အီလက်ထရောနစ်နည်းစနစ်ဖြင့် ဆက်သွယ် ဆောင်ရွက်ခြင်း၊ ပုဂ္ဂိုလ်ဆိုင်ရာလွတ်လပ်မှု(privacy) အား ကာကွယ်ခြင်း အပါအဝင် အိုင်စီတီကိစ္စရပ်များ အပေါ်တွင် စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများချမှတ်ခြင်းကို ဆောင်ရွက်နေသည့် အဓိကဝန်ကြီးဌာန တစ်ခု ဖြစ်သကဲ့သို့ စီးပွားရေးနှင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးဝန်ကြီးဌာနသည်လည်း စားသုံးသူကာကွယ်ရေး

¹⁴ (၁၄) ဤမူဝါဒသည် ၂၀၁၆ခုနှစ် ဩဂုတ်လတွင် ထုတ်ပြန်ခဲ့သော အမျိုးသားရည်မှန်းချက်များထဲမှ တစ်ခုအား အကောင်အထည်ဖော်ခြင်းဖြစ်ပြီး ဒစ်ဂျစ်တယ် စီးပွားရေးမြှင့်တင်ရန်နှင့် ဒစ်ဂျစ်တယ်လူ့အဖွဲ့အစည်းကို သိရှိလာစေရန်အတွက် ဦးဆောင်နေပါသည်။

¹⁵ (၁၅) အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ရေးနည်းဖြင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးနှင့်သက်ဆိုင်သော ဥပဒေများနှင့် စည်းမျဉ်းများအသေးစိတ်ကို ဤအစီရင်ခံစာ၏တွင် နောက်ဆက်တွဲတွင် ဖော်ပြထားသည်။

နှင့် အမှန်စင်စစ်ကုန်သွယ်ရေးနှင့် ကုန်သွယ်မှုလွယ်ကူ ချောမွေ့စေရေးအပေါ်တွင် စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများ ချမှတ်ခြင်းအတွက် တာဝန်ရှိပါသည်။

ပို့ဆောင်ရေးနှင့် ဆက်သွယ်ရေးဝန်ကြီးဌာနသည် အီလက်ထရောနစ်ဆိုင်ရာ ဆက်သွယ်ဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် သတင်းအချက်အလက်နှင့် လုံခြုံရေးကာကွယ်ခြင်း အပါအဝင် အိုင်စီတီ အခက်အခဲများဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများအတွက် အဓိကဝန်ကြီးဌာနတစ်ခုဖြစ်သကဲ့သို့ စီးပွားရေးနှင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးဝန်ကြီးဌာနသည်လည်း စားသုံးသူကာကွယ်ရေးနှင့် အမှန်တကယ်ကုန်သွယ်ရေးနှင့် ကုန်သွယ်မှု လွယ်ကူချောမွေ့စေရေးဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများအတွက် တာဝန်ရှိပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံတွင် အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ရေးနည်းဖြင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေး အသုံးပြုရေးကို မြှင့်တင်နိုင်ရန်အတွက် အောက်ဖော်ပြပါ မူဝါဒနယ်ပယ် (၃)ခု ကို ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်အောင် ဆောင်ရွက်ရန် လိုအပ်ပါသည်-

- (၁) အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ရေးနည်းဖြင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးအတွက် ဥပဒေရေးရာနှင့်စည်းမျဉ်းမူဘောင်များကို တိုးတက်ကောင်းမွန်စေခြင်းနှင့် ပြင်ဆင်ဆောင်ရွက်နိုင်ခြင်းသည် အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ဆောင်ရွက်ခြင်း၊ အီလက်ထရောနစ်ငွေပေးချေခြင်း၊ ပုဂ္ဂိုလ်ရေးဆိုင်ရာ အချက်အလက်ကာကွယ်ရေးနှင့် စားသုံးသူကာကွယ်ရေးတို့အတွက် လွန်စွာ အရေးပါပါသည်။ အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ရေးနည်းဖြင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးတွင်ကျယ်စွာ အသုံးပြုကြီးထွားလာစေရန် သင့်လျော်သော ပတ်ဝန်းကျင်တစ်ခု လိုအပ်ပါသည်။ အထူးသဖြင့် ဈေးကွက်ယန္တရားမှ အရင်းအမြစ်များကို ခွဲဝေချထားပေးခြင်းမရှိသော နယ်ပယ်များအတွက် ပတ်ဝန်းကျင်ကောင်းတစ်ခုကို ထူထောင်ခြင်းနှင့် ပိုမို ကောင်းမွန်စေရန် ဆောင်ရွက်ခြင်းတို့အတွက် အစိုးရမှ ကူညီ ထောက်ပံ့ပေးမှုကိုလည်း လိုအပ်ပါသည်။ အစိုးရ၏အခန်းကဏ္ဍမှာ အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ရေးနည်းဖြင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေး ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုကို တည်ငြိမ်လုံခြုံမှုပေးနိုင်စေရန်အတွက် လုံခြုံရေးနှင့် တည်ငြိမ်ရေးကို သေချာမှုရှိစေရန်အတွက် လက်လီလက်ကား ဈေးကွက်နှင့် အွန်လိုင်းဈေးကွက်ဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများနှင့် ဥပဒေ ရေးရာပြဋ္ဌာန်းချက်များကို ရေးဆွဲပေးရန် ဖြစ်ပါသည်။ နိုင်ငံတကာအလှူရှင်များ၏ သဘောထားမှတ်ချက်များနှင့်အညီ အာရှနှင့် ပစိဖိတ်ရှိ နယ်စပ်ဖြတ်ကျော် စက္ကူမဲ့ကုန်သွယ်မှု လွယ်ကူချောမွေ့စေရေးမူဘောင် သဘောတူညီချက် ကဲ့သို့သော နိုင်ငံတကာ ဥပဒေဆိုင်ရာ စာချုပ်စာတမ်းများ၏ အားသာချက်ကို ရယူခြင်းအပါအဝင် လက်ရှိ ဥပဒေများနှင့် စည်းမျဉ်းများ၏ တိုးတက်မှုများသည် စားသုံးသူကာကွယ်ရေး (recourse အပါအဝင်)၊ ပုဂ္ဂိုလ်ဆိုင်ရာ

လွတ်လပ်မှု (Privacy)၊ ဆက်သွယ်ဆောင်ရွက်မှု လုံခြုံရေး၊ ဆိုက်ဘာမူခင်းနှင့် အခြား ကိစ္စရပ်များကို ဖြေရှင်းရာတွင် အရေးပါ ပါသည်။

(၂) လူဦးရေ၏ ၆ ရာခိုင်နှုန်းသာ ဘဏ်အကောင့်ကို အသုံးပြုလျက်ရှိသောကြောင့် ဘဏ်ငွေ လွှဲခြင်းများကို ဆောင်ရွက်နိုင်ခြင်းမှာမရှိဘဲ ခရစ်ဒစ်ကတ် အသုံးပြုခြင်းမှာလည်း မရှိ သလောက် ရှားပါးပါသည်။ အီလက်ထရောနစ် ငွေပေးချေခြင်းများ အပေါ်တွင် ယုံကြည် မှု ရှိလာစေရန်မှာလည်း နောင်အနာဂတ် ခရီးရှည်တစ်ခုဖြစ်သကဲ့သို့ အသစ်ပေါ် ထွက်လာ သော Agent based Mobile wallet များအပေါ် လက်ခံနိုင်မှုတွင်လည်း မှုတည်နေမည် ဖြစ်ပါသည်။ အွန်လိုင်း ဘဏ်ဝန်ဆောင်မှုများကို မိုဘိုင်းဖုန်းပိုင်ရှင်များ၏ ၂ ရာခိုင်နှုန်း သာ အသုံးပြုလျက်ရှိပြီး အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ရေးနည်းဖြင့် ကူးသန်းရောင်း ဝယ်ရေး ဆက်သွယ်ဆောင်ရွက်မှုများ၏ ၉၅ ရာခိုင်နှုန်းခန့်ကို COD ငွေပေးချေမှုဖြင့် ပိုမို အသုံးပြုလျက်ရှိပါသည်။ ဘဏ်များသည်လည်း အွန်လိုင်း ငွေပေးချေခြင်းများအတွက် အဆင်သင့်ဖြစ်စေရန် နည်းပညာပိုင်းနှင့်နည်းလမ်းများတွင် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံရန် လိုအပ် ပါသည်။

(၃) ဒစ်ဂျစ်တယ် နည်းပညာဆိုင်ရာ တတ်မြောက်မှု၊ အိုင်စီတီ ကျွမ်းကျင်မှုနှင့် ဗဟုသုတ နည်းပါးခြင်းတို့ကြောင့် အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ရေးနည်းဖြင့် ကူးသန်းရောင်း ဝယ်ရေးကို အရွှေ့နှေးစေပါသည်။ ထို့ပြင် မြန်မာဘာသာစကားဖြင့် ပြုလုပ်ထားသော စင်္ကြံ (platform) များ ရှားပါးခြင်းနှင့် အစိုးရ၊ ပြည်သူနှင့် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများတွင် အင်္ဂလိပ် ဘာသာစကားတတ်မြောက် သူနည်းပါးသောကြောင့် ကုန်သည်များနှင့် စားသုံး သူများအား ဒစ်ဂျစ်တယ် နည်းပညာဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းများနှင့် အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ် ရေးနည်းဖြင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးတို့၏ အကျိုးကျေးဇူးများ၊ အားနည်းချက်နှင့် အန္တရာယ်များကို ပညာပေးရန် အရေးကြီးလှပါသည်။ ထို့အပြင် ပြည်သူများ၊ စီးပွားရေး နှင့် အစိုးရအပါအဝင် မြန်မာဘာသာစကားဖြင့် အကြောင်းအရာအပေါ် စိတ်ကြိုက် စင်္ကြံ(platform)များ နည်းပါးခြင်းနှင့် အင်္ဂလိပ်ဘာသာစကားဖြင့် ကန့်သတ်မှုများရှိ နေခြင်းတို့သည် ကုန်သည်များနှင့် စားသုံးသူများအား ဒစ်ဂျစ်တယ် Work နှင့် အီလက် ထရောနစ် ဆက်သွယ်ရေးနည်းဖြင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးတို့၏ အကျိုးကျေးဇူးများနှင့် အားနည်းချက်တို့ကို ပညာပေးရန် အရေးကြီးသည်။ ပြည်သူလူထုကို ဒစ်ဂျစ်တယ်ထုတ် ကုန်များနှင့် ပတ်သက်ပြီး ပညာပေးခြင်းနှင့် ပညာရေးဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းများသည် ၎င်းတို့၏ သင်ရိုးညွှန်းတမ်းများတွင် ဒစ်ဂျစ်တယ်နည်းပညာဆိုင်ရာ စာတတ်မြောက်မှုရှိ စေရေးသည် အစိုးရ၏ အဓိက အခန်းကဏ္ဍတွင် ပါဝင်ပါသည်။ အလားတူ တတိယအဖွဲ့

အစည်းများသည်လည်း အိုင်စီတီ နည်းပညာ ကွာဟမှု လျော့ချစေရန်အတွက် ကူညီ ထောက်ပံ့ပေးရ မည်ဖြစ်ပါသည်။

အင်တာနက် အသုံးပြုစီးပွားရေး (Internet economy) တွင် ပါဝင်သော ကုမ္ပဏီများ၊ အထူးသဖြင့် MSME များမှလည်း စားသုံးသူများကို ဒစ်ဂျစ်တယ် ဈေးဝယ်ခြင်းနှင့် ငွေပေးချေခြင်းများကို အွန်လိုင်း ဖြင့် ပိုမို အသုံးပြုပေးရန် ပညာပေးခြင်းများနှင့် တိုက်တွန်းအားပေးခြင်းများ ဆောင်ရွက် နိုင်ပါသည်။ ဖေဘုတ်အသုံးပြုသူများထက် ဒစ်ဂျစ်တယ် ထုတ်ကုန်များ အသုံးပြုသည့်သူများသည် ဖေဘုတ် အသုံးပြုသူများထက် နည်းပါးပါသည်။

လက်လီ ဖြန့်ချိရောင်းချသူများအနေဖြင့် အီလက်ထရောနစ်ဆက်သွယ်ရေးနည်းဖြင့် ကူးသန်းရောင်း ဝယ်ရေးကို တွင်ကျယ်စွာ ဆောင်ရွက်နေသည့် shop.com.mm^(၁၆)16 နှင့် RGO47^(၁၇)17 ကဲ့သို့သော စင်္ကြံ(platforms) များအပေါ် မှီခို၍ ၎င်းတို့၏လုပ်ငန်းကို ကြီးမားကျယ်ပြန့် တိုးတက် ကြီးထွား စေနိုင်ပါသည်။

ထိုကဲ့သို့ ခိုင်မာသောတိုးတက်မှုနှင့် ဒစ်ဂျစ်တယ်စနစ်သို့ ကူးပြောင်းလိုခြင်းများတို့ကြောင့် မြန်မာ နိုင်ငံအား စီးပွားရေးလုပ်ငန်း အရှိန်မြှင့်တင်လိုသူများနှင့် အကျိုးတူလုပ်ကိုင်လိုသူများ၏ စိတ်ဝင်စား မှုကို နည်းပညာ ဆန်းသစ် တီထွင်မှုများစတင်ပေးနိုင်ရန် ဆွဲဆောင်နေစေပါသည်။ ရေရှည်တွင် မြန်မာနိုင်ငံအတွင်း အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ရေးနည်းဖြင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးကို အရှိန် အဟုန်ဖြင့် ဆောင်ရွက်နိုင်ရန် လိုအပ်သော ဂေဟစနစ်ကို ဖန်တီးပေးနိုင်ရန် အစိုးရနှင့် ဘဏ်များမှ အကူအညီအထောက်အပံ့များကို ဖြည့်ဆည်းပေးလျက် ရင်းနှီးမြုပ်နှံသူများနှင့် Incubator များ ပိုမို လိုအပ်လာမည် ဖြစ်ပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံသည် ၎င်း၏ ဖွံ့ဖြိုးရေးမိတ်ဖက်များထံမှ နှစ်စဉ်လက်ခံရရှိသည့် ပုံမှန်အကူအညီ များကို ရရှိနိုင်ပြီး အချို့သောမိတ်ဖက်များမှာ မြန်မာနိုင်ငံ၏ ဒစ်ဂျစ်တယ်စီးပွားရေးကို စတင် စိတ်ဝင်စား မှုရှိလာပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံ၏ ကုန်သွယ်ရေးနှင့် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး အစီအစဉ်များ တွင် အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ရေးနည်းဖြင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးအား ပိုမို ကောင်းမွန်စွာ ပေါင်းစည်းဆောင်ရွက်နိုင်ရန် မြန်မာနိုင်ငံ၏ လိုလားချက်များကို ကူညီပေးနိုင်ပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံ သည် ၂၀၁၇ ခုနှစ်၊ ဒီဇင်ဘာလတွင် ကျင်းပခဲ့သော ကမ္ဘာ့ကုန်သွယ်ရေးအဖွဲ့၏ (၁၁) ကြိမ်မြောက်

¹⁶ (၁၆) ဤ site ကို ၂၀၁၈ ခုနှစ်တွင် အလီဘာဘာမှ Daraz Group က လုပ်ကိုင်နေသည်

¹⁷ (၁၇) RGO47 သည် ၂၀၁၃ ခုနှစ်တွင် စတင်ထူထောင်ခဲ့သော ပြည်တွင်းလုပ်ငန်းတစ်ခု ဖြစ်သည်။

ဝန်ကြီးများအစည်းအဝေးတွင် ဆွေးနွေးထုတ်ပြန်ခဲ့သည့် Joint Statement on Electronic Commerce 2017 တွင် ပူးပေါင်းပါဝင်ခဲ့ပါသည်။

ကမ္ဘာ့ကုန်သွယ်ရေးအဖွဲ့၊ ကမ္ဘာ့စီးပွားရေးဖိုရမ်နှင့် အီလက်ထရောနစ် ကမ္ဘာ့ကုန်သွယ်မှု စင်္ကြံ (Electronic World Trade Platform) တို့က စတင်ကျင်းပခဲ့သည့် အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ရေးနည်းဖြင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးဆိုင်ရာ အစိုးရ-ပုဂ္ဂလိက စကားဝိုင်းကို တွန်းအားပေးသည့် ကနဦးလုပ်ငန်းများမှလည်း မြန်မာနိုင်ငံအတွက် အကျိုးကျေးဇူးများစွာ ရှိနိုင်ပါသည်။

ပုံ ၂-၆ မြန်မာနိုင်ငံရှိ အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ရေးနည်းဖြင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးနှင့်ဆက်စပ်သည့် ဥပဒေများနှင့် စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများ

Study Areas		Country/Region			
		CA	LA	MM	VN
I Laws and regulations					
Electronic transaction					
Online transaction		○	△	△	○
Electronic payment system					
Domestic		○	○	○	○
Cross-border		x	○	x	x
E-money, crypto currency		○*	○*	○*	○*
FDI regulations					
Incentive mechanism		○	○	○	○
Free trade zones		○	○	○	○
Preferential tariff (like under EPA)		○	○	○	○
Insurance and settlement for custom clearance		○	○	○	○
II Privacy and personal data protection					
Personal data protection		△	△	△	○
III Online consumer protection					
Consumer protection		○	△	△	○
Standard for safety of products, law on labeling		○	○	△	○
IV Cybersecurity and cybercrime					
Cyber security		△	○	△	○
Penalty		△	○	△	○
V Content regulations					
IP rights		○	○	○	○
Liability regarding product and service		○	○	○	○
Geo-blocking		x	x	x	△
VI Domain names **					
VII Paperless					
Promotion of e-government		x	x	x	○
VIII Spam					
Anti-spam		x	x	x	○
IX Electronic Authentication and signature					
e-signature		○	○	○	○
X Data (**)					
Data transfer					
Domestic		x	x	○	○
Cross Border		x	○	x	x
Location of server and data center		x	△	x	○
Disclosure of source code		x	x	x	x
Use of open data		x	x	x	x

(*) Crypto ငွေကြေးအတွက် သီးခြားဥပဒေမရှိသေးပါ။

(**) အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ရေးနည်းဖြင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ခြင်းတွင် ဒေတာအချက်အလက်သည် အရေးကြီးသည့် အကြောင်းရင်းဖြစ်သည်ဟု လေ့လာတွေ့ရှိစဉ် အမှတ်စဉ် (၁၀) တွင် အသစ်ထပ်မံ ထည့်သွင်းခဲ့သည့် ဒေတာအချက်အလက်တွင် ဒေတာအချက်အလက်ဆိုင်ရာ အခက်အခဲ ပြဿနာများပါဝင်ပါသည်။ ယင်းတို့တွင် Domain Name သည် ဒေတာအချက်အလက် ထားရှိရာ

နေရာနှင့် ဆိုင်သည့်ကိစ္စ ဖြစ်သောကြောင့် အမှတ်စဉ်(၆) Domain names ကို ခြုံငုံနိုင်မည့် issue များလည်း ပါဝင်ပါသည်။

Note: CA: ကမ္ဘောဒီးယားနိုင်ငံ၊ LA: လာအိုနိုင်ငံ၊ MM: မြန်မာနိုင်ငံ၊ VN: ဗီယက်နမ်နိုင်ငံ၊ SG: စင်္ကာပူနိုင်ငံ၊ ASEAN: အီလက်ထရောနစ်ဆက်သွယ်ရေးနည်းဖြင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ခြင်း ဆိုင်ရာ အာဆီယံ သဘောတူစာချုပ်

Note: O: ဥပဒေစည်းမျဉ်းများ ရှိခြင်း/အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ခြင်း၊ Δ: ဥပဒေစည်းမျဉ်း များ မူကြမ်းပြုစုရေးဆွဲရေးခြင်း /သက်ဆိုင်ရာစည်းမျဉ်းများရှိနေခြင်း၊ X: ဥပဒေစည်းမျဉ်းမရှိခြင်း

(၁) အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ဆောင်ရွက်ရေး

ယေဘုယျအားဖြင့် စာချုပ်ဥပဒေ ၁၈၇၂ သည် ပုဂ္ဂလိက အဖွဲ့အစည်းများအကြား စာချုပ် စာတမ်းများ ချုပ်ဆိုမှုအပေါ် သက်ရောက်သော်လည်း ထိုဥပဒေသည် အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ် ဆောင်ရွက်မှုအတွက် သီးခြား ဖော်ပြထားမှု မရှိပါ။ နိုင်ငံတကာ ဆက်သွယ်ဆောင်ရွက်မှုအတွက် နိုင်ငံခြားနှင့် နှီးနွယ်သောအမှုကို ပြည်တွင်း တရားရုံးက စစ်ဆေးရာတွင် အသုံးပြုသောဥပဒေများ (Conflict of laws) နှင့် စပ်လျဉ်း၍ သီးခြားဥပဒေ မရှိသေးပါ။

အနည်းငယ် ခေတ်နောက်ကျနေသော ဆိုက်ဘာလုံခြုံရေးနှင့် အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ် ဆောင်ရွက်မှု ဥပဒေ၊ စည်းမျဉ်းများကို လွန်ခဲ့သော ၁၀ နှစ်ကျော်က အတည်ပြုခဲ့သော်လည်း အီလက် ထရောနစ် ဆက်သွယ်ရေးနည်းဖြင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေး အထောက်အကူပြု ဥပဒေ၊ စည်းမျဉ်း များ မရှိသေးပါ။

၂၀၁၂ ခုနှစ် တိုင်အောင် မြန်မာနိုင်ငံအပေါ် တစ်စိတ်တစ်ဒေသ အရေးယူခြင်းနှင့် ကန့်သတ် ချက်များကြောင့် နိုင်ငံတကာ Debit card များနှင့် Credit card များ အသုံးပြုမှုကို အကန့်အသတ် ဖြစ်နေပြီး ဘဏ်လုပ်ငန်းများဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများသည်လည်း ခေတ်နောက်ကျနေပါ သည်။ အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ရေးနည်းဖြင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးအတွက် အထောက် အကူပြုနိုင်သော ဥပဒေရေးရာနှင့် စည်းမျဉ်းမူဘောင်များ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုအပေါ် အပြုသဘော ဆောင်သော အကျိုးသက်ရောက်မှု ရှိစေခြင်းနှင့်အတူ ရင်းနှီးမြုပ်နှံသူများ စိတ်ချနိုင်စေရန် စီးပွားရေး နှင့်ဆက်နွယ်သော ဥပဒေများ၊ စည်းမျဉ်းများကို လွန်ခဲ့သော (၂)နှစ်တွင် ထုတ်ပြန်နိုင်ခဲ့သည်။

(၂) ပုဂ္ဂိုလ်ဆိုင်ရာ လွတ်လပ်မှုနှင့် ကိုယ်ပိုင်သတင်းအချက်အလက်များကာကွယ်ရေး

ပြည်ထောင်စုသမ္မတ မြန်မာနိုင်ငံတော် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပုဒ်မ ၃၅၇ အရ အစိုးရ သည် နိုင်ငံသားများ၏ အိုးအိမ်၊ ပိုင်ဆိုင်မှု၊ စာရွက်စာတမ်းများနှင့် အခြား ဆက်သွယ်ရေးဆိုင်ရာ များ၏ လုံခြုံမှုကို ကာကွယ်ပေးရမည်ဟု ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ ပြဋ္ဌာန်းချက်တွင် ပြဋ္ဌာန်းထား

သော်လည်း မြန်မာနိုင်ငံတွင် အချက်အလက်ဆိုင်ရာ အကာအကွယ်ပေးသည့် ဥပဒေများ သီးခြား ရေးဆွဲထားခြင်း မရှိသေးပါ။

ဆက်သွယ်ရေးဥပဒေ (၂၀၁၂) တွင် ပုဂ္ဂိုလ်ရေးဆိုင်ရာ အချက်အလက် ကာကွယ်ရေးကို ပြဋ္ဌာန်းထား သော်လည်း မြန်မာနိုင်ငံအတွင်းရှိ လူပုဂ္ဂိုလ်များ၊ ဌာနများ၊ အဖွဲ့အစည်းများနှင့် ပြည်တွင်းပြည်ပတွင် နေထိုင်သော မြန်မာနိုင်ငံသားများအတွက်သာ အကျုံးဝင်သည်။ နိုင်ငံသားများ၏ လွတ်လပ်စွာ သွားလာလှုပ်ရှားခွင့်၊ နေထိုင်ခွင့်နှင့် ပြောဆိုခွင့်အပြင် ပုဂ္ဂလိကရေးရာများကို ကာကွယ်ပေးနိုင်ရန် အလေးထားရေးဆွဲထားသော နိုင်ငံသားများ၏ ပုဂ္ဂိုလ်ဆိုင်ရာလွတ်လပ်မှုနှင့် ပုဂ္ဂိုလ်ဆိုင်ရာ လုံခြုံမှု ကို ကာကွယ်ပေးရေးဥပဒေ (၂၀၁၇) အား ၂၀၁၇ ခုနှစ်၊ မတ်လ ၈ ရက်နေ့တွင် ပြဋ္ဌာန်းခဲ့သည်။

အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ဆောင်ရွက်ရေးဆိုင်ရာ ဥပဒေကို ၂၀၀၄ ခုနှစ်၊ ဧပြီလ ၃၀ ရက် နေ့တွင် ပြဋ္ဌာန်းခဲ့ပြီး ဤဥပဒေပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်များသည် ပြည်တွင်းနှင့် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ အပေး အယူများ၊ ဆက်သွယ်ဆောင်ရွက်မှုများ၊ အစီအစဉ်များ၊ သဘောတူညီချက်များ၊ စာချုပ်များနှင့် သတင်းအချက်အလက် ဖလှယ်ခြင်းနှင့် သိုလှောင်ခြင်း အပါအဝင် စီးပွားရေးနှင့် ကူးသန်းရောင်း ဝယ်ရေး မဟုတ်သော လုပ်ဆောင်ချက်များနှင့် စီးပွားရေးနှင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးနှင့် ဆက်စပ် သော မည်သည့် အီလက်ထရောနစ် မှတ်တမ်းနှင့် အီလက်ထရောနစ် အချက်အလက်တို့ကိုမဆို အကျုံးဝင်သည်။

(၃) အွန်လိုင်းစားသုံးသူကာကွယ်ရေး

၂၀၁၉ ခုနှစ်၊ မတ်လ ၁၅ ရက်တွင် ပြဋ္ဌာန်းခဲ့သည့် စားသုံးသူကာကွယ်ရေး ဥပဒေ (၂၀၁၉) တွင် အခန်း ၂၅ ခန်းနှင့် ပုဒ်မ ၈၄ ခုပါဝင်ပြီး စားသုံးသူနှင့် ၎င်းတို့၏ အခွင့်အရေးများနှင့် တာဝန်ဝတ္တရား များကို သတ်မှတ်ဖော်ပြထားပါသည်။ မမျှတသော အလေ့အကျင့်များနှင့် သတင်းမှား ဖြန့်ဝေခြင်းများအား တားမြစ်ချက်များကိုလည်း ဖော်ပြထားသည်။

ကုန်ပစ္စည်းများနှင့် ဝန်ဆောင်မှုများအတွက် အာမခံချက်ဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်များသည် အချို့ အခြေ အနေများမှာ ဤကဲ့သို့သော အာမခံချက်သည် မရှိမဖြစ်လိုအပ်ခြင်းရှိမရှိကဲ့သို့ လည်းကောင်း (ဥပမာ - ထုတ်လုပ်သူ၊ လက်ကားရောင်းဝယ်သူနှင့် လက်လီရောင်းဝယ်သူ) မည်သူက ဆောင်ရွက်ရန် တာဝန်ရှိသည် ကဲ့သို့သော ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို ရှင်းလင်းစွာ ဖော်ပြထားခြင်းမရှိပါ။ ယခင် ပြဋ္ဌာန်း ခဲ့သော စားသုံးသူကာကွယ်ရေး ဥပဒေတွင် ကနဦး ပြဋ္ဌာန်းခဲ့သည့် တံဆိပ်ကပ်ရန် လိုအပ်သည်ဟု သတ်မှတ်ချက်အား အမျိုးမျိုးသော လူသုံးကုန်ပစ္စည်းတွင် မြန်မာဘာသာဖြင့် တံဆိပ်ကပ်ရန် လိုအပ် ကြောင်းကို ကြေညာချက် (အမှတ် ၁/၂၀၁၉၊ ၂၀၁၉ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီလ ၁၇)ဖြင့် အစားထိုး သတ်မှတ် ခဲ့သည်။ သို့သော်လည်း အလားတူကြေညာချက်မှာ လက်ရှိပြင်ဆင်လျက်ရှိသည်ဟု ယူဆရသော် လည်း ထိုကြေညာချက်မှာ ဥပဒေအသစ်အောက်တွင် သက်ရောက်ခြင်း ရှိ/မရှိ မသေချာပါ။

ဤ ဥပဒေနှင့်အညီ စားသုံးသူ အခွင့်အရေးများကို ကာကွယ်ရန် အလို့ငှာ ဖြစ်ပေါ်တိုးတက်မှု အသစ်များလည်းရှိပါသည်။ ၂၀၁၉ ခုနှစ်၊ ဇွန်လ ၁၉ ရက်နေ့ထုတ် Myanmar Business Today စာစောင်တွင် ဖော်ပြထားချက်အရ စီးပွားရေးနှင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးဝန်ကြီးဌာနနှင့် ပြည်ထောင်စု သမ္မတမြန်မာနိုင်ငံ ကုန်သည်များနှင့်စက်မှုလက်မှု လုပ်ငန်းရှင်များအသင်းချုပ်တို့ ပူးပေါင်း၍ ဒစ်ဂျစ်တယ် စီးပွားရေးအသင်းအဖွဲ့ (Digital Economy Association) ကို ဖွဲ့စည်းမည်ဖြစ်ပြီး ၎င်း၏ ရည်ရွယ်ချက်မှာ အွန်လိုင်းပေါ်တွင် ရောင်းချသော ထုတ်ကုန်များနှင့် ပတ်သက်သော အငြင်းပွားမှုများအား ဖြေရှင်းပေးနိုင်ရန် ဖြစ်ပါသည်။ ယခုချိန်ထိ နိုင်ငံတွင်း ဆက်သွယ်ဆောင်ရွက်မှုများအား လွှမ်းခြုံနိုင်ရန်သာ ရည်ရွယ်ထားသော်လည်း နောင်တွင် နယ်စပ်ဖြတ်ကျော် ဆက်သွယ်ဆောင်ရွက်မှုများကိုပါ လွှမ်းခြုံလာနိုင်မည်ဟု မျှော်မှန်းထားသည်။

(၄) ဆိုက်ဘာလုံခြုံရေးနှင့် ဆိုက်ဘာပြစ်မှု

မြန်မာနိုင်ငံတွင် ဆိုက်ဘာပြစ်မှု/ဆိုက်ဘာလုံခြုံရေးဆိုင်ရာ သီးခြားဥပဒေ မရှိသေးပါ။

(၅) ပါဝင်သောအကြောင်းအရာများ(Content) ဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်း

မြန်မာနိုင်ငံတွင် ကုန်အမှတ်တံဆိပ်မူပိုင်ခွင့် ဥပဒေ ၂၀၁၉၊ တီထွင်မှုမူပိုင်ခွင့်ဥပဒေ ၂၀၁၉၊ စက်မှု ဒီဇိုင်းမူပိုင်ခွင့် ဥပဒေ ၂၀၁၉ နှင့် စာပေနှင့်အနုပညာမူပိုင်ခွင့်ဥပဒေတို့အား မပြဋ္ဌာန်းနိုင်သေးသည့် အချိန်တွင် မူပိုင်ခွင့် ကာကွယ်ရေးအတွက် အထူးသဖြင့် ကုန်အမှတ်တံဆိပ်နှင့်ပတ်သက်၍ အောက်ဖော်ပြပါ ဥပဒေများနှင့် သက်ဆိုင်ပါသည်-

- The Code of Civil Procedure, 1908
- The Penal Code, 1860
- The Specific Relief Act, 1877
- The Sea Customs Act, 1878
- The Myanmar Merchandise Marks Act, 1889
- The Code of Criminal Procedure, 1898
- Registration of Deeds Law, 2018
- The Myanmar Copyright Act, 1914
- The Land Customs Act; 1924
- The Myanmar Patents and Designs (Emergency Provisions) Act, 1946

အထက်တွင် ဖော်ပြထားသည့် သီးခြားမူပိုင်ခွင့်ဥပဒေများအား မကြာသေးမီက ပြဋ္ဌာန်းခဲ့ပြီး ဖြစ်သောကြောင့် မည်သူမဆို မြန်မာနိုင်ငံအတွင်း မူပိုင်ခွင့်အား ကာကွယ်လိုပါက ထိုကဲ့သို့သော မူပိုင်ခွင့်နှင့်သက်ဆိုင်သည့် သီးခြားဖော်ပြပါ ဥပဒေများနှင့် အကျုံးဝင်သည်။ အောက်တွင် ကုန်အမှတ်

တံဆိပ်ဥပဒေနှင့် မူပိုင်ခွင့်ဥပဒေတို့ကို အကျဉ်းချုံး ဖော်ပြထားပါသည်။ ဉာဏပစ္စည်း မူပိုင်ခွင့်ဆိုင်ရာ Content Regulations နှင့်ပတ်သက်၍ ကမ္ဘာ့ကုန်သွယ်ရေးအဖွဲ့၏ Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights (TRIPS) သဘောတူညီချက်အား လိုက်နာနိုင်ရန်အတွက် ကုန်အမှတ် တံဆိပ်ဥပဒေနှင့် မူပိုင်ခွင့်ဥပဒေတို့ကို အသစ်ပြဋ္ဌာန်းခဲ့သည်။

မြန်မာနိုင်ငံတွင် သီးခြားထုတ်ကုန်များဘေးကင်းရန် အစီအမံများကို စောင့်ကြည့်ပြီး အကောင် အထည်ဖော်နေသည့် အစိုးရဝန်ကြီးဌာနများနှင့် ပုဂ္ဂလိက အဖွဲ့အစည်းများစွာ ရှိသည်။

စီးပွားရေးနှင့်ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးဝန်ကြီးဌာန၏ ကြီးကြပ်မှုအောက်တွင် စားသုံးသူ ကာကွယ်ရေး ဥပဒေသည် ယေဘုယျအားဖြင့် ထုတ်ကုန်များနှင့် ဝန်ဆောင်မှုများအား လုံခြုံစိတ်ချစေရန် ရည်ရွယ်ထားသည်။ ဤဥပဒေသည် ဥပမာအားဖြင့် ကုန်ပစ္စည်းများနှင့်ဝန်ဆောင်မှုများသည် သတ်မှတ် ထားသော စံသတ်မှတ်ချက်များနှင့် အရည်အသွေးပြည့်မီမှုရှိသည်ဟု မှားယွင်းစွာဖော်ပြပြီး စားသုံး သူများအား လိမ်လည်လှည့်ဖျား၍ ကုန်ပစ္စည်းများနှင့် ဝန်ဆောင်မှုများအား ရောင်းချခြင်း (သို့မဟုတ်) ဝယ်ယူခြင်းကဲ့သို့ ဥပဒေချိုးဖောက်သူများကို ထောင်ဒဏ်သတ်မှတ်ပြဋ္ဌာန်းထားသည်။

(၆) Domain Name များ

ယခုအချိန်တွင် Data Center နှင့် Server များထားရှိသည့်နေရာ (သို့မဟုတ်) Source code ရယူခြင်း (disclosure of source code)အတွက် သီးခြား ဥပဒေပြုမှုများ မရှိသေးပါ။

(၇) စက္ကူမဲ့

၂၀၁၃ ခုနှစ်တွင် အစိုးရသည် အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ရေးနည်းဖြင့် ကူးသန်းရောင်း ဝယ်ရေး ဥပဒေအသစ်ကို မူကြမ်းရေးဆွဲပြုစုနိုင်ရန်အတွက် ပုဂ္ဂလိကကဏ္ဍမှ ကိုယ်စားလှယ်များ၊ ပြည်တွင်း နှင့်နိုင်ငံတကာမှ နည်းပညာနှင့် ဥပဒေရေးရာကျွမ်းကျင် ပညာရှင်များ ပါဝင်သော ဝန်ကြီးဌာန ကော်မတီအဖွဲ့အား တရားဝင်ဖွဲ့စည်းခဲ့ပါသည်။ မည်သို့ပင်ဆိုစေကာမူ အီလက်ထရောနစ် ဆက် သွယ်ရေးနည်းဖြင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေး ဥပဒေရေးဆွဲချမှတ်နိုင်ရေးတွင် ကန့်သတ်မှုများ ရှိနေ သေးသည်။ ယခုအချိန်တွင် စီးပွားရေးနှင့်ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးဝန်ကြီးဌာနသည် အီလက်ထရော နစ် ဆက်သွယ်ရေးနည်းဖြင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေး ဥပဒေမူကြမ်းအား ပြန်လည် အစပြု ရေးဆွဲ နိုင်ရေးအတွက် ကမ္ဘာ့ဘဏ်မှ အကူအညီရရှိနေသော်လည်း ဤအစီရင်ခံစာကို ထုတ်ပြန်သည့် အချိန် ထိ မူကြမ်း မရရှိသေးပါ။

ထို့အပြင် အစိုးရသည် e-Governance Master Plan 2016-2020 ၏ လမ်းညွှန်ချက်ကို အသုံးပြု၍ ကမ္ဘာ့ဘဏ်၏အကူအညီဖြင့် အိုင်စီတီ ဥပဒေကို မူကြမ်းရေးဆွဲနိုင်ရန် စတင် လုပ်ဆောင်ခဲ့ပါသည်။ လက်ရှိ တည်ဆဲဥပဒေများတွင် အိုင်စီတီ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုနှင့် ကွန်ပျူတာနည်းပညာကို အစိုးရ အုပ်ချုပ်ရေးယန္တရားတွင် အသုံးပြုမှုများ ပါဝင်သော်လည်း အီလက်ထရောနစ် အစိုးရ (e-

Government) စနစ်အား အထောက်အကူဖြစ်စေသည့် Principal tools များ ပါဝင်ခြင်းမရှိသည်ကို သတိပြုမိပါသည်။ ထို့ကြောင့် အစိုးရသည် သက်ဆိုင်ရာ ဝန်ကြီးဌာနများမှတစ်ဆင့် တည်ဆဲ ဥပဒေ များတွင် အီလက်ထရောနစ် အစိုးရ (e-Government) ၏ သွင်ပြင်လက္ခဏာနှင့် ရည်ရွယ်ချက်တို့ကို ရှင်းလင်းစွာ အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုထည့်သွင်း၍ ပြင်ဆင်ပေးရန် (သို့မဟုတ်) ဥပဒေအသစ်များ ရေးဆွဲ ပြဋ္ဌာန်းပေးရန် ကတိပြုခဲ့သည်။

(၈) တောင်းဆိုခွင့်ပြုထားခြင်းမရှိဘဲ ပေးပို့လာသည့် အီးမေးလ်၊ စာများ

Geo-blocking နှင့် anti-spam တို့အတွက် သီးခြား ဥပဒေပြုမှုများ မရှိပါ။

(၉) အီလက်ထရောနစ်နည်းစနစ်ဖြင့် မူရင်းစစ်မှန်ကြောင်း စစ်ဆေးခြင်းနှင့် အီလက် ထရောနစ် ထိုးမြဲလက်မှတ်

အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ဆောင်ရွက်ရေးဥပဒေတွင် အီလက်ထရောနစ်ထိုးမြဲလက်မှတ် ဆို သည်မှာ အီလက်ထရောနစ်မှတ်တမ်း၏ ပင်ရင်းစစ်မှန်ကြောင်းနှင့် ပြင်ဆင်မှု (သို့မဟုတ်) အစား ထိုးမှု မရှိကြောင်းတို့ကို အတည်ပြုရန် အီလက်ထရောနစ်နည်းပညာဖြင့်ဖြစ်စေ၊ အလားတူ အခြား နည်းပညာတစ်ရပ်ရပ်ဖြင့်ဖြစ်စေ ကိုယ်တိုင် (သို့မဟုတ်) ကိုယ်စားစီစဉ်ထားသည့် သင်္ကေတ (သို့မ ဟုတ်) အမှတ်အသားကို ဆိုလိုပါသည်။

ထို့အပြင် သက်သေခံအက်ဥပဒေကို ပြင်ဆင်သည့်ဥပဒေတွင် သတင်းအချက်အလက်စနစ် တစ်ခု အတွင်း (သို့မဟုတ်) သတင်းအချက်အလက်စနစ်တစ်ခုမှ အခြားတစ်ခုသို့ ကူးပြောင်းရန်အတွက် အီလက်ထရောနစ် ဖြင့်ဖြစ်စေ၊ သံလိုက်ခါတ်ဖြင့်ဖြစ်စေ၊ အလင်းတန်းဖြတ်သန်းခြင်းနည်းဖြင့် ဖြစ်စေ၊ အလားတူအခြား နည်းပညာတစ်ရပ်ရပ်ဖြင့်ဖြစ်စေ ထုတ်လုပ်ထားသော၊ ပေးပို့ထားသော၊ လက်ခံ ရရှိထားသော (သို့မဟုတ်) သိမ်းဆည်းထားသော မည်သည့် မှတ်တမ်းကိုမဆို တရားရုံးသို့ သက်သေ ခံအဖြစ် တင်သွင်းနိုင်သည်ဟု ဖော်ပြထားသည်။

(၁၀) အချက်အလက်များ

ယခုအချိန်တွင် မြန်မာနိုင်ငံ၌ စံသတ်မှတ်ထားသော အချက်အလက်ဒီဇိုင်းပုံစံနှင့် Open data အသုံးပြုခြင်းတို့ အတွက် သီးခြားဥပဒေပြုထားခြင်း မရှိသေးပါ။

၂.၃.၂ အခက်အခဲများနှင့် စိန်ခေါ်မှုများ

၂၀၁၄ ခုနှစ်တွင် ဆက်သွယ်ရေးကဏ္ဍ ဈေးကွက်ဖြေလျှော့ပြီးနောက် နိုင်ငံတွင် မိုဘိုင်းဖုန်း အသုံးပြု မှုသည် ရုတ်တရက် မြင့်တက်လာခဲ့သည်။ မိုဘိုင်းဖုန်း အသုံးပြုမှုနှုန်းသည် ၁၀၀ ရာခိုင်နှုန်း နီးပါး သို့ရောက်ရှိလာပြီး စမတ်ဖုန်းအသုံးပြုမှုမှာ ၈၀ ရာခိုင်နှုန်းအထက်တွင် ရှိပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံ၏ အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ရေးနည်းဖြင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေး ဈေးကွက် ပမာဏ သည် ယနေ့ချိန်တွင် တိုးတက်လျက်ရှိသည်။ သို့သော်လည်း မြန်မာနိုင်ငံ၏ အီလက်ထရောနစ်

ဆက်သွယ်ရေးနည်းဖြင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးဆိုင်ရာ စီးပွားရေးဈေးကွက်၏ ပမာဏ မှာ ၂၀၁၉ ခုနှစ်တွင် အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၁၄.၃ သန်းမျှသာဖြစ်ပြီး CLMV နိုင်ငံများတွင် အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ရေးနည်းဖြင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးမှတစ်ဆင့် တစ်ဦးချင်း ဝယ်ယူသည့် ဈေးနှုန်းမှာ အနည်းဆုံးဖြစ်သည်။

နည်းပညာကုမ္ပဏီအသစ်များနှင့် ကုန်သည်များအနေဖြင့် ၎င်းတို့၏ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများကို တိုးချဲ့ခြင်းနှင့် နိုင်ငံအတွင်း အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ရေးနည်းဖြင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေး အသုံးပြုခြင်းတို့ကို သိသာသော ပိတ်ပင်တားဆီးမှုများစွာ ရှိနေသေးသည်။ အချို့သော အဓိက အခက် အခဲများမှာ အောက်ပါအတိုင်း ဖြစ်ပါသည်။

(က) အီလက်ထရောနစ်ဆက်သွယ်ဆောင်ရွက်ရေး

- အီလက်ထရောနစ်ဆက်သွယ်ဆောင်ရွက်ရေးဥပဒေ(၂၀၀၄)

မြန်မာနိုင်ငံတွင် အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ရေးနည်းဖြင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးဆိုင်ရာ ဥပဒေ မရှိသေးပါ။ စီးပွားရေးနှင့်ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးဝန်ကြီးဌာနသည် ၂၀၁၈ ခုနှစ်တွင် အီလက် ထရောနစ် ဆက်သွယ်ရေးနည်းဖြင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးဆိုင်ရာ ဥပဒေကို မူကြမ်းရေးဆွဲမည့် အစီအစဉ်ကို ထုတ်ပြန် ကြေညာခဲ့သော်လည်း ဥပဒေအာဏာ တည်မည့်ကာလမှာ ရှင်းလင်းခြင်း မရှိပါ။ လက်ရှိတွင် အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ဆောင်ရွက်ရေး ဥပဒေ (၂၀၀၄) သည် အီလက် ထရောနစ် ဆက်သွယ်ရေးနည်းဖြင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးဆိုင်ရာ ဆက်သွယ်ဆောင်ရွက်ရေးအပေါ် လွှမ်းခြုံမှုရှိပါသည်။ ထိုဥပဒေတွင် အီလက်ထရောနစ် ထိုးမြဲလက်မှတ်နှင့် အီလက်ထရောနစ် မှတ်တမ်းအပါအဝင် အချို့သော အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ရေးနည်းဖြင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေး ဆိုင်ရာနှင့် ဆက်နွယ်သည့် အပိုင်းများကို ပြဋ္ဌာန်းထားသော်လည်း ထိုအပိုင်းတို့မှာ ယေဘုယျ အား ဖြင့်သာ ဖော်ပြထားသဖြင့် ပြန်လည် ပြင်ဆင်ရန် လိုအပ်နေပါသည်။

အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ဆောင်ရွက်ရေး ဥပဒေတွင် ဖွဲ့စည်းရန်ပြဋ္ဌာန်းထားသော အီလက် ထရောနစ် ဆက်သွယ်ဆောင်ရွက်ရေး ဗဟိုအဖွဲ့နှင့် အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ဆောင်ရွက်ရေး ကြီးကြပ်မှုအဖွဲ့တို့သည် အပြည့်အဝလည်ပတ်နိုင်မှုမရှိသေးဘဲ တိုးတက်မှုများ ဖြစ်ပေါ်လာစေရန် လိုအပ် နေပါသေးသည်။ ဥပမာအားဖြင့် ပို့ဆောင်ရေးနှင့်ဆက်သွယ်ရေးဝန်ကြီးဌာန လက်အောက်ရှိ ဆက်သွယ် ရေးညွှန်ကြားမှုဦးစီးဌာနအား ဆောင်ရွက်ရန် ဖော်ပြထားသော်လည်း ၎င်း၏ အခန်းကဏ္ဍနှင့် လုပ်ငန်း တာဝန်များနှင့် အခြားသက်ဆိုင်သော ဝန်ကြီးဌာနများနှင့် ပူးပေါင်း ဆောင်ရွက်မှုများအတွက် ရှင်းလင်းစွာ ဖော်ပြထားခြင်း မရှိပါ။ ထို့အပြင် ဗဟိုအဖွဲ့နှင့် ကြီးကြပ်မှုအဖွဲ့မှ သတ်မှတ်ထားသော တရားမဝင် လုပ်ရပ်များအား ရဲဌာနသို့ စုံစမ်းစစ်ဆေးမှုများ ပြုလုပ်ရန် လွှဲပြောင်းရမည်ဖြစ်ပြီး

သို့သော်လည်း ချိုးဖောက်မှုများနှင့် စုံစမ်းစစ်ဆေးမှု လုပ်ရပ်များကို ဖော်ထုတ်ရန်အတွက် ဗဟုသုတ၊ အတွေ့အကြုံ နှင့် စွမ်းဆောင်ရည်များ နည်းပါးနေပါသည်။

(ခ) ပုဂ္ဂိုလ်ဆိုင်ရာလွတ်လပ်မှုနှင့် ပုဂ္ဂိုလ်ရေးရာအချက်အလက်ကာကွယ်ခြင်း

- ပုဂ္ဂိုလ်ဆိုင်ရာလွတ်လပ်မှုနှင့် ပုဂ္ဂိုလ်ဆိုင်ရာလုံခြုံမှုကို ကာကွယ်ပေးရေး ဥပဒေ (၂၀၁၇) မြန်မာနိုင်ငံတွင် ပုဂ္ဂိုလ်ဆိုင်ရာ အချက်အလက် ကာကွယ်ရေးအတွက် သီးခြားဥပဒေ မရှိသေးပါ။ တည်ဆဲဥပဒေဖြစ်သည့် နိုင်ငံသားများ၏ ပုဂ္ဂိုလ်ဆိုင်ရာလွတ်လပ်မှုနှင့် ပုဂ္ဂိုလ်ဆိုင်ရာလုံခြုံမှုကို ကာကွယ်ပေးရေး ဥပဒေသည် ပြည်ထဲရေးဝန်ကြီးဌာနအောက်တွင်ရှိသည်။ ပို့ဆောင်ရေးနှင့် ဆက်သွယ်ရေးဝန်ကြီးဌာနမှ ပုဂ္ဂိုလ်ဆိုင်ရာ အချက်အလက်ကာကွယ်ရေးအတွက် စောင့်ကြည့်နေစဉ်အတွင်း မှာပင် ပြည်ထဲရေးဝန်ကြီးဌာနနှင့် ပို့ဆောင်ရေးနှင့်ဆက်သွယ်ရေးဝန်ကြီးဌာနတို့အကြား အခန်းကဏ္ဍနှင့် လုပ်ငန်းတာဝန်များမှာ ရှင်းလင်းမှုမရှိပါ။ မြန်မာနိုင်ငံ၌ အထူးသဖြင့် ပုဂ္ဂိုလ်ဆိုင်ရာ အချက်အလက်တွင် မည်သည်တို့ကို ကာကွယ်ရမည်ကို ရှင်းလင်းစွာ သတ်မှတ်ထားခြင်း မရှိသည့်အတွက် အမှန်တကယ်လုပ်ငန်းလုပ်ဆောင်နိုင်ရန်အတွက် နယ်ပယ်များကို သတ်မှတ်ထားရန် လိုအပ်ပါသည်။

(ဂ) အီလက်ထရောနစ်နည်းဖြင့် ငွေပေးချေခြင်း

- ငွေရေးကြေးရေးအဖွဲ့အစည်းများ ဥပဒေ (၂၀၁၆)
- အီလက်ထရောနစ်ကတ်ဖြင့်ပေးချေမှုဆိုင်ရာ ညွှန်ကြားချက် (၂/၂၀၁၂)
- မိုဘိုင်းငွေရေးကြေးရေးဝန်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းများဆိုင်ရာစည်းမျဉ်း (၂၀၁၆)

ငွေရေးကြေးရေးအဖွဲ့အစည်းများ ဥပဒေ (၂၀၁၆)၊ အီလက်ထရောနစ်ကတ်ဖြင့် ပေးချေမှုဆိုင်ရာ ညွှန်ကြားချက် (၂/၂၀၁၂)နှင့် မိုဘိုင်းငွေရေးကြေးရေး ဝန်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းများဆိုင်ရာစည်းမျဉ်း (၂၀၁၆) တို့ကဲ့သို့သော အမျိုးမျိုးသော ဥပဒေများနှင့် စည်းမျဉ်းများ ရှိပါသည်။ ၎င်းတို့သည် သီးခြား ငွေပေးချေခြင်းနှင့် ဝန်ဆောင်မှုများအား ညွှန်ကြားထားသော်လည်း ပြည့်စုံခြင်းမရှိပါ။ ကြိုတင် ငွေဖြည့်ကတ် အသုံးပြုခြင်းနှင့် QR ကုဒ် ငွေပေးချေခြင်း တို့ကဲ့သို့သော အချို့ပြဋ္ဌာန်းချက်များ ပါဝင်ခြင်းမရှိပါ။ ယခုလက်ရှိတွင် ပုဂ္ဂလိက ဆက်သွယ်ရေးကုမ္ပဏီ သုံးခု (Telenor, Ooredoo, Mytel) နှင့် အမျိုးသား ဆက်သွယ်ရေးကုမ္ပဏီ (MPT) တို့သည် မိုဘိုင်း ငွေရေးကြေးရေး ဝန်ဆောင်မှုပေးသူ အဖြစ် မှတ်ပုံတင်ထားပြီး ဝန်ဆောင်မှုများ ပေးလျက်ရှိသည်။ ဘဏ်နှင့်ပတ်သက်၍ အသိပညာတတ်မြောက်မှု၊ ငွေသားမဲ့ဆက်သွယ်ဆောင်ရွက်မှုများအပေါ်တွင် ယုံကြည် စိတ်ချမှု၊ ဘဏ်အချင်းချင်း အပြန်အလှန် ချိတ်ဆက်နိုင်မှုတို့ မရှိသလောက်နည်းပါးသောကြောင့် အီလက်ထရောနစ်နည်းဖြင့် ငွေပေးချေခြင်းများတွင် ကန့်သတ်ချက်များရှိနေသေးသည်။ ထို့အပြင် ငွေရေးကြေးရေး အဖွဲ့အစည်းများ ဥပဒေ အခန်း ၁၈ တွင် မြန်မာနိုင်ငံတော်ဗဟိုဘဏ်မှ e-Money၊ e-banking နှင့် Mobile

banking တို့အတွက် လိုအပ်သော စည်းမျဉ်းများနှင့် ညွှန်ကြားချက်များ ထုတ်ပြန်ပေးရန် ဖော်ပြ ထားပြီး ယခုချိန်တွင် အထက်ပါ စည်းမျဉ်းများမှာ မူကြမ်းအဆင့်တွင်သာရှိပါသေးသည်။

(၄) ဆိုက်ဘာလုံခြုံရေးနှင့် ဆိုက်ဘာပြစ်မှု

ဆိုက်ဘာပြစ်မှုနှင့် ဆိုက်ဘာလုံခြုံရေးအတွက် သီးခြားဥပဒေမရှိသေးပါ။ ပို့ဆောင်ရေးနှင့် ဆက်သွယ် ရေးဝန်ကြီးဌာနသည် ဒစ်ဂျစ်တယ်မူဝါဒများ၏ အခြေခံဥပဒေကို ၂၀၁၉ခုနှစ်၊ ဩဂုတ်လ^(၁၈) ကုန်ပိုင်းမှစ မူကြမ်း ရေးဆွဲလျက်ရှိပါသည်။ ဤဥပဒေတွင် ဆိုက်ဘာလုံခြုံရေး၊ အီလက်ထရောနစ် အစိုးရ(e-Government)၊ အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ရေးနည်းဖြင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေး (e-commerce)၊ ပုဂ္ဂိုလ်ဆိုင်ရာ အချက်အလက်ကာကွယ်ရေး အစရှိသည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်များ ပါဝင်မည်ဟု မျှော်မှန်းပါသည်။ ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ ဆိုက်ဘာပြစ်မှုများသည် မြန်မာနိုင်ငံအပါအဝင် ထွန်းသစ်စင်ိုင် များအား ခြိမ်းခြောက်နေသောကြောင့် ဆိုက်ဘာပြစ်မှု/ ဆိုက်ဘာလုံခြုံရေးဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းမူ ဘောင်ကို ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းနိုင်ရန်မှာ အရေးပေါ်ကိစ္စရပ် တစ်ခုပင်ဖြစ်သည်။ သို့သော် ဥပဒေ မူကြမ်း ပြုစုနိုင်ရေးနှင့် အကောင်အထည်ဖော်ရေးဆွဲနိုင်ရေး အစီအစဉ်မှာလည်း အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ရေးနည်းဖြင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို မူကြမ်းပြုစုနိုင်ရေး ကဲ့သို့ပင် အစပြုတာဝန်ယူ ဆောင်ရွက်ရမည့် ဝန်ကြီးဌာနမှာ ရှင်းလင်းမှု မရှိပါ။

(၄) အသိပညာ ဗဟုသုတများ တိုးပွားစေခြင်း

မူဝါဒချမှတ်သူများသည် လက်ရှိပတ်ဝန်းကျင်နှင့် လိုက်လျောညီထွေဖြစ်အောင် အီလက်ထ ရောနစ် ဆက်သွယ်ရေးနည်းဖြင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးဆိုင်ရာ စီးပွားရေးလမ်းကြောင်းကို နားလည်ရန် လိုအပ်သကဲ့သို့ ၎င်းတို့၏ အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ရေးနည်းဖြင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေး ဆိုင်ရာ ဗဟုသုတနှင့် ကျွမ်းကျင်မှုများကို မြှင့်တင်ရန်လည်း လိုအပ်ပါသည်။ တက္ကသိုလ်များနှင့် လေ့ကျင့်သင်ကြားပေးသူများသည် ပိုမိုလိုအပ်သော အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ရေးနည်းဖြင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးဆိုင်ရာ ကျွမ်းကျင်မှုများ (web development, application development, content manager, digital products development)^(၁၉) ကို သင်ကြားပေးနိုင်စွမ်း မရှိပါ။

¹⁸ (၁၈) ၂၀၁၈ ခုနှစ် အောက်တိုဘာလ ကတည်းက မူကြမ်းရေးဆွဲရေးကို ပြင်ပကျွမ်းကျင်ပညာရှင်များနှင့် ရေးဆွဲသည်။

¹⁹ (၁၉) ၂၀၁၆-၂၃ အမျိုးသားပညာရေးမဟာဗျူဟာစီမံကိန်း (ပညာရေးဝန်ကြီးဌာန) အရ အစိုးရသည် သတင်းအချက်အလက်၊ မီဒီယာနှင့် နည်းပညာစွမ်းဆောင်ရည်များအပါအဝင် ၂၁ ရာစု စွမ်းဆောင်ရည်ကို အဓိကထားသည့် အခြေခံပညာရေးသင်ရိုးညွှန်းတမ်း"ကို တိုးတက်အောင် စီစဉ်နေပါသည်။ မြန်မာအစိုးရသည် အီလက်ထရောနစ်ဆက်သွယ်ရေး နည်းဖြင့် ကူးသန်း ရောင်းဝယ် ရေး နှင့်သက်ဆိုင်သော စွမ်းဆောင်ရည်များနှင့် သင်ရိုးညွှန်းတမ်းကို တိုးမြှင့်နိုင်သည်။

နည်းပညာကုမ္ပဏီအသစ်များသည် ကျွမ်းကျင်မှုနှင့်ပတ်သက်၍ စင်္ကာပူနိုင်ငံတွင် နေထိုင် သော ပြည်ပရောက်မြန်မာလူမျိုးများ၊ အလုပ်သင် လေ့ကျင့်ရေးများ၊ များပြားလာသော Business incubator များနှင့် Business accelerator များ၏ အထောက်အပံ့တို့ဖြင့် ကျွမ်းကျင်မှုများကို ဖြည့်ဆည်းလျက်ရှိပါသည်။

၂.၃.၃. အကြံပြုချက်များ

(က) အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ရေးနည်းဖြင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးဆိုင်ရာ ဥပဒေရေးဆွဲခြင်း

- ဖြစ်ထွန်းစ စီးပွားရေးလမ်းကြောင်းနှင့်အညီ လျှောက်လှမ်းနိုင်ရန်အတွက် မြန်မာနိုင်ငံသည် အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ရေးနည်းဖြင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းများ အတွက် ပြီးပြည့်စုံသော ဥပဒေကို ရေးဆွဲချမှတ်ရန် လိုအပ်ပါသည်။ အီလက်ထရောနစ် ဆက် သွယ်ရေးနည်းဖြင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေး ဥပဒေကိုအစပြုရေးဆွဲနေသော စီးပွားရေးနှင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးဝန်ကြီးဌာနသည် မူကြမ်းရေးဆွဲနိုင်ရန်နှင့်ဥပဒေ အတည်ပြု ပြဋ္ဌာန်း နိုင်ရန်အတွက် တိကျသော အစီအစဉ်ကိုချမှတ်သင့်သည်။ ဥပဒေမူကြမ်းရေးဆွဲခြင်း လုပ်ငန်း စဉ်များတွင် Third-party အကြံပေး ပုဂ္ဂိုလ်များမှ ထိရောက်စွာ ကူညီပေးနိုင်မည် ဖြစ်သည်။
- ထို့အပြင် မြန်မာနိုင်ငံသည် ထိရောက်သည့် ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းမှုများနှင့် စောင့်ကြည့်မှုများအတွက် သက်ဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းများအကြားမျှဝေရမည့် လမ်းညွှန်ချက်များ၊ လက်စွဲစာအုပ်များကို ပြင်ဆင်ရေးဆွဲ ထားသင့်သည်။
- ထို့အပြင် မြန်မာနိုင်ငံအစိုးရသည် အိုင်စီတီ၏ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုများနှင့် သက်ဆိုင်သော သင်ရိုး ညွှန်းတမ်းများကို အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ရေးနည်းဖြင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေး၏ လိုအပ်ချက်များနှင့်အညီ မြှင့်တင်နိုင်ရန်အတွက် လက်ရှိ အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ရေး နည်းဖြင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးနှင့် အိုင်စီတီကျွမ်းကျင်မှုများ ကွာဟချက်များကို ဆန်းစစ် အကဲဖြတ်သင့်ပါသည်။ အစိုးရသည် စီးပွားရေးအဖွဲ့အစည်းများ၏ ကော်မတီများနှင့် ပြည်တွင်း၊ ပြည်ပရှိ ဦးဆောင် ကုန်သည်ကြီးများနှင့် တွေ့ဆုံဆွေးနွေးခြင်းကို တိုးမြှင့် ဆောင်ရွက်သင့် သည်။

(ခ) ပုဂ္ဂိုလ်ဆိုင်ရာလွတ်လပ်မှုနှင့် ပုဂ္ဂိုလ်ရေးရာအချက်အလက်ကာကွယ်ခြင်း

ပုဂ္ဂိုလ်ဆိုင်ရာ လွတ်လပ်မှုနှင့် ပုဂ္ဂိုလ်ရေးဆိုင်ရာ အချက်အလက်များလုံခြုံမှုကို ကာကွယ်ပေး ရေး ဥပဒေ (၂၀၁၇)

- ပြည်ထဲရေးဝန်ကြီးဌာနသည် မည်သည့် ပုဂ္ဂိုလ်ဆိုင်ရာ အချက်အလက်တို့ကို အကာအကွယ် ပေးမည်ကို ရှင်းလင်းစွာ သတ်မှတ်သင့်သည်။
- ပို့ဆောင်ရေးနှင့် ဆက်သွယ်ရေးဝန်ကြီးဌာနသည် ပုဂ္ဂိုလ်ရေးဆိုင်ရာအချက်အလက်ကာကွယ် ရေးကို စောင့်ကြည့်ပေးနေသည့်အတွက် ပြည်ထဲရေးဝန်ကြီးဌာနနှင့် ပို့ဆောင်ရေးနှင့် ဆက်သွယ် ရေးဝန်ကြီးဌာနတို့သည် ကာကွယ်ပေးမည့် ပုဂ္ဂိုလ်ဆိုင်ရာအချက်အလက်၏ အဓိပ္ပါယ် ဖွင့်ဆို ချက်သည် ယေဘုယျအားဖြင့် တူညီသင့်ပါသည်။
- ထို့အပြင် လုပ်ငန်းအမှန်လည်ပတ်၍ လိုက်နာကျင့်သုံးစေနိုင်ရန်အတွက် ပြည်ထဲရေးဝန်ကြီး ဌာနနှင့် ပို့ဆောင်ရေးနှင့်ဆက်သွယ်ရေးဝန်ကြီးဌာနတို့အကြား အခန်းကဏ္ဍနှင့် လုပ်ငန်းတာဝန် များကို ရှင်းလင်းစွာ သတ်မှတ်ထားသင့်ပါသည်။

(ဂ) အီလက်ထရောနစ်နည်းဖြင့် ငွေပေးချေခြင်း

- ငွေရေးကြေးရေးအဖွဲ့အစည်းများ ဥပဒေ (၂၀၁၆)
- အီလက်ထရောနစ်ကတ်ဖြင့်ပေးချေမှုဆိုင်ရာ ညွှန်ကြားချက် (၂/၂၀၁၂)
- မိုဘိုင်းငွေရေးကြေးရေးဝန်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းများဆိုင်ရာစည်းမျဉ်း (၂၀၁၆)
- မြန်မာနိုင်ငံတော်ဗဟိုဘဏ်အနေဖြင့် ကြိုတင်ငွေဖြည့်ကဒ်အသုံးပြုခြင်းနှင့် QR ကုဒ်ငွေပေး ချေခြင်း တို့ကဲ့သို့သော မပါဝင်သေးသည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို သင့်လျော်သော စည်းမျဉ်းများ ဖြင့် သတ်မှတ်သင့်ပါသည်။ ထို့အပြင် e-Money၊ e-Banking နှင့် Mobile banking တို့နှင့် ပတ်သက်သည့် လိုအပ်သော ဥပဒေများ၊ စည်းမျဉ်းများနှင့် လမ်းညွှန်ချက်များကို Third-party အကြံပေး ပုဂ္ဂိုလ်များ၏ အကူအညီဖြင့် ထုတ်ပြန်သင့်ပါသည်။
- မြန်မာနိုင်ငံတော်ဗဟိုဘဏ်သည် အီလက်ထရောနစ် ငွေပေးချေခြင်း နည်းလမ်းများ အသုံး ပြုရ လွယ်ကူပုံနှင့် ငွေကြေးကိုင်တွယ်မှု ကုန်ကျစရိတ်တို့၏ အကျိုးကျေးဇူးများကို ပြည်သူ များနှင့် ကုန်သည်များအတွက် အသိပညာပေးပွဲများ ပြုလုပ်ခြင်းဖြင့် အစပျိုး လုပ်ဆောင် နိုင်ပါသည်။
- မြန်မာနိုင်ငံတော်ဗဟိုဘဏ်သည် လက်ရှိ Myanmar Payment Union (MPU) ၏ အခြေခံ အဆောက်အအုံကို အသုံးပြုလျက် သင်တန်းများပေးခြင်းနှင့် ဗဟုသုတများ မျှဝေသည့် အစီ အစဉ်များကို အသုံးပြုခြင်းဖြင့် National Payment Gateway အပါအဝင် ပြည်တွင်းဘဏ် များ၏ အီလက်ထရောနစ် ငွေပေးချေသည့် ဝန်ဆောင်မှုများကို အဆင့်မြှင့်တင်နိုင်ရန်အတွက် အထောက်အပံ့ပေးနိုင်ပါသည်။
- နောက်ဆုံးအနေဖြင့် ခေတ်မီ အိုင်တီစနစ်များ တပ်ဆင်ခြင်းနှင့် မိုဘိုင်း application များ အသုံးပြုခြင်းဖြင့် အခွန်များ၊ အခကြေးငွေများ (taxes, duties, fees and charges)

ပေးချေခြင်း အပါအဝင် သွင်းကုန်နှင့်ပို့ကုန် လုပ်ငန်းစဉ်များအတွက် အီလက်ထရောနစ် ငွေပေးချေခြင်းတို့ကို ပြုလုပ်နိုင်မည့် နည်းလမ်းများကို တိုးတက်အောင် အရှိန်အဟုန်မြှင့် ဆောင်ရွက်သင့်ပါသည်။

(ဃ) ဆိုက်ဘာလုံခြုံရေးနှင့် ဆိုက်ဘာပြစ်မှု

ပို့ဆောင်ရေးနှင့်ဆက်သွယ်ရေးဝန်ကြီးဌာနသည် ဒစ်ဂျစ်တယ်မူဝါဒများ၏ အခြေခံဥပဒေ မူကြမ်းရေးဆွဲ သည့်လုပ်ငန်းစဉ်ကို Third-party အကြံပေးပုဂ္ဂိုလ်များ၏ အကူအညီဖြင့် အရှိန်အဟုန်မြှင့်ဆောင် ရွက်သင့်ပါသည်။ ပို့ဆောင်ရေးနှင့်ဆက်သွယ်ရေးဝန်ကြီးဌာနနှင့် စီးပွားရေးနှင့်ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေး ဝန်ကြီးဌာနတို့အနက် ဆိုက်ဘာဥပဒေတွင် အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ရေးနည်းဖြင့် ကူးသန်း ရောင်းဝယ်ရေးနှင့် သက်ဆိုင်သော ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို မည်သည့်ဝန်ကြီးဌာနမှ အစပြု ဆောင်ရွက် သင့်ကြောင်း ရှင်းလင်းရန် လိုအပ်ပါသည်။

(င) စာရင်းအင်းများကို အဆင့်မြှင့်တင်ခြင်း

ယုံကြည်စိတ်ချရပြီး အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ရေးနည်းဖြင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေး၏ နောက် ဆုံးစာရင်းအင်းသည် လက်ရှိအခြေအနေကို ပြသရန်နှင့် အနာဂတ်တွင် တိုးတက်မှုများကို ခန့်မှန်း နိုင်မည်ဖြစ်သည်။ ဤစာရင်းအင်းများသည် လက်ရှိရင်ဆိုင်နေရသော အခက်အခဲများကို သတ်မှတ် နိုင်ရန်နှင့် စိန်ခေါ်မှုများကို လျင်မြန်စွာ တုံ့ပြန်နိုင်ရန် ကူညီပေးနိုင်မည်ဖြစ်သည်။